RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917. Första kammaren. Nr 47.

Fredagen den 25 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 19 och den 22 innevarande maj.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till anläggning av statsstuteri å Ottenby beviljat anslag m. m.;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 104 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket m. m.;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ströängars utbytande mot annan mark; samt

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark samt lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 197, till Konungen, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse av §§ 17 och 32 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, av §§ 10 och 12, § 15 mom. 2, § 20 mom. 5, § 34 samt § 43 mom. 1 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 samt av §§ 7 och 16 i förordningen angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg den 5 maj 1882, dels ock tre inom riksdagen i ämnet väckta motioner.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m.

Föredrogs ånyo andra särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönereglering för tjänstemännen därstädes m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten, till andra särskilda utskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 211, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen:

A) *vidkommande sjätte huvudtiteln:*

1) att godkänna i propositionen intagna avlöningsstat och övergångsstat för landsstaten utom beträffande landshövdingarna att tillämpas från och med år 1918;

2) att för ordinarie befattningshavare med undantag av lantränt-mästarna godkänna vissa angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av i dessa stater upptagna avlöningsförmåner;

3) att förklara, *dels* att envar, som med eller efter 1918 års ingång tillträdde i avlöningsstaten upptagen befattning vid landsstaten, skulle vara pliktig att underkasta sig förut omförmälda villkor och bestämmelser, *och dels* att förutvarande ordinarie innehavare av befattningar med omreglerad avlöning, vilka icke före den 1 november 1917 anmälde, att de ville underkasta sig ny avlöningsstat samt nyssnämnda villkor och bestämmelser och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills å ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner, ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem:

4) att i fråga om sättet och villkoren för indragningen av kronofogdetjänsterna samt uppförandet å övergångsstat av visst antal häradsskrivar- och landsfiskals- (länsmans)tjänster godkänna av departementschefen härutinnan framställt, i statsrådsprotokollet intaget förslag;

5) att medgiva, att statsverket, då till landsfiskal (länsman) anslaget boställe eller löningsjord indroges till kronan, skulle efter värdering vid syn från indelningshavaren eller hans stärbhus jämväl övertaga sådana å fastigheten befintliga, indelningshavaren tillhöriga åbyggnader, som vid synen ansåges vara för fastigheten nyttiga;

6) att höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna, nu 924,900 kronor, med 371,750 kronor till 1,296,650 kronor;

7) att höja det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m., nu 268,000 kronor, med 43,000 kronor till 311,000 kronor;

8) att höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningarna, nu 1,635,298 kronor, med 633,633 kronor till 2,268,931 kronor;

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

9) att höja det under landsstaten å ordinarie stat uppförda anslaget »övergångsstat», nu 56,800 kronor, med 45,700 kronor till 102,500 kronor;

10) att höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, nu 1,250,000 kronor, med 180,000 kronor till 1,430,000 kronor;

11) att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 50,000 kronor för beredande av ersättning till häradsskrivarna för upprättande av de i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda förteckningar;

12) att på extra stat för år 1918 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag av 500,000 kronor att, huvudsakligen under de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 21 februari 1908 angivna villkor för åtnjutande av bidrag från anslaget, användas till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet, där sådan kunde av förhållandena påkallas, under medgivande tillika, *dels* att av detta anslag erforderligt belopp finge användas till åtgärder i särskilda fall för grövre brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande och gripande, *dels ock* att Kungl. Maj:t finge av anslaget använda lämpligt belopp till årsarvode åt den polistjänsteman, som förordnades att inom civildepartementet biträda ej mindre vid förande av register över den polisstyrka, som kunde komma att ur vissa städers poliskårer ställas till länsstyrelsernas förfogande för beredande av polisskydd vid oroligheter å rikets landsbygd, än ock vid beredning inom departementet av frågor om samma polisstyrkas användning i förekommande fall;

13) att medgiva, att, där fjärdingsman eller på landsbygden annorstädes än i köping anställd polisman under tjänsteutövning finge sina kläder sönderrivna eller eljest skadade samt vederbörande domstol funnit honom berättigad till viss skadeersättning, ersättningsbeloppet finge utgå av statsmedel i den ordning, som gällde för utbetalning av ersättning till vittnen i brottmål;

B) *vidkommande andra huvudtiteln:*

att för beredande åt häradsskrivarna av ersättning, enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder, för anteckning i röstlängderna år 1918 av oguldna utskyldsposter å extra stat för samma år bevilja ett förslagsanslag å 3,000 kronor; samt

C) *vidkommande tionde huvudtiteln:*

att höja det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, nu 2,013,935 kronor, med 285,146 kronor till 2,299,081 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen inom första kammaren

nr 144 av herr *Rooth;*

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

nr 145 av herr *Kvarnzelius* m. fl. och
nr 149 av herr *Rosén;* samt

inom andra kammaren

nr 413 av herr *Persson* i Tofta;
nr 414 av herr *von Hofsten;*
nr 431 av herr *Öberg* m. fl.;
nr 432 av herr *Lingström;*
nr 442 av herr *Zelahn;*
nr 444 av herr *Bolander* och
nr 445 av herr *Molin* i Dombäcksmark.

I herr *Rooths* motion hade hemställts, att riksdagen måtte besluta:

beträffande *avdelningen A)* i Kungl. Maj:ts omförmälda proposition,

att, med avslag å punkten 1, godkänna en i motionen framlagd avlöningsstat och övergångsstat för fögderiförvaltningen att tillämpas från och med år 1918;

att punkterna 2, 3 och 4 skulle erhålla den ändrade lydelse, som kunde betingas av bifall till motionen;

att, med avslag å punkten 6, det å ordinarie stat uppförda anslag till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna skulle upptagas till oförändrat belopp, 924,900 kronor;

att, med avslag å punkten 7, det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m. skulle upptagas till oförändrat belopp, 268,000 kronor;

att, med avslag å punkten 8, höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningen, nu 1,635,298 kronor, med 832,302 kronor till 2,467,600 kronor;

att, med avslag å punkten 9, höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till »Övergångsstat», nu 56,800 kronor, med 434,500 kronor till 491,300 kronor;

att, med avslag å punkten 10, bestämma det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser till oförändrat belopp, 1,250,000 kronor

samt, beträffande *avdelningen C)* i den kungl. propositionen,

att, med avslag å propositionen, det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, nu 2,013,935 kronor, skulle minskas med 139,854 kronor till 1,874,081 kronor.

I de av herr *Kvarnzelius* m. fl. samt herr *Öberg* m. fl. väckta motionerna hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring uti kungl. propositionen nr 211, att landsstatens tjänstemän i Västernorrlands län i fråga om ortstillägg jämställdes med tjänstemännen i Västerbottens, Norrbottens och Jämtlands län, och i anledning därav

höja det av Kungl. Maj:t äskade anslaget med det belopp, som bleve en följd av ett bifall till motionen.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Herr *Rosén* hade i sin motion hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition, att antalet landsfiskalsdistrikt skulle utgöra 416.

I herr *von Hofstens* motion hade hemställts, att riksdagen vid bestämmande av häradsskrivarnas löner måtte höja dem med 400 kronor utöver vad i kungl. propositionen föreslagits eller till 3,000 kronor, eller ock, om riksdagen funne det mera tilltalande, att ett 3:dje ålderstillägg å 500 kronor tillerkändes dem efter 15 års väl vitsordad tjänstgöring.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt:

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition,

A) *vidkommande sjätte huvudtiteln:*

1) godkänna i utlåtandet intagna avlöningsstat och övergångsstat för landsstaten utom beträffande landshövdingarna att tillämpas från och med år 1918;

2) för ordinarie befattningshavare med undantag av lanträntmästarna godkänna vissa angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av uti ifrågavarande stater upptagna avlöningsförmåner;

3) förklara, *dels* att envar, som med eller efter 1918 års ingång tillträdde i avlöningsstaten upptagen befattning vid landsstaten, skulle vara pliktig att underkasta sig ovan omförmälda villkor och bestämmelser, *och dels* att förutvarande ordinarie innehavare av befattningar med omreglerad avlöning, vilka icke före den 1 november 1917 anmälde, att de ville underkasta sig ny avlöningsstat samt nyssnämnda villkor och bestämmelser och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållna vid dem dittills å ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner, ävensom, i den mån ej annat föranleddes av bestämmelserna i lagen angående civila tjänsteinnehavares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

4) i fråga om sättet och villkoren för indragningen av kronofogdetjänsterna samt uppförandet å övergångsstat av visst antal häradsskrivar- och landsfiskals- (länsmans)tjänster godkänna av departementschefen härutinnan framställt, i statsrådsprotokollet intaget förslag;

5) medgiva, att statsverket, då till landsfiskal (länsman) anslaget boställe eller löningsjord indroges till kronan, skulle efter värdering vid syn från indelningshavaren eller hans stärbhus jämväl övertaga sådana å fastigheten befintliga, indelningshavaren tillhöriga åbyggnader, som vid synen ansåges vara för fastigheten nyttiga;

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

6) höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna, nu 924,900 kronor, med 371,750 kronor till 1.296.650 kronor;

7) höja det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvode åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m., nu 268,000 kronor, med 43,000 kronor till 311.000 kronor;

8) höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningarna, nu 1,635,298 kronor, med 618,233 kronor till 2.253.531 kronor;

9) höja det under landsstaten å ordinarie stat uppförda anslaget »övergångsstat», nu 56,800 kronor, med 25,900 kronor till 82,700 kronor:

10) höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, nu 1,250,000 kronor, med 180.000 kronor till 1,430,000 kronor;

11) på extra stat för 1918 anvisa ett förslagsanslag å 50,000 kronor för beredande av ersättning till häradsskrivarna för upprättande av de i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda förteckningar;

12) på extra stat för år 1918 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag av 500,000 kronor att, huvudsakligen under de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 21 februari 1908 angivna villkor för åtnjutande av bidrag från anslaget, användas till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet, där sådan kunde av förhållandena påkallas, under medgivande tillika, *dels* att av detta anslag erforderligt belopp finge användas till åtgärder i särskilda fall för grövre brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande och gripande, *dels ock* att Kungl. Maj:t finge av anslaget använda lämpligt belopp till årsarvode åt den polistjänsteman, som förordnades att inom civildepartementet biträda ej mindre vid förande av register över den polisstyrka, som kunde komma att ur vissa städers poliskårer ställas till länsstyrelsernas förfogande för beredande av polisskydd vid oroligheter å rikets landsbygd, än ock vid beredning inom departementet av frågor om samma polisstyrkas användning i förekommande fall;

13) medgiva, att, där fjärdingsman eller på landsbygden annorstädes än i köping anställd polisman under tjänsteutövning finge sina kläder sönderrivna eller eljest skadade samt vederbörande domstol funnit honom berättigad till viss skadeersättning, ersättningsbeloppet finge utgå av statsmedel i den ordning, som gällde för utbetalning av ersättning till vittnen i brottmål;

B) *vidkommande andra huvudtiteln:*

för beredande åt häradsskrivarna av ersättning, enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunder, för anteckning i röstlängderna år 1918 av oguldna utskyldsposter å extra stat för samma år bevilja ett förslagsanslag å 3,000 kronor; samt

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

C) *vidkommande tionde huvudtiteln:*

höja det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, nu 2,013,935 kronor, med 301,646 kronor till 2,315,581 kronor.

II. att riksdagen måtte, i anledning av herr Roséns motion I nr 149, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, huruvida och i vad mån en minskning av antalet landsfiskalsdistrikt utan olägenhet kunde efter hand genomföras, samt att, därest utredningen därtill föranledde, inkomma till riksdagen med förslag i ämnet;

III. att riksdagen icke måtte bifalla

a) herr Rooths motion I nr 144,
b) herr Kvarnzelius' m. fl. motion I nr 145 samt herr Öbergs m. fl. lika lydande motion II nr 431,
c) herr Perssons i Tofta motion II nr 413,
d) herr von Hofstens motion II nr 414,
e) herr Lingströms motion II nr 432,
f) herr Zelahns motion II nr 442,
g) herr Bolanders motion II nr 444 och
h) herr Molins i Dombäcksmark motion II nr 445.

Reservationer hade avgivits:

a) av herr *Fahlén*, som ansett

beträffande A) 1)

dels att utskottet bort tillstyrka bifall till herr Kvarnzelius' m. fl. och herr Öbergs m. fl. motioner beträffande ortstillägg jämväl till tjänstemännen vid landsstaten inom Västernorrlands län;

dels att utskottet, i anledning av herr von Hofstens motion, bort tillstyrka ett tredje ålderstillägg av 500 kronor efter 15 års väl vitsordad tjänstgöring åt häradsskrivarna;

dels och att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om antalet *landsfogdar* i vart och ett av Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län;

beträffande A) 6)

att utskottet bort föreslå höjning av det å ordinarie stat uppförda anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna, nu 924,900 kronor, med ytterligare 2,525 kronor eller således med 374,275 kronor till 1,299,175 kronor;

beträffande A) 8)

att utskottet bort föreslå höjning av det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningarna, nu 1,635,298 kronor, med ytterligare 22,600 kronor eller således med 640,833 kronor till 2,276,131 kronor;

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

beträffande C)

att utskottet bort upptaga det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten till det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 2,299,081 kronor;

b) av herr *Rooth*, som ansett,

dels att utskottet bort, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 211, tillstyrka hans i ärendet väckta motion;

dels att utskottet vid frågan om landsfiskalernas placering i resereglementet bort i motiveringen uttala sig för önskvärdheten av, att landsfogdarna måtte uppföras i tredje klassen i resereglementet;

dels att utskottet bort i motiveringen uttala sig för, att tiden för kronodebetsedlarnas utlämnande till postverket borde framflyttas till den 15 november;

dels och att herr von Hofstens motion, i vad den avsåge rätt till åtnjutande av ett tredje ålderstillägg för häradsskrivare, bort av utskottet tillstyrkas;

c) av friherre *Hermelin* utan angiven mening.

Herr statsrådet von Sydow: Herr greve och talman, mina herrar! Med herr talmannens tillstånd skall jag be att få öppna debatten i denna viktiga fråga. Jag skulle nämligen gärna vilja göra en självdeklaration inför kammaren och söka något närmare klargöra de skäl, som varit bestämmande för mig, när jag slutligen tagit ståndpunkt i denna fråga.

Jag skall ingalunda gå tillbaka till sakens förhistoria. Den känner kammaren alltför väl. Det har varit en lång väg att vandra, en väg, full av stenar och svårigheter. Sakskäl och politik ha här tidigare spelat in i en allt annat än önskvärd blandning. Så hamnade slutligen frågan, skulle jag vilja säga, i ett fullkomligt dödvatten. I snart 10 år har fögderiförvaltningen levat på ett provisorium, och dess värre ett ganska magert provisorium. För den, som haft tillfälle att närmare sätta sig in i vad detta provisoriums olägenheter betyder, vad de ha medfört för fögderiförvaltningen, för den måste det stå klart, att något nu *måste* göras för att lösa frågan.

Jag skall be att få i korthet angiva, vilka olägenheter detta provisorium inneburit. Först och främst har det naturligtvis varit mycket kännbart för tjänstemännen själva med hänsyn till lönerna. Dessa voro ju redan före kristiden skäligen låga, och under kristidens tryck ha de blivit orimligt och oskäligt låga. — Men i ett annat avseende ha kanske provisoriets olägenheter framträtt med än större styrka, och det är beroende därpå, att enligt nu gällande avlöningsstat pensionen såväl för tjänstemännen själva som kanske framför allt för deras efterlevande är så rent av orimligt låg. Jag erinrar, att pensionen till en länsmansänka för närvarande utgår med 240 kronor. Mina herrar! Vi ha varit i färd med att skapa ett fullständigt änkeproletariat på detta område av förvaltningen, och det kan icke gärna vara staten värdigt. Det bör icke få fort-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

sätta längre, än det är absolut nödvändigt. — I ett annat avseende har det varit för statsmakterna ytterst bekymmersamt detta provisorium. Enligt nu gällande avlöningsvillkor äro fögderiförvaltningens tjänstemän icke pliktiga att avgå vid viss levnadsålder. I förhoppning om en snar lönereglering ha tjänstemännen därför sökt hålla sig kvar så vitt möjligt utöver den ordinarie pensionsåldern, och det kan man icke mycket förtänka dem. Men med hänsyn till dessa tjänsters säregna beskaffenhet är det alldeles uppenbart, att dessa överåriga tjänstemän i allmänhet icke kunna lämna den arbetsprodukt, icke vara så till gagn för det allmänna, som önskligt hade varit. — Ytterligare, i ett avseende äro olägenheterna synnerligen framträdande. På grund av det rådande osäkerhetstillståndet ha svårigheterna att rekrytera tjänstemännen både vid fögderiförvaltningen och länsstyrelserna med varje år, som gått, stigit. Det kan och måste nog med skäl sägas, att här redan visat sig en tendens till en sjunkande duglighetsnivå inom länsstyrelserna och fögderiförvaltningen. Fortsättes provisoriet än mer, så är jag rädd, att situationen kan bli ytterligt beklaglig, särskilt med hänsyn till den ofantliga betydelse, som denna gren av förvaltningen har för statslivet i sin helhet. Vid det sammanträde, som i höstas hölls med rikets landshövdingar, uttalades så gott som enstämmigt allvarliga bekymmer särskilt med hänsyn till denna del av frågan, och i de sedermera inkomna utlåtandena hör man sedan samma klagan.

Inför denna situation stod det för mig klart, att ett försök, ett allvarligt försök måste göras för att nu lösa frågan. Efter närmare övervägande måste jag också säga mig, att riksdagen säkerligen icke skulle komma att antaga ett förslag om lönereglering för fögderiförvaltningen och ordnande av dess organisationsfråga, innan riksdagen för sig fått framlagt ett förslag, som innebure kronofogdeinstitutionens borttagande. Förhandlingarna vid 1908 och 1909 års riksdagar äro i detta avseende vittnesbörd nog. Men vad som förekommit sedan dess är ingalunda ägnat att minska, utan tvärtom att stärka motståndet mot bibehållandet av den nuvarande organisationsformen. Jag erinrar i detta avseende, att de centrala ämbetsverken år 1913 förklarat sig i huvudsak icke ha något att erinra mot genomförande av det förslag, som framlades av 1912 års sakkunniga. Detta innebar just kronofogdeinstitutionens slopande. Man måste också taga i betraktande, att länsstyrelserna i viss mån ändrat uppfattning i frågan. Då länsstyrelserna år 1913 yttrade sig om de sakkunnigas förslag, var motståndet mot reformen så gott som enstämmigt. Så vitt jag kan minnas, var det icke mera än 3 länsstyrelser, som förordade reformen. Alla andra motsatte sig den mycket bestämt. Nu har situationen ändrats. Förslaget utremitterades efter en viss omarbetning ånyo i höstas till länsstyrelserna. Ett flertal av länstyrelserna vidhöllo visserligen sitt bestämda motstånd, och särskilt var motståndet mycket starkt från Malmöhus och Hallands län. Men unge-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

får halva antalet av länsstyrelserna förordade nu reformen. En och annan fäste dock därvid vissa oeftergivliga villkor.

Själv har jag tillhört dem som ansett, att den nuvarande organisationen, den nuvarande urgamla organisationen har så många goda sidor, att man om möjligt borde söka bibehålla den, och att man i alla händelser borde gå fram försiktigt, när det gällde att reformera. Om jag det oaktat tagit upp frågan, har det varit beroende därpå, att jag med insikt, med klar insikt, kan jag säga, om den nuvarande situationens fullkomliga oållbarhet varit förvissad om att man icke kan genomföra en reform *med* kronofogdeinstitutionens bibehållande. Jag tror dock icke, eller rättare jag är säker om, att jag i allt fall icke skulle ha fört fram frågan, om jag icke hyst förhoppning, att vid förslagets vidare bearbetande man skulle kunna avvärja och i alla händelser väsentligt minska de olägenheter, som jag tidigare ansett vara förknippade med de förslag, som år 1912 framlades av särskilda sakkunniga. Jag tror, att man med fog kan säga, att dessa förhoppningar i mycket väsentlig mån gått i uppfyllelse. Jag skall be att här i allra största korthet få angiva, hur denna reform sådan den slutligen utformats nu skulle komma att te sig.

Häradsskrivarnas åligganden skulle i stort sett bli oförändrade. De skulle sålunda komma att verkställa debiteringen av uppbörden. De skulle fortfarande komma att enligt förslaget förrätta mantalsskrivningen.

Kronofogdarna indragas. Deras åligganden fördelas huvudsakligen på följande sätt. Uppbörden av kronans utskylder, ett arbete, som tog en mycket avsevärd del av kronofogdens tid, övertages av postverket. Jag för min del har från början ansett detta vara en reform i rätt riktning, och sedan detaljerna i förslaget närmare utformats av generalpoststyrelsen, tror jag, att alla skola vara ense, att detta förslag bereder allmänheten stora fördelar och staten ingen skada.

Redovisningen av uppbörden skulle komma att övertagas av länsstyrelsen i landskontoret.

Själva indrivningen av utskylderna liksom av böterna skulle komma att verkställas av länsmännen. Det är precis samma förhållande, som för närvarande äger rum, dock att man nu haft kronofogden som mellanhand, och att det hela skett på hans ansvar. Nu skulle även ansvaret komma att övertagas av länsmännen, och jag tror, att säkerheten icke härigenom på något sätt eftersättes.

Exekutionsväsendet skulle likaledes anförtros åt länsmännen med vissa undantag, i huvudsak såsom hittills skett. Jag ber att få påpeka, att detta är i fullkomlig överensstämmelse med det förslag, som framlades vid 1909 års riksdag och som av denna kammare enhälligt antogs. Verkställigheten av utslag i brottmål skulle som hittills övertas av länsmännen, och i övrigt skulle länsmännens nuvarande bestyr bliva i väsentlig mån oförändrade. Ja, det är en detalj, som kommer till. Länsmännen skulle komma att

förrätta borgerlig vigsel, ett bestyr, som tidigare ålegat kronofogdarna.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Beträffande kontrollen över medelsförvaltningen, som är en mycket viktig sak, skulle den komma att övertagas av länsstyrelsen i landskontoret, och jag vill påpeka, att, sådan denna kontroll lagts, den blir skärpt i förhållande till den kontroll, som tidigare från länsstyrelserna utövats över kronofogdarna och sålunda medelbart över länsmännen.

Beträffande kontrollen över länsmännens åklagar- och polisverksamhet och deras förhållande till allmänheten, skulle den övertas av en ny, särskilt inrättad tjänsteman, i den kungl. propositionen benämnd länspolismästare, av utskottet kallad landsfogde. Denne man skulle ha juridisk utbildning; han skulle ha tjänstgjort viss tid i domsaga; han skulle dessutom ha fått särskild polisutbildning; han skulle på detta sätt, har man hoppats, kunna bli en verklig polischef för länet i dess helhet.

Som nämnt, jag skulle icke ha lagt fram detta förslag, om jag icke trott, att det ursprungliga förslaget kunnat väsentligen förbättrats, och jag skall be att i korthet få angiva, vilka förbättringar det förslag, som nu framlagts, innebär. En av de största betänkligheterna mot det ursprungliga förslaget var enligt min mening, att man därigenom skulle väsentligt försvåra rekryteringen av de viktigaste platserna vid länsstyrelserna, de platser, för vilka kräves juridisk utbildning. Emellertid kom man under bearbetningen av detta förslag att upptaga frågan om att bereda möjlighet att lätta avdelningschefernas i länsstyrelserna, landssekreterarens och landskamrerarens arbetsbörda. Förhållandena hava nämligen så utvecklat sig, att denna arbetsbörda synts bliva så stor, att den håller på att växa dem över huvudet; det tror jag var och en, som känner till förhållandena, bestämt kan vitsorda. Man har hittills sökt reda sig med tillfälliga anordningar. Antingen hava vederbörande avdelningschefer beretts ledighet från löpande göromål för att ägna sig åt större ärendens beredande, t. ex. för besvarande av kungliga remisser, och under tiden hava de löpande göromålen anförtrotts åt länsnotarien resp. länsbokhållaren, eller ock har man frånskilt vissa grupper av ärenden och låtit länsnotarien eller länsbokhållaren fått på eget ansvar föredraga dessa. Det har som sagt varit en tillfällig anordning, egentligen på sidan av nu gällande landshövdingeinstruktion. Vid min överläggning med landshövdingarna under sistlidna höst framhölls emellertid från olika håll, att dessa tillfälliga anordningar numera icke kunde anses tillräckliga för att i vederbörlig mån bereda lättnad i avdelningschefernas arbetsbörda. Så kom då förslaget upp om inrättande av särskilda assessorstjänster i länsstyrelserna. Det är kanske icke så mycket en nyinrättad tjänst som en ändring av den nuvarande förste länsnotarie- och länsbokhållartjänsten till en tjänst, som på grund av innehavarens större ansvar och större självständighet också försetts med högre avlöningsförmåner, som motsvara en andra gradens tjänst i de centrala ämbetsverken.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Detta förslag var icke direkt betingat av den föreslagna reformen av fögderiförvaltningen, men genom inrättandet av de i propositionen föreslagna 27 polismästartjänsterna — ja, utskottet har nu föreslagit 24; därtill får jag kanske sedermera tillfälle att återkomma — och vidare 46 länsassessorstjänster skulle länsstyrelsernas tjänstemän icke få väsentligt mindre befordringsutsikter, än de hade enligt det förslag, som tidigare förordats av länsstyrelserna, nämligen fögderiförvaltningskommitténs alternativ III, däri föreslogs inrättande av 85 kronofogdetjänster. Sålunda, rekryteringsfrågan har genom detta förslag på ett i stort sett lyckligt sätt lösts.

Enligt det ursprungliga förslaget skulle mantalsskrivningarna förrättas av länsmännen. Det hade jag i mitt utlåtande som landshövding bestämt motsatt mig och det ur två synpunkter. Dels därför att länsmännen härigenom under en tid skulle komma att dragas från sitt egentligaste och viktigaste arbete, och dels därför att mantalsskrivningarna skulle komma att förrättas av andra personer än dem, som närmast äro intresserade av hur arbetet utföres, nämligen häradsskrivarna, ty mantalsskrivningen ligger till grund för debiteringslängden. Denna olägenhet har numera kunnat undanröjas, då det visat sig, att man kan bibehålla mantalsskrivningen hos häradsskrivarna.

En annan anmärkning, som jag tidigare hade mot förslaget, var den, att det ur kontrollsynpunkt icke var tillfredsställande. Vad emellertid angår kontrollen av *medelsförvaltningen* har genom dess förläggande till länsstyrelserna och genom en anordning med månatliga rapporter från länsmännen och en del andra kontrollåtgärder denna blivit, som jag tror mig kunna säga, fullt tillfredsställande och bättre, än den har varit under nuvarande organisation.

Återstår då kontrollen över länsmännens allmänna verksamhet och deras förhållande till allmänheten. Ja, i det avseendet skall jag gärna medgiva, att jag fortfarande tror, att den, i alla händelser till en början, icke kan bliva fullt så god som med den nuvarande organisationen, detta på grund av kronofogdarnas större kännedom om vederbörande länsmäns karaktär och mera ingående personal- och ortskännedom. Men jag hoppas dock, att allteftersom denna landsfogdeinstitution kommer att fortgå, dessa tjänstemän skola kunna vinna sådan kännedom om sina tjänstgöringsområden och om länsmännen, att även i detta avseende förslaget skall kunna verka tillfredsställande.

Om också förslaget på någon punkt kan hava mindre lyckliga verkningar, har det för mig gällt att avväga fördelar och nackdelar, och då har jag måst säga mig, att fördelarna dock givet äro större än nackdelarna. Genom detta förslag skulle länsstyrelsernas rekryteringsfråga bliva fullständigt löst, en synnerligen välbehövlig löneregleringen för fögderiförvaltningens tjänstemän skulle nu äntligen efter åratals bidan bliva genomförd, och det är en punkt, som icke är nog viktig att understryka. Jag ber i det av-

seendet att få meddela, att lönerna nu äro föreslagna i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som jag såsom landshövding i Norrbottens län en gång förordade, väsentligt högre än de som föreslogos i 1912 års sakkunnigeförslag. Dessutom måste man säga sig, att ur organisatorisk synpunkt åtskilliga fördelar äro att vinna. Att en del dubbelarbete kommer bort, det kan icke förnekas, och en hel del, kanske huvudmassan av kronofogdarnas arbete kommer att uträttas av personer, som i det avseendet icke kunna anses överkvalificerade.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Jag hyser därför den förhoppningen, att detta förslag, som berör en för hela statslivet utomordentligt viktig förvaltningsgren, skall — i alla händelser sedan det någon tid fått verka — visa sig till gagn för det allmänna och staten. Det är i den förhoppningen, som jag framburit förslaget, och i den förhoppningen, som jag här varmt vädjar till första kammaren att bifalla förslaget, som nu antagits av en praktiskt taget enhällig andra kammare.

Herr Rooth: Jag förstår mycket väl, att inför ett nästan enhälligt utskott kan vad jag nu har att säga icke väga mycket. Men jag har så goda skäl för den avvikande mening jag haft i utskottet, att jag anser det vara min plikt att även här i kammaren tala för densamma.

Vad som i dag rätteligen bort utgöra föremål för riksdagens behandling hade varit allenast frågan om löneregleringen för *fögderiförvaltningen* och icke, såsom nu blivit fallet, löneregleringen och omorganisation av hela landsstaten, d. v. s. både länsstyrelserna och fögderiförvaltningarna. Om än någon utökning av arbetskrafterna vid länsstyrelserna måste anses behövlig, så är det dock så, att nu gällande lönestat för länsstyrelserna icke är äldre än sedan 1908, då däremot lönestaten för fögderitjänstemännen är nära 40 år gammal. Utredningen angående löneregleringen för fögderitjänstemännen har pågått i femton år, och då ett förslag därom nu förelägges riksdagen, så innebär detta förslag såsom ett villkor för en löneregleringen borttagande av en hel tjänstemannagrupp, kronofogdarna, och vad löneregleringen för de återstående fögderitjänstemännen, häradsskrivarna och länsmännen, angår, så innehåller den kungl. propositionen visserligen en icke ringa löneförbättring för länsmännen, men häradsskrivarna hava knappast bibehållits vid sina nuvarande löneinkomster. I verkligheten har den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen angående löneregleringen för fögderitjänstemännen alltså genom den kungl. propositionen resulterat däri, att länsstyrelsernas arbetskrafter och löneförhållanden blivit väl tillgodosedda, varemot fögderiförvaltningen blivit i hög grad försämrad genom den föreslagna indragningen av kronofogdetjänsterna, vilken anordning ingår såsom ett huvudmoment i den kungl. propositionen. Jag har uti min i ämnet avgivna motion angivit mina skäl mot kronofogdarnas indragning, och jag skall därför vid detta tillfälle endast i korthet upprepa dessa skäl.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Inom riksdagen har frågan om borttagande av kronofogdarna många gånger förekommit. Åren 1867, 1871, 1874, 1876, 1878, 1885, 1888 och 1902 hava förslag därom av riksdagen förkastats och 1888 års riksdag ansåg sig icke ens böra biträda statsutskottets förslag om utredning, huruvida kronofogdetjänsterna kunde indragas. Lönereglerings kommittén, som 1906 avgav betänkande i ämnet, hade prövat frågan om tjänsteindragningar vid landsstaten och därvid kommit till att endast föreslå en jämnare arbetsfördelning på vissa håll emellan kronofogden och länsmannen. Vid 1908 och 1909 års riksdagar, då förslag till lönereglering för fögderitjänstemännen senast förelåg, togs frågan om indragning av kronofogdetjänsterna åter under omprövning och gav anledning till ny utredning i ämnet. Den s. k. fögderiförvaltningskommittén tillsattes och fick till huvudsakligt uppdrag att undersöka, huruvida kronofogdetjänsterna kunde indragas och kronofogdarnas göromål överflyttas till länsmännen. Efter tre års arbete, som utmynnade i ett synnerligen vidlyftigt betänkande, innefattande icke mindre än fyra alternativa förslag till omorganisation av fögderiförvaltningen, fann kommittén sig icke kunna föreslå kronofogdetjänsternas indragning. Man hade väl kunnat vänta, att denna fråga nu, åtminstone för en tid framåt, blivit bragt ur världen, och att fögderitjänstemännens lönestat, som redan då var nära 40 år gammal, skulle blivit föremål för en högst nödvändig revision. Men så blev icke fallet. Kravet på kronofogdetjänsternas avskaffande ansågs dåmera böra till vad pris som helst tillgodoses och nu föreligger ett förslag därom. Men det har återigen och i ännu högre grad visats, att kronofogdetjänsterna icke kunna indragas med mindre än att andra nya tjänster inrättas i deras ställe. Kronofogdens göromål hava befunnits vara av den art och betydelse, att de måste omhändertagas av postverket, landskontoren, 27 högre tjänstemän — länspolismästare — samt häradsskrivarna och länsmännen; och ännu har man icke, enligt min mening, ersatt kronofogden såsom kontrollerande och rådgivande uti landsbygden.

Så har det alltid varit, när frågan om kronofogdarnas indragning tagits upp. Vid närmare undersökning har man städse funnit, att det helt enkelt icke varit möjligt att ersätta kronofogdarna med något bättre.

Förutom de 27 länspolismästarna skulle landskontorens ordinarie personal ökas med icke mindre 48 nya tjänstemän, därav 24 landskontorister, som ansetts erfoderliga för landskontorens nya arbete med utskylds- och bötesredovisningen, vartill torde komma extra biträden vid tiden för den huvudsakliga redovisningen av kronouppbörden.

Kronofogden är en av de äldsta tjänstemännen i den svenska statsförvaltningen. I flera hundra år har han där intagit en framskjuten ställning, och det är en fullkomligt oriktig uppfattning att denne tjänsteman icke även i nuvarande tid utgör ett mycket betydelsefullt led i vår administation. Det kan icke heller antagas, att förhållandena i vårt land inom den närmaste tiden bliva

så förändrade, att statsförvaltningen utan skada kan undvara detta värdefulla organ uti landsbygden.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Man säger att kronofogden är en överkvalificerad arbetskraft. Kan det vara överflödigt att i ett tjänstgöringsområde med omkring 50,000 innevånare finnes åtminstone en av staten anställd tjänsteman så kvalificerad, att allmänheten genom honom kan erhålla nödiga råd och upplysningar. Och kan det vidare anses obehövligt, att överordnade myndigheter ute på landsbygden hava tillgång till en tjänsteman, som på grund av sin utbildning och övervakande ställning är i stånd till att i de nu alltmera förekommande fall avgiva utlåtanden och förslag i ärenden, som röra allmänna angelägenheter av oftast stor betydelse.

Icke heller kan det väl vara lämpligt att i första hand anförtro exempelvis exekutionsväsendet eller verkställigheten av domar, icke sällan av ganska ömtålig och invecklad beskaffenhet, åt tjänstemän, som sakna all juridisk bildning.

Icke alla reformer hava visat sig vara goda. På sin tid indrogos lanträntmästartjänsterna. Detta skedde emot länsstyrelsernas nästan enhälliga avstyrkande. Erfarenheten har visat, att man ingenting vunnit med den reformen, snarare tvärt om. Nu gäller det en högst betydligt större tjänstemannagrupp. Sakkunskapen, vartill i främsta rummet måste räknas länsstyrelserna, har, med mycket få undantag, i upprepade utlåtanden bestämt avstyrkt kronofogdarnas indragning både ur administrativ och ekonomisk synpunkt. Av fögderitjänstemännen hava endast länsmännen funnit det vara lämpligt att indraga kronofogdetjänsterna.

Det är i hög grad anmärkningsvärt att under det man oupphörligen från alla de centrala ämbetsverken och från länsstyrelserna med mycken styrka framhåller behovet av ökade arbetskrafter, anser man det lämpligt att helt borttaga ett av administrationens förnämsta organ uti landsbygden.

Enligt min mening saknar förslaget om indragning av kronofogdetjänsterna allt berättigande; det kan icke leda till besparing för statsverket och ej heller till någon förenkling i administrationen. Man har, synes det mig, vid förslagets uppsättande icke tagit tillräcklig hänsyn till de goda och betryggande förhållanden, som nu råda, och kanske icke till fullo beaktat följderna av den ifrågasatta, i hög grad genomgripande reform, som förslaget innebär.

Att 24 landsfogdar, placerade i länsstyrelserna, kunna vara till mera gagn för det allmänna än 85 kronofogdar, med samma kompetens som landsfogdarna, ute i landsbygden, är väl knappast troligt. Icke heller kan man väl antaga, att det kan innebära någon förenkling eller besparing att kronouppbörden upphämtas av 3,000 postanstalter och medelst nära två miljoner skattepostanvisningar i stället för genom 85 kronofogdar på hittills vanligt sätt, och kan man räkna med att våra mindre, svagt avlönade poststationsföreståndare och bristfälliga postlokaler med en ökad uppbörd, som för hela riket uppgår till flera tiotal miljoner kronor, kunna bibehållas sådana de nu äro.

Efter föregående noggranna undersökningar har det dock be-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

funnits möjligt att minska kronofogdarnas antal från 117 till 85 och länsmännens från 516 till 421, eller i överensstämmelse med fögderiförvaltningskommitténs betänkande år 1912. Tjänstgöringsdistrikten för häradsskrivarna torde lämpligen böra regleras i enlighet med det förslag, som innefattas i den föreliggande kungl. propositionen, och skulle sålunda komma att omfatta de socknar, som enligt indelningsförslaget i nämnda kungl. proposition ingå i där omnämnda fögderier. Med iakttagande härav skulle antalet häradsskrivare bestämmas till 119.

Kronofogdarnas tjänstgöringsdistrikt komme vid sådant förhållande att omfatta ett område med en folkmängd av i medeltal 50,000 personer, häradsskrivarnas 35,000 och länsmännens 10,000 personer.

Med denna omreglering vinnes att de olika tjänstemännens tjänstgöringsområden bliva med avseende å folkmängden i det närmaste likformiga samt att varje tjänsteman erhåller full sysselsättning.

En sådan anordning medför en verklig besparing utan att nu rådande goda och beprövade institutioner i någon mån rubbas.

Kanske skall det snart nog visa sig, att den summa postverket nu begär för bestyret med kronouppbörden, 180,000 kronor, icke är tillräcklig, bland annat därför, att det kan befaras, att åtskilliga järnvägsstationer i fortsättningen ej kunna tjänstgöra såsom postanstalter. Förläggningen till landskontoren av redovisningen av kronouppbörden med anställande därstädes av nya ordinarie och extra tjänstemän samt anordnande av nya ämbetslokaler torde icke leda till besparing eller förenkling. Genom bibehållande av 85 kronofogdar, som min motion avser, kan inbesparas: 24 landsfogdar, rese- och traktamentsersättning för dessa, 24 landskontorister, 68 länsmän, ersättning till postverket för kronouppbörden, 1,800,000 skattepostanvisningar årligen, extra biträden vid landskontoren för redovisningen av kronouppbörden samt nya ämbetslokaler vid länsstyrelserna för landsfogdarna och kronouppbördens redovisning. Kostnaden för bibehållande av 85 kronofogdar uppgår till omkring 500,000 kronor. Detta vet man. Huru mycket de nya anordningarna komma att kosta, det vet man däremot icke. Men av de gjorda beräkningarna framgår, att genom kronofogdetjänsternas indragning statsverket kommer att redan från början tillskyndas ökade utgifter till avsevärt belopp. Det är sålunda uppenbart, att avskaffande av kronofogdetjänsterna icke kan leda till någon besparing för statsverket. Genom indragning av vissa kronofogde- och länsmanstjänster och genom en förbättrad instruktion för dessa tjänstemän kunna de brister, som nu vidlåda fögderiförvaltningen, avhjälpas, och därmed har man åstadkommit en nyttig och nödig reform utan ökade kostnader för statsverket och utan rubbning av den säkerhet och kontroll, som nu obestridligen förefinnes.

Herr greve och talman! Sådan är min ställning till frågan om kronofogdetjänsternas indragning, men av hänsyn till de många

åldriga tjänstemän, som oskäligt länge fått gå och vänta på en nödtorftig pension, som enligt statsrådets förklarande ej utan lönereglering kunde regleras, har jag i min motion förklarat, att jag icke ansett mig kunna medverka till, att frågan om lönereglering för fögderitjänstemännen återigen uppskjutes. Jag har fördenskull i min motion framlagt ett förslag till lönereglering för fögderitjänstemännen med bibehållande av kronofogdarna. Nu har riksdagens andra kammare avslagit denna motion. Det är sålunda icke möjligt, att motionen kan vinna riksdagens bifall, och vid sådant förhållande är det meningslöst att nu göra något yrkande i det avseendet.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Slutligen vill jag icke underlåta att uttala den förhoppning, att riksdagens första kammare, i olikhet med andra kammaren, skall finna det lämpligt att giva sitt erkännande åt kronofogdarna — en tjänstemannakår, som från äldsta tider fyllt en mycket stor och betydelsefull uppgift i den svenska statsförvaltningen.

Friherre Hermelin: Herr greve och talman! Då jag vid föreliggande utskottsutlåtande antecknat en reservation, skall jag be att få redogöra för innebörden av min avvikande mening och framkomma med det yrkande, som den kan giva anledning till.

Det mest framträdande momentet av det förslag, som här föreligger, är, såsom redan påvisats, frågan om fögderiförvaltningens omorganisation och därmed även frågan om kronofogdetjänsternas indragning. En sådan genomgripande förändring, ja, jag tror man kan nästan säga omstörtning av nu bestående förhållanden måste i högsta grad — jag ber särskilt få betona detta: måste i högsta grad beröra landsbygdens intressen, intressen, som fögderiförvaltningen, denna gren av den så kallade lantregeringen, väl närmast har i uppdrag att bevaka och befrämja. Det duger nog icke att i fögderiförvaltningen blott se en statens fiskaliserande och penningupphämtande institution.

Nu förstås, och det har ju här framhållits av herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att den gamla organisationen lider och lidit av många brister. Men fördenskull behöver man icke gå så långt eller så radikalt till väga, att man skall undanröja kronofogdekåren, en hel tjänstemannaklass, om vilken från dess överordnades sida lämnats de allra bästa vitsord, att innehavarna fullgjort sina åligganden redligt till statsförvaltningens sannskyldiga bästa, ja, att kronofogdekåren utgör ett mycket viktigt led i statsförvaltningen. Kommer då härtill ortsbefolkningens lättförklarliga önskan att vilja hava den lätta tillgången till en väl kvalificerad tjänsteman, till vars omdöme den hyser förtroende, och om vars objektiva syn på tingen erfarenheten städse givit de bästa utslag, ja, då måste man komma därhän, att endast tungt vägande skäl kunna motivera ett avskaffande av kronofogdarna. I det fallet duger det nog icke enligt min mening att godkänna den magra motivering, som utskottets majoritet ansett sig böra

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

framdraga, och som återfinnes på sidorna 18 och 19 i utskottets betänkande.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har avgivit en fullt orienterande framställning av frågans läge, som den nu föreligger för riksdagen, och den föregående talaren, även han reservant liksom jag i utskottet, har i sitt anförande på ett ganska uttömmande sätt redogjort för sin uppfattning av frågans innebörd, och då jag väsentligt instämmer i och biträder denna reservantens uppfattning, skall jag yttra mig ganska kort, då jag tar för givet, att kammaren icke är vidare road av att få något upprepande eller något slags parallellanförande. Jag ber blott att till den kraft och verkan det kan hava få understryka några vissa huvudsynpunkter.

Till en början vill jag då säga att den innersta anledningen, såsom vi ock hava nu hört av herr statsrådet, är verkligen den, att här skulle föreligga en viss förutfattad mening inom riksdagen, det vill säga, att på frågan inverkat en uppfattning av i viss mån politisk art. Sakfrågan har nog därigenom kommit att snedvridas just av en särskild inom andra kammaren på visst håll med mycket stor seghet framförd paroll: bort med kronofogdarna!

Sakkunnige av 1912 hava även — och det framgår av den redogörelse, som finnes i den lilla blå boken — å sin sida helt beklagligt tagit intryck av detta läge inom riksdagen, annars tycker man, att de skulle kunnat fullfölja och bearbeta fögderikommitténs av dess majoritet förordade förslag alternativ III, som ju i övrigt upptagits i herr Rooths motion, ett förslag, som bort äga utsikt att bringa frågan till en lycklig lösning. I den nu till behandling föreliggande kungl. propositionen säger ock herr statsrådet, som förut varit en varm anhängare av kronofogdarna, att det numera framstode för honom uppenbart, att det icke finnes någon utsikt, att riksdagen skall bifalla ett förslag, vari den nuvarande organisationen lämnas orubbad. Här vill jag inom parentes säga, att alternativ III icke lämnar den nuvarande organisationen orubbad, utan tvärtom upptar en betydlig reducering såväl av kronofogdarnas som av länsmanstjänsternas antal.

1912 års sakkunniges förslag, på vilket den kungliga propositionen nu är byggd, är emellertid inne på en helt ny väg. De framkonstruerade, såsom vi hörde, dels genom kronofogdetjänsternas indragning och dels genom skatteupphämtningens verkställande genom postverket en på papperet visad statsfinansiell vinst. Men den nyskapade organisationen såsom sådan, om man nu skall döma efter ett flertal, ja, jag kan nästan säga de allra flesta Kungl. Maj:ts befallningshavande, kommer att visa sig rätt så underlägsen, utan förmåga att tillfyllest verka vare sig på bredden eller på djupet. Ja, det har även sagts och från väl så auktoritativt håll, att förslaget icke synes komma att medföra den besparing av statsmedel, som jämte förenkling av administrationen uppställts såsom ett syftemål med fögderiförvaltningens omorganisation.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Nu har emellertid här tillkommit en annan omständighet, som i viss mån ställt fögderiorganisationen i skuggan, och det är, att samtidigt med fögderifrågan även framlagts ett förslag till omorganisation och löneförbättring för landsstatens tjänstemän inom respektive landskansli och landskontor, en sammankoppling, som gör, »att faller det ena, faller det andra». Formelu kanske herrarna känna till! Huru gärna man nu än skulle vilja vara med om att söka till det bättre ordna dessa förhållanden inom den centrala delen av den s. k. lantregeringen, måste man finna det underligt, att detta skall ske på bekostnad av landsbygdens intressen, d. v. s. att kronofogdarna skola försvinna.

Då därtill kommer, att spörsmålet om polisväsendets ordnande å landsbygden och i de tätare bebyggda samhällena, som väl helt hör tillsammans med frågan om fögderiförvaltningens organisation, lämnats å sido och blivit ställt på framtiden samt utskottet dessutom ansett, att en minskning av antalet länsmanstjänster är av statsfinansiella skäl önsklig, och funnit sig böra hemställa, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, huruvida och i vad mån en sådan minskning utan olägenhet kan efter hand genomföras, samt, därest utredningen därtill föranleder, inkomna till riksdagen med förslag i ämnet — ja, då kan man verkligen fråga: är det meningen att lämna landsbygden öde, utan skydd och utan lämplig tillgång till administrativa statsfunktionärer? Mig synes, att den riktiga gången skulle hava varit, att fögderifrågan i sin helhet, inbegripet polisväsendet på landsbygden, i första rummet ordnats, samt att man därefter eller gärna samtidigt vidtagit de kompletteringar eller förändringar i såväl tjänste- som avlöningsförhållanden inom landskanslier och landskontor, som kunnat vara av behovet påkallade.

Och för övrigt: kan det vara lämpligt att just nu under de av världskriget förorsakade så oroliga och så arbetskrävande förhållanden av olika slag vi nu genomleva, då man på alla håll behöver hava god tillgång på administrativ hjälp — kan det då, säger jag, vara lämpligt — att nu den 1 januari 1918 ställa en väl beprövad, högt kvalificerad tjänstemannaklass ur funktion, på indragningsstat, vilken åtgärd dessutom kommer att kosta hundratusentals kronor? Statsfinansiellt lyckligt tycker jag åtminstone icke det borde vara.

Herr greve och talman! Jag skall icke gå vidare. Av det anförda torde förstås, att jag icke kunnat medverka till det resultat, vartill utskottsmajoriteten kommit. Kanske skulle jag i det längsta varit böjd att följa herr Rooth i hans motion, synnerligast då han där upptar alternativ III i fögderikommitténs förslag, men då denna hans motion icke, kan man säga, varit föremål för någon saklig behandling inom utskottet, utan på grund av de fattade besluten rörande den kungl. propositionen mera så att säga skjutits åt sidan, må detta utgöra ett skäl, att jag icke kan följa honom i denna hans motion, synnerligast som jag väl medger, att hans motion i

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

vissa delar kan vara i behov av en viss justering och för övrigt icke upptager frågan om polisväsendets ordnande på landsbygden.

I anledning av den orientering, som herr statsrådet nyss lämnade till kammaren, må det tillåtas mig, när jag nu har ordet, att också få yttra något.

Herr statsrådet började helt chevalereskt med änkorna till kronofogdarna och påpekade att dessa vore i en beklaglig ställning. Men när man tänker på den kronofogdekår, som nu blir satt på indragningsstat, tror jag knappt, att deras änkeförsörjning blir bättre genom det förslaget.

Nu framhöll chefen för civildepartementet detta, som jag även antytt såsom något, som satt fögderiförvaltningens omorganisation i skuggan, att en sjunkande tendens vid rekryteringen inom länsstyrelserna gjort sig gällande och att detta vore beroende på, att frågan här ännu så att säga stått öppen. Det är fullkomligt riktigt, men å andra sidan hava en del Kungl. Maj:ts befallningshavande framhållit, att den frågan just icke förbättras genom att kronofogdarna försvinna, ty i den mån kronofogdekåren skulle vara kvar och dess tjänstgöringsförhållanden blivit ordnade och reglerade på ett fullt lämpligt sätt, hade detta givetvis utgjort en sporre för tjänstemännen inom kanslierna eller landskontoren till befordran. Det är möjligt, att de i viss grad nu komma att befordras inom landsstaterna, men icke i den stora utsträckning, som eljest skulle hava blivit fallet om kronofogdarna varit kvar enligt alternativ III.

Sedan omnämnde herr statsrådet något, som starkt inverkade på saken, nämligen skattens upphämtande genom postverket. Det erkänner jag är en mycket praktisk åtgärd, och det är väl icke uteslutet, att den kan tillämpas med de nuvarande kronofogdarna. Men jag vågar påstå, att man icke med säkerhet vet, huruvida denna skatteupphämtning kommer att gå bättre; det kommer nog att visa sig, att arbetet inom länsstyrelsen med restlängderna kommer att bliva betydligt större.

Jag kanske icke bör trötta kammaren vidare, utan slutar, herr greve och talman, med att tillkännagiva, att jag, på grund av det anförda och då jag i övrigt ansett, att med denna frågas avgörande väl kan dröjas ett år, så att saken kan få ytterligare begrundas — vilket kan vara väl behövligt, då man måste säga, att det förslag, som nu kommit fram, varit tämligen överraskande — nu yrkar avslag å såväl kungl. propositionen som utskottets hemställan och även alla i ämnet väckta motioner.

Greve Spens: Herr greve och talman, mina herrar! De båda näst föregående talarna hava nu utvecklat sina reservationer, och den siste av dem har slutat med att yrka avslag på utskottets hemställan och motionerna i ämnet. Båda talarna hava ansett, att kronofogdeinstitutionen borde bibehållas. I denna fråga kan jag efter det uttömmande inledningsanförande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet hade, yttra mig

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

ganska kort. Det är ju givet, att det skall uppstå betänkligheter och även svårigheter, när det gäller att borttaga en så gammal och beprövad förvaltningsgren, som kronofogdeinstitutionen är, och ersätta den med en ny och oprövad sådan. För min del är jag emellertid i likhet med utskottet övertygad om, att kronofogdeinstitutionen för närvarande lider av så svåra brister, att dessa ej kunna avhjälpas, om kronofogdarna bibehållas. Hade det varit möjligt att bibehålla kronofogdarna och få bristerna avhjälpta, skulle jag gärna varit med därom.

De väsentligaste bristerna hos den nuvarande kronofogdeinstitutionen äro enligt utskottets och min mening dels att kronofogdarnas göromål till största delen kommit att bliva rena kontorsgöromål, som ej kräva den utbildning, som kronofogdarna hava, och att dessa därför äro en överkvalificerad arbetskraft, samt dels att en mängd ärenden, vilka äro av beskaffenhet att mycket väl kunna handläggas av en enda tjänsteman, nu behandlas av både länsman och kronofogde. Detta leder givetvis till dubbelarbete, omgång och mångskriveri. Vidare har den rådgivande och stödjande samverkan mellan kronofogden och länsmännen, som i åtskilliga avseenden varit till gagn för det allmänna, i det närmaste upphört till följd av det trägna kontorsarbete, varmed kronofogden alltmera belastats.

Då kan man fråga sig: kunna ej dessa brister avhjälpas och kronofogdarna ändock bibehållas? Härtill måste jag svara nej. Om man fråntager kronofogden de kontorsgöromål, som ej fordra juridisk utbildning, nämligen uppbörden och dess redovisning samt restindrivningen av krono- och kommunalutskylder, skulle återstoden av hans göromål ej fylla hans arbetstid. I fråga om uppbördens överlämnande åt postverket ber jag att gentemot herr Rooth få nämna, att detta planlagts så väl att kammarkollegium och statskontoret enhälligt tillstyrkt det, även om kronofogdarna skulle bibehållas. Herr Rooth påstod, att kostnaderna för postverkets övertagande av uppbörden säkerligen skulle snart komma att ökas. Men i anledning därav ber jag att få särskilt framhålla, att postverkets postanvisningsrörelse på senare tiden oerhört utvecklats, samt att postverket är väl förberett att möta även denna utvidgning av sin postanvisningsrörelse. I avseende å exekutionsväsendet har, såsom herr statsrådet redan nämnt, Kungl. Maj:t redan vid 1909 års riksdag föreslagit, att detta skulle överflyttas på länsmännen, och däremot gjordes icke i någon av riksdagens kamrar någon anmärkning.

Om sålunda uppbörden, restindrivningen och exekutionsväsendet avlyftas från kronofogdarna, skulle såsom återstående göromål kvarstå egentligen endast polis- och åklagarväsendet. Herr Rooth nämnde, att kronofogdarna i regel skulle hava verkställt domar och utslag, men det är i själva verket i regel så, att det är länsmännen, som redan nu verkställt dem. Genom omständigheternas makt har även polis- och åklagarväsendet i stort sett övergått på länsmännen. En del av dessa polis- och åklagar-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

ärenden böra emellertid enligt såväl Kungl Maj:ts som utskottets och min mening överföras till mera kvalificerade tjänstemän. Men största delen av de enkla polis- och åklagarärendena äro länsmännen, bl. a. såsom mera närboende, lämpligare att utföra än kronofogden. För kronofogdens återstående göromål synes en person inom varje län i regel vara tillräcklig, och därtill skulle nu enligt det föreliggande förslaget den nye tjänstemannen landsfogden användas.

Man kan nu ytterligare invända: kronofogdetjänsterna äro ju emellertid till stort gagn; kronofogdarna utöva kontroll över länsmännen, och länsstyrelserna hava stor nytta av de upplysningar och utredningar, som kronofogdarna med sin högre utbildning kunna åstadkomma — kan detta nu uppvägas av den nya organisationen? I avseende å kontrollen över länsmännen kan jag svara obetingat ja. Denna kontroll blir enligt min mening till och med starkare enligt den nya organisationen, ej blott genom landsfogdens kontroll utan även genom en hel rad av kontrollåtgärder, som förslaget innebär. I det andra avseendet, nämligen i fråga om de upplysningar och utredningar, som kronofogdarna lämna länsstyrelserna, komma nog kronofogdarna att lämna ett tomrum efter sig under den närmaste tiden, innan den nya organisationen hunnit att fullt genomföras, men sedan detta skett och länsmännen fått den avsedda bättre utbildningen, hyser jag den förvissningen, att landsfogden och länsmännen tillsammans skola ersätta kronofogdarna även i detta hänseende. Landsfogden får genom sin verksamhet och under sina resor i länet en stor personalkännedom och även kännedom om länets förhållanden i övrigt och kan lämna Kungl. Maj:ts befallningshavande värdefulla upplysningar. Att bibehålla ett stort antal så dyrbara tjänstemän som kronofogdarna huvudsakligen endast för att av länsstyrelserna anlitas för utredningar kan ju för övrigt ej gärna komma i fråga.

Det har framhållits av de båda föregående talarna, att det är alldeles utmärkt för allmänheten att kunna hava tillgång till kronofogden för att erhålla upplysningar i varjehanda ärenden och spörsmål. Jag tror för min del, att det icke är så särdeles ofta, som allmänheten går och ber att få någon särskild juridisk upplysning av kronofogden. Numera äro ju advokaterna så spridda även på landsbygden, och man torde för övrigt för närvarande i regel vända sig antingen till länsmannen eller till Kungl. Maj:ts befallningshavande, om något bekymmer nödvändiggör rådfrågning av tjänsteman. Om man således väger kronofogdeinstitutionens fördelar och brister emot varandra, anser jag för min del att bristerna äro betydligt övervägande, och den föreslagna organisationen är enligt min övertygelse till fördel för såväl allmänheten som administrationen.

I fråga om kronofogdarnas försättande på indragningsstat är det ju ej tilltalande, att så många av dem skola uppföras på sådan stat. Men av skäl, som anföras i den kungliga propositioen,

synes detta vara nödvändigt, om man vill ernå fulla syftet med den nya organisationen. Att genomföra denna successivt i mån av kronofogdarnas avgång skulle enligt noggranna beräkningar ställa sig ungefär 900,000 kronor dyrare än det föreliggande förslaget.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Då jag nu är inne på kostnadsfrågan, skall jag även, i anledning av vad de båda närmast föregående talarna sade, be att få nämna, att om kronofogdarna skulle bibehållas, detta även skulle ställa sig dyrare än det förevarande förslaget. Enligt gjorda noggranna beräkningar blir det 75,000 kronor billigare om året utan kronofogdar än med kronofogdar, så länge hela indragningsstaten finnes, och då denna framdeles upphört, blir det 150,000 kronor billigare om året enligt den nu föreslagna organisationen, än om kronofogdarna bibehållas. I de beräkningar, som herr Rooth nyss nämnde, att han gjort, synes han helt hava glömt, att såväl enligt hans motion som enligt det av den stora fögderiförvaltningskommittén förordade förslaget en hel del kronofogdar och länsmän skulle sättas på övergångsstat, och detta skulle naturligtvis medföra en ganska dryg kostnad.

Det har slutligen anmärkts, att frågan om ordnandet av polisväsendet på landsbygden bort komma till avgörande samtidigt som fögderiförvaltningens omorganisation. Det hade ju varit synnerligen lyckligt, om så kunnat ske. Men som den kungliga propositionen angiver, har ett utarbetat förslag i sådant hänseende avstyrkts av flertalet länsstyrelser och justitiekanslern samt ej heller kunnat förordas av regeringen. Det torde därför åtgå en ganska lång tid, innan denna svårlösta och invecklade fråga kan slutgiltigt lösas, och det vore synnerligen olyckligt, om den lönereglering för fögderiförvaltningen, som nu föreligger och som så länge uppskjutits och som är så välbehövlig, skulle ånyo undanskjutas av sådan anledning.

Jag ber till sist att få rikta en varm vädjan till kammaren att behjärta de svåra förhållanden för hela landsstaten, som nu råda till följd av den gång efter annan uppskjutna löneregleringen.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, dock med det av andra kammaren av budgetstekniska skäl redan beslutade tillägget till avdelning I mom. C, vilket tillägg har följande lydelse: »dock med rätt för statsutskottet att vid uppgörande av förslag till riksstat för år 1918 i anslagets slutsumma vidtaga den jämkning, som för jämnande av riksstatens slutsumma kan finnas erforderlig».

Herr Fahlén: Herr greve och talman! Under den långa tid, som frågan om fögderiomorganisationen varit på dagordningen — det är snart ett tiotal år — har jag, utan att närmare ingå i en prövning av de olika förslagens detaljer, haft en känsla av att det skulle vara ett ganska ödesdigert och vanskligt steg att taga, och den känslan fanns kvar hos mig, när den nu föreliggande kungliga

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

propositionen avlämnades till riksdagen. När jag blev ledamot av det särskilda utskott, som fick åt sig uppdraget att förbereda denna fråga, var det självfallet, att jag fick en alldeles särskild anledning att ingående och noga försöka sätta mig in i det genomgripande förslaget, vilket jag ock sökte göra, och jag måste bekänna, att under det studium jag då ägnade propositionen och alla de vidlyftiga tillhörande handlingarna mina betänkligheter, mera intuitiva betänkligheter, emot förslaget kommo att så småningom falla, den ena före och den andra efter, och följaktligen har jag ock principiellt inom utskottet anslutit mig till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Jag kan icke neka, att förslaget att överlämna uppbörden till postverket, på sätt nu här föreslagits, måste beteckna en ändring i praktisk riktning, mot vilken näppeligen några vägande skäl skola kunna anföras, så mycket mindre sedan postverket självt förklarat, att det utan några svårigheter kan åtaga sig en sådan uppgift. Visserligen har det yppats betänkligheter emot ett sådant förfarande, och även jag har inom utskottet framhållit sådana, väsentligen för att få dem under diskussion och eventuellt vederlagda, betänkligheter närmast syftande därhän, att restantierna å uppbörden skulle bliva större med ett sådant förfarande än under nuvarande förhållanden. Jag kan icke neka till, att dessa betänkligheter blivit, så vitt det är möjligt, vederlagda, och under sådana förhållanden kan jag icke förstå annat, än att man näppeligen kan framkomma med avgörande skäl emot det nu föreslagna förfarandet.

I och med det att denna uppbördsfråga således blivit löst åtminstone enligt min uppfattning, har givetvis frågan om kronofogdeinstitutionens vara eller icke vara tagit ett bestämt och stort steg framåt. Jag har icke hört, att under den debatt, som hittills pågått, några invändningar i det hänseendet av övertygande art ha förekommit, och jag tror för övrigt, att knappast någon majoritet vill upptaga dessa invändningar och på allvar vidhålla dem. Jag säger, att frågan om kronofogdarnas vara eller icke vara genom en sådan anordning förts ett betydligt stycke framåt i riktning mot kronofogdarnas avskaffande. Det är alldeles uppenbart, att sedan uppbördsväsendet avlyftats från kronofogdarna, sådana uppdrag icke återstå för dessa tjänstemän, att de kunna motivera deras bibehållande. Man har visserligen tänkt sig att inskränka kronofogdarnas antal, men även med en sådan inskränkning, som innehålles i det omtalade alternativ III i kommitterades förslag, lärer man knappt kunna försvara kårens bibehållande. Det har redan av den siste ärade talaren här framhållits, i vilken stor omfattning kronofogdarnas uppgifter därigenom komma att minskas, och det är ju också klart och tydligt framhållet av de sista sakkunnige, som hava bearbetat spörsmålet under sistlidet år, så att man näppeligen, synes det mig, kan komma till annat resultat, än att deras funktioner äro sådana, att de lätt kunna ersättas genom andra tjänstemän. Jag tror ock, att det är riktigt, att i den mån

utvecklingen gått framåt kronofogdarnas viktiga ställning att vara mellanhand mellan allmänheten och Kungl. Maj:ts befallningshavande väsentligen förändrats, och detta är ock ett skäl, varför kronofogdarna icke nu kunna anses vara av den betydelse i förvaltningssystemet, som de tidigare varit.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Friherre Hermelin yttrade här nyss — och det föreföll mig vara det enda vägande skälet, som av honom androgs — att ortsbefolkningens önskan att hava en tjänstemannakår, för vilken den kunde hava förtroende, vore tillräckligt skäl för att bibehålla kronofogdarna. Det är rätt egendomligt att icke under den överläggning, som hittills under denna riksdag ägt rum rörande denna fråga, denna önskan fått ett mera pregnant uttryck, än den fick genom friherre Hermelin. I andra kammaren, där just detta intresse bort vara förhärskande, hörde man, så vitt mig är bekant, icke ett ord talas härom. Det var fast mer, som herr statsrådet yttrade, en praktiskt sett enhällig kammare, som fattade sitt beslut häromdagen, och jämväl inom utskottet kan jag icke erinra mig, att denna synpunkt anförts av andra än just den ärade talaren själv, vilken väl må vara en representant för ortsbefolkningen, men naturligtvis icke för landets hela ortsbefolkning.

Det yttrades vidare av samme ärade talare att, så vitt han av auktoritativa män hört, någon besparing i organisationen icke skulle kunna vinnas genom den föreslagna omorganisationen. Jag har i det hänseendet försökt efter måttet av min matematiska förmåga att kalkylera, hur den saken skulle ställa sig. Det har upprepats många gånger, att den nya organisationen skulle bliva dyrare än den nuvarande. Jag har icke kunnat komma till ett sådant resultat, och jag måste säga, att om man gör detta påstående, så är man också skyldig leda detsamma i bevis. Jag tror icke det är möjligt. Den nya organisationen, sådan den är tänkt och konstruerad, måste bliva billigare, naturligtvis proportionellt, icke absolut. Men man må ihågkomma, att i den nya organisationen ingå högst omfattande löneförbättringar. Därtill kommer givetvis den ökade kostnaden på indragningsstaten, men den är av övergående beskaffenhet — avvecklingen kommer ju att försiggå under en jämförelsevis kort tid; jag tror det är förespeglat tio år — och denna ökade kostnad får naturligtvis icke tagas till intäkt för att angripa detta förslag, ty om en omorganisation skall göras, måste den, så vitt jag kan förstå, göras omedelbart. I detta hänseende äro ock mycket starka skäl framhållna såväl av de sakkunnige som ock av herr statsrådet i hans anförande till statsrådsprotokollet. Då måste man naturligtvis, därest man vill omorganisationen, jämväl övertaga de tillfälliga kostnader under övergångstiden, som bliva förbundna med en förändring.

Det är här tillräckligt framhållet, hurusom kronofogdens ställning för närvarande i mångt och mycket hänför sig till ett dubbelskriveri, en mellanställning, som väl synes mig kunna mycket saklöst försvinna. Detta är ju, såsom också sagts, att använda överkvalificerad arbetskraft, och däremot har ju riksdagen så mång-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

faldiga gånger uttalat sig, att vad det beträffar väl näppeligen delade meningar kunna ifrågakomma.

Ny löneregleringen vid landsstaten synes mig vidare vara ett så trängande behov och en så viktig fråga, att man icke kan utan mycket starka skäl avvisa detta förslag, även om man säger, att det icke behöver dröja längre än till nästa år för att man skall få den frågan avgjord. Där synes mig verkligen ortsbefolkningens intresse avgjort vara på spel, där kan man åberopa ortsbefolkningens intresse. För närvarande har den nämligen behov av den direkta förbindelsen med Kungl. Maj:ts befallningshavande i en mångfald angelägenheter, som ökas dag från dag snart sagt. Med de ringa arbetskrafter och med de svårigheter för rekryteringen inom landsstaten, som nu förefinnas, komma ovillkorligen ortsbefolkningens intressen att bliva lidande, därest icke en effektiv löneregleringen och utökning av arbetskrafterna sker.

Detta är för mig också ett vägande skäl att medverka till att ifrågavarande löneregleringen vidtages och genomföres så fort som möjligt.

Såsom jag tidigare framhållit, har jag principiellt anslutit mig till utskottets förslag. Jag gör det jämväl nu, livligt övertygad som jag är om att här äro att vinna så stora fördelar, att man måste ställa sig sympatisk till förslaget, även om man kan känna en viss betänksamhet att avlysa en organisation, som existerat i så långliga tider, flera hundra år.

I vissa detaljer har jag i utskottet anmält en från majoriteten avvikande mening. Bland annat har jag trott mig finna, att häradsskrivarnas ställning icke blivit så förbättrad, som önskligt hade varit. I detta hänseende har jag tillåtit mig till utlåtandet anteckna min avvikande mening. Jag skall emellertid härutinnan icke nu göra något yrkande. Lika litet skall jag göra detta i fråga om en annan skiljaktighet, som jag haft, nämligen rörande de så kallade länspolismästarnas eller, som de nu äro av utskottet benämnda, landsfogdarnas antal. Kungl. Maj:t hade för vissa län föreslagit ett större antal, än utskottet kunnat medgiva; jag hade tänkt mig, att det skulle kunna vara en rätt vansklig åtgärd att sålunda nedpruta antalet, ty så stor skillnad är det verkligen mellan olika län, att man väl kan tänka sig en utökning av arbetskraften i somliga län gentemot de övriga. Även i det hänseendet har jag emellertid som sagt intet yrkande.

Däremot kan jag ej underlåta att beträffande herr Kvarnzelius' m. fl. motion i denna kammare be att få framställa ett yrkande om bifall. Denna motion avser, att vederbörande tjänstemän i Västernorrlands län skulle beredas ett ortstillägg, på samma sätt som redan nu är förhållandet med motsvarande tjänstemän i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. För detta yrkande äro så starka skäl framhållna, att de icke ens av utskottet, som dock avstyrkt motionen, kunnat vederläggas. Tvärtom säger utskottet, att motionärerna hava framfört goda skäl för sina yrkanden. All erfarenhet i detta avseende bestyrker riktigheten av

motionärernas påstående. Alla officiella handlingar bestyrka också riktigheten av deras uttalanden. Själva hava motionärerna vid sin motion fogat en livsmedelsstatistik för Västernorrlands län, visserligen uppgjord av enskilda personer, men utan tvivel fullt riktig. Om man endast kastar ett öga på denna statistik, skall man, synes det mig, utan vidare bliva övertygad om riktigheten av motionärernas yrkande.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Denna fråga är för övrigt icke ny. I skrivelse till kungl. civildepartementet i fråga om beredande av fastare anställning åt vissa skrivbiträden uttalade länsstyrelsen redan år 1910: »Vad ortstillägget beträffar, är väl sådant icke nu medgivet tjänstemännen vid länsstyrelsen härstädes, men det synes Konungens befallningshavande vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att lämpligt dyrortstillägg, vilket med avseende å de dyra levnadsförhållandena här i staden är av omständigheterna i allmänhet synnerligen påkallat, bör i likhet med vad som lärer äga rum för de vid post- och telegrafverken här i staden anställde tjänstemän, beredas åtminstone nu ifrågavarande svagt aflönade personer.»

År 1913 uttalade Kungl. Maj:ts befallningshavande, att de tidigare, i oktober 1912, åberopade skälen, i fråga om ortstillägg åt tjänstemännen vid länsstyrelsen i Västernorrlands län, fortfarande vore giltiga och i allt huvudsakligt i lika mån tillämpliga jämväl beträffande de utom residensstaden bosatta landsstatstjänstemännen. Länsstyrelsen tillägger, att den då nyligen publicerade arbetsstatistiken gav »oförtydbart vid handen, att Västernorrlands län med avseende å livsmedelsprisernas höjd intager en minst lika framskjuten plats som Västerbottens och Jämtlands län, och enahanda förhållande råder jämväl i fråga om de övriga omständigheter, som ligga till grund för länens indelning i dyrhetsklasser». Dessa skäl åberopades som sagt redan år 1912. År 1913 ingav Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västernorrlands län framställning till Kungl. Maj:t i syfte att sådant ortstillägg måtte beredas ifrågavarande tjänstemän.

Kastar man en blick på socialstyrelsens livsmedelsstatistik i dessa tider, vilken månad som helst, skall man finna precis detsamma. Då menar jag, att det måste anses vara en gärd av rättvisa och billighet att icke inför så tydliga och klara fakta förmena dessa tjänstemän det dyrortstillägg, varpå de med fog kunna göra anspråk.

Såväl Kungl. Maj:t som även utskottet hänför sig till pågående utredningar i denna sak. Men skola dessa tjänstemän vänta på att nämnda utredningar, som pågått så länge, skola bliva genomförda, få de sannerligen vänta för länge, mycket för länge. Därtill kommer ett praktiskt skäl, som kan vara av en viss betydelse för riksdagen, nämligen den omständigheten, att om ett sådant dyrortstillägg icke beviljas ifrågavarande tjänstemän, detta kommer att fortfarande medföra de svårigheter i avseende å rekry-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

teringen till Västernorrlands län, varav länet nu under långa tider haft så allvarlig påkänning.

Då första kammaren, som jag antar, icke vill taga på sitt ansvar att avslå den nu föreliggande propositionen, tillåter jag mig hemställa, att kammaren jämväl måtte beakta det av mig senast upptagna spörsmålet och bifalla den framställning, som är gjord i herr Kvarnzelius' m. fl. motion.

Följaktligen hemställer jag, herr greve och talman, om bifall till utskottets hemställan jämte det av greve Spens föreslagna tillägg, dock med den ändring, att herrar Kvarnzelius' m. fl. och Öbergs m. fl. motioner, att landsstatens och fögderiförvaltningens tjänstemän i Västernorrlands län i fråga om ortstillägg måtte jämställas med tjänstemännen i Västerbottens, Norrbottens och Jämtlands län, må av kammaren bifallas, och i följd härav

dels det å ordinarie stat uppförda anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna, nu 924,900 kronor, måtte höjas med ytterligare 2,525 kronor eller således med 374,275 kronor till 1,299,175 kronor;

dels ock det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningarna, nu 1,635,298 kronor, måtte förhöjas med ytterligare 7,200 kronor eller således med 625,433 kronor till 2,260,731 kronor.

Den ökning, som skulle föranledas av bifall till motionerna i fråga, skulle alltså utgöra tillhopa 9,725 kronor.

Herr Holmquist: Herr talman! Efter den siste ärade talarens anförande skulle jag till äventyrs kunna avstå från ordet. Jag delar helt och hållet hans uppfattningar i huvudsaken i denna stora fråga. Då jag nu anmält mig och erhållit ordet, ber jag dock att få tillägga något alldeles särskilt för min personliga del.

Jag kan mycket väl förstå, att kronofogdarnas borttagande, avskaffandet av en gammal ämbetsmannastam i vårt land, skall särskilt inför känslotänkandet så att säga innebära en mindre angenäm åtgärd. Det är alldeles naturligt att t. ex. en till ålder kommen häradsskrivare, som under en mängd av år suttit vid sin kronofogdes sida på uppbördsstämmor, som sett honom utföra ett plikttroget och noggrant arbete, skall tycka, att det är något revolutionerande i att en annan ordning skall införas. Jag förstår det mycket väl — men, mina herrar, har man rätt att i denna verkligt stora och omfattande fråga lägga sådana synpunkter på saken?

Den siste ärade talaren nämnde, och det är efter mitt begrepp en av puncta salientia, en av de springande punkterna, i detta förslag, att sedan man numera kommit underfund med en sak, som bort vara klar långt före detta, att postverket med tillgodoseende av alla synpunkter från statens och allmänhetens sida kan och bör omhändertaga skatteuppbörden, i själva verket från kronofogdarna tagits vad som är det *väsentliga*. Det finns för kronofogdarna efter detta förslags framkomst och med hänsyn till det stöd förslaget

fått från allt sakkunnigt håll, icke vidare plats i ett system med posten som uppbördens upptagare. Här har också, såvitt jag vet, ingen uttalat någon tvekan om att postverket skulle kunna på ett synnerligen lämpligt och smidigt sätt utföra nämnda uppdrag. Jag skall därför icke ingå på den frågan, det säger sig väl självt såsom helt naturligt, att ett postverk, som kan förmedla utbytet emellan den stora allmänheten av värden på ½ miljard kronor, också utan någon större svårighet kan få ett tillägg på 25—30 miljoner kronor. Jag finner den saken vara alldeles uppenbar.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Då friherre Hermelin förklarade, att detta var en fullständig omstörtning av bestående förhållanden, så må man väl säga, att om honom gäller den gamla satsen: »qui nimium probat, nihil probat», den, som bevisar för mycket, bevisar ingenting alls. — Vari skulle dessa omstörtningar egentligen bestå? Väl icke däri, att sedan statistiken klart och tydligt påvisat, att kronofogdarna ej i någon som helst väsentlig grad hava sysslat med åklagar- och polisväsendet, man i deras ställe får en kraft, som kommer att med energi och erfarenhet upptaga det arbetet? Det är väl snarare den fullkomliga motsatsen till vad som skulle ligga i friherre Hermelins uttalande. Om däri skulle ligga, att den inspektion, som kronofogdarna utövat över länsmännen, skulle förringas, något varom redan herr statsrådet yttrade sig i sitt inledningsanförande, är det lika orimligt. Den inspektion, som här ifrågasatts, är, såvitt den avser klarläggande journaler och handlingar från länsmännens sida, precis lika stark som den, vilken nu utövas av kronofogdarna i redovisningsväg. Därtill kommer, att det blir en fullständigt skolad man, i landsfogdes skepnad, som varje år kommer att besöka landsfiskalerna; och han kommer att göra det på mycket mer ingående och systematiskt sätt. Kan man kalla detta för en revolutionerande förändring?

Slutligen är det en sak, som alldeles icke har berörts under denna debatt, då det gällt att komma med förklaring, hur det föreliggande förslaget skulle verka: det är, att vi få en alldeles ny länsmanskår, en länsmanskår med bättre villkor ekonomiskt sett, en länsmanskår med bättre både teoretiska och praktiska förutsättningar att kunna fylla sitt kall. Kan man verkligen då säga, att när man får en sådan kår, utbredd såsom ett ordningsnät över hela landet, denna åtgärd skulle vara på något sätt revolutionerande?

En av de föregående talarna, jag vill minnas det var herr Rooth, nämnde något om att det var oegentligt att till föreliggande förslag angående landsstatens omorganisation och omreglering fogats förslag angående omorganisation inom själva länsstyrelserna och ett ökat lönebidrag till dessa hittills i så många avseenden ekonomiskt betungade tjänstemän. Jag tror, att det var synnerligen lyckligt, att en sådan hopkoppling verkligen skedde. Jag anser mig hava rätt att säga, att om icke detta hade skett, utan om frågan om länsstyrelserna kommit såsom ett separat förslag för sig, jag icke alls är säker på att det fått den behandling inom

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

utskottet, särskilt från ledamöterna inom andra kammaren, som nu kommit det föreliggande förslaget till del. Jag vågar således påstå, att just den omständigheten att frågan om kronofogdarna upptagits till behandling och fått den lösning, som utskottet föreslagit, dragit fram möjligheten att få igenom det synnerligen välbehövliga förslaget rörande länsstyrelserna själva. Jag tvivlar på att någon, som deltagit i utskottets förhandlingar, skall kunna bestrida, att jag i det yttrandet har fullkomligt rätt.

Herr talman, nu har jag hört, att det här framställts avslagsyrkande. En föregående talare, herr Fahlén, hoppades, att denna kammare icke skulle taga på sitt ansvar att vräka det föreliggande förslaget. För min del ber jag att få vädja till kammaren i samma syfte som han. Men åtminstone har man väl rätt att fordra, att om kammaren avslår detta förslag och då det ju är en öppen fråga, om genom gemensam votering förslaget kan genomföras i riksdagen, de, som yrkat på avslag, borde hava uppdragit några som helst riktlinjer för det sätt, varpå dessa frågor skulle kunna lösas i framtiden. Man kan ju icke lösa dessa frågor bara i negationens tecken, utan man måste hava några positiva riktlinjer för framtiden. Jag konstaterar, att några sådana riktlinjer icke framlagts från något håll.

Friherre Hermelin förklarade, att han för sin del skulle vilja lösa frågan under vissa synvinklar, som han närmare utvecklade. Jag beklagar på det djupaste, att under de långa förberedelsernas tid Kungl. Maj:t icke tillkallat friherre Hermelin för att han skulle få göra sin röst hörd i alla dessa kommittéer och bland all denna sakkunskap, som yttrat sig. Då hade vi fått dessa linjer klarlagda, sovrade — och befunna vara för lätta.

Det hände för icke så länge sedan, att det var en annan stor fråga före i denna kammare: det var prästlöneregleringsfrågan. Ja, då sade man också rent negativt, att man icke ville antaga det förslaget. Där gjorde man ett uppskov, alldeles såsom friherre Hermelin här ifrågasätter. Vad blev resultatet? Jo, det blev, såvitt jag är rätt underrättad, att det svenska prästerskapet miste ungefär 3 miljoner kronor om året.

Man har vidare här under debatten nämnt, att man i sammanhang med föreliggande förslag ville hava landets polisfråga löst, särskilt med avseende å polisväsendet på landsbygden. Ingen skulle hellre än jag se detta. Jag hemställer till friherre Hermelin — jag tror det var han, som berörde även denna fråga — huruvida han ej erinrar sig, att jag i utskottet var så gott som den enda, som höjde rösten för att få detta förslag upptaget till allvarlig diskussion. Men enstämmigt svarades: att *nu* taga upp denna fråga är omöjligt. Långt ifrån att, såsom en föregående talare nämnde, landet skulle bliva öde och utan skydd, tror jag för min del bestämt, att genom antagande av det föreliggande förslaget man bereder bättre åklagarväsen, bättre polisväsen, bättre uppbördsväsen för hela landet. Och då att döma av de uttalanden, som förut gjorts, det kanske visar sig, att det även blir ekono-

miskt fördelaktigt för landet, då är det mig oförklarligt, att någon nu skulle vilja taga på sitt ansvar att fälla förslaget. Det har förut nämnts, men jag ber få upprepa det, att från landsbygdsbefolkningens sida man skulle ha en viss animositet mot förslaget. Det har redan sagts, att i riksdagens andra kammare icke från något parti antytts något sådant, och vid sådant förhållande vill det synas mig egendomligt, att man just velat använda den formen för att komma förslaget till livs.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Ja, herr greve och talman, jag har nu sökt utveckla några av de stora synpunkter, som för mig äro fullständigt avgörande. Jag är ju icke utan all erfarenhet i denna fråga då jag i 17 år varit länschef. Men det ber jag få säga, att om denna fråga ytterligare uppskjutes, det oefterrättliga förhållandet kommer att kvarstå både i landsstaten och i länsstyrelserna. Denna fanflykt från arbetet där, som hittills varit synnerligen betänklig, kommer att ökas och bliva till bestämd och ofrånkomlig nackdel för både landsstaten och länsstyrelserna.

Jag tillåter mig, herr greve och talman, att yrka bifall till det av greve Spens förut framställda yrkandet.

Herr Cavalli: Herr talman, mina herrar! Det är beklagligt, att en fråga av sådan vikt som den föreliggande skall förekomma så sent under riksdagen, att riksdagsledamöternas intresse för frågan kommer i oundviklig kollision med deras önskan att få riksdagen avslutad. Det är klart, att det hade varit önskvärt, att döma av de upplysningar man fått under debatten, att man gått mera på djupet med frågan i utskottet, än vad som varit fallit, lika visst som att det också varit önskvärt, att man här kunnat debattera frågan fullständigare, än vad nu är möjligt.

Jag skulle till en början och i förbigående vilja uttala den önskan och den förhoppning, att den ärade talare, som nyss lämnat denna plats, finge ännu länge stå kvar i sin nuvarande befattning för att njuta frukterna av den förändring han nu så livligt förordade, och att det vore mig beskärt att efter någon tid få höra hans omdöme därom.

Jag beklagar, med den allmänna uppfattning jag har, att ett förslag om sönderbrytande av en gammal beprövad, god institution har framkommit. Det må nu vara, att mina åsikter i detta liksom i så många andra fall icke stämma med den nya tiden, men det är emellertid att taga fasta på — det är ärligt och uppriktigt vidgånget av en för det nya förslaget ivrande utskottsledamot — att det är ett sönderbrytande, och varje tal om att det endast är en reform torde icke äga mycket fog. Jag skall än vidare be att få påpeka, att det förslag, som här föreligger, är ganska märkligt. Vad gäller det? Jo, det gäller en förändring av fögderiförvaltningen och slutar, i stort sett, med en löneregler för länsstyrelserna. Länsstyrelserna hava fått löneregler för några år sedan, under det fögderiförvaltningen icke på så lång tid som 20 eller 30 år fått någon sådan. De ha kunnat särskiljas förut och det hade

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

därför varit önskvärt, att så hade skett nu, ty nu har resultatet blivit, att man skjutit på ett och träffat något annat.

En detaljfråga, som här blivit upptagen under den föregående debatten, skall jag även be att få vidröra. Här har uppgivits, att kronofogdar — 42 tror jag — som tillsatts efter någon viss dag 1909, skulle kunna överflyttas till annan tjänst inom landsstaten, vilken som helst, utan att därtill vara villiga. Mot denna uppfattning har en landshövding, som varit både justitieråd och regeringsråd, uttalat en annan uppfattning, och därför lär väl också kunna sättas i fråga, om den först omförmälda uppfattningen är riktig. Och om den icke är riktig, blir naturligtvis påföljden den att kostnaderna för statsverket ökas än vidare, ty dessa kronofogdar skulle ju vara berättigade även de att komma på indragningsstat, och deras avlöning skulle då betunga statsverket ännu en tid. Vidare är det så — medan jag är inne på kostnadsfrågan — att kronofogdarna äro till antalet relativt fåtaliga — 117 om jag ej missminner mig — under det de nya landsfiskalerna bliva många, och de som tillhöra en fåtalig tjänstemannagrupp, hava icke mycket gehör i riksdagen för sina löneprententioner, under det en fulltaligare tjänstemannakår alltid har större utsikt att få sina krav tillgodosedda. Till bevis härför kan nämnas, att man redan vid denna riksdag, innan ännu dessa nya landsfiskaler tillkommit, ser en motion, som väckts om höjning av deras avlöningar, då däremot aldrig, så länge jag varit i riksdagen, jag kan erinra mig någon motion om höjning av kronofogdarnas löner.

Den siste talaren sade, att denna reglering även i kostnadshänseende vore förmånlig för statsverket, och han betonade det ganska uttryckligt. Ja, det beror på, huru man räknar; den är på det sätt fördelaktig, att man för över utgifterna på flera titlar, så att slutsumman på detta sätt döljes — jag kan gärna begagna det verbet — och det hela blir svårt att överskåda. Vi veta också, att i den mån uppbörden överflyttas till postverket, därav måste följa, att en ökning av postpersonalen kräves och en ökning i postverkets stat, som icke direkt och odelat motiveras av uppbörden, men i vilken ökning uppbörsväsendet spelar en roll. Den siffra, till vilken man kommer, kan man icke se; man har ingen möjlighet att nu göra en uträkning, vart det bär hän. Och när en talare ställde i utsikt, att indragningsstaten för de gamla kronofogdarna skall upphöra inom 10 år, vill jag fråga, varifrån han tager sådana siffror, ty indragningsstaten skall väl räcka, så länge dessa tjänstemän leva.

Nu har chefen för civildepartementet anfört, att länsstyrelserna om detta förslag ändrat uppfattning, och ifall jag inte missförstod honom inräknades han själv i det antalet. Därvid är det dock betecknande, att den länsstyrelse, som har det mesta arbetet och de flesta göromålen, icke har ändrat mening. Emellertid har chefen för civildepartementet såsom skäl, om jag uppfattade honom rätt, för den ändring i uppfattning, som han konstaterat hos länsstyrelserna, anfört, att man i stort sett varit tvungen till detta,

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

ty förhållandena för tjänstinnehavarna äro så klena i ekonomiskt hänseende, att något måste göras, och han anförde som ett exempel, huru dåligt det är ställt för en länsmansänka i fråga om pension. Ja, det är ytterst beklagligt, men att dessa beklagansvärda och bekymmersamma förhållanden skola lösas endast genom att man uppoffrar en institution, som flertalet länsstyrelser åtminstone intill den sista tiden ansett behövlig, den slutledningen är väl icke riktig. Kan icke hjälp bringas i annan form, är det beklagligt, men icke får en dugande organisation offras för att vinna en förhöjning i avlöning.

Det har vidare sagts av åtskilliga talare och särskilt av den siste ärade talaren, att man behövde denna förändring för att vinna aspiranter i länsstyrelserna, och den siste ärade talaren framhöll, att »fanflykten», som jag tror han uttryckte sig, var ganska stor bland de unga män, som kommit in i länsstyrelserna. Nu frågar jag: Har man verkligen fog att säga, att man kan hysa större förhoppning att få in unga aspiranter i länsstyrelserna, om man tager den nya löneregleringen? Vi ha för närvarande 117 kronofogdetjänster, till vilka dessa unga män kunna befordras, under det att länsassessorstjänsterna icke skulle bli mer än 46 och landsfogdarna 24. Och att befordran till landsfiskal kan utöva någon stor dragningskraft på en juridiskt bildad person, som vill in i länsstyrelsen, är väl föga sannolikt. Befordringsutsikterna äro således förminskade i stället för ökade.

Men jag kommer nu till de mer vitala delarna av förslaget. Det gäller förslaget att överflytta uppbörden till postverket. Här har sagts, att ingen tvekan i det avseendet bör råda, ty poststyrelsen har själv förklarat, att postverket kan övertaga uppbörden. Ja, jag känner poststyrelsen något också. Poststyrelsen säger aldrig nej, när det är fråga om att åtaga sig något. Jag torde icke behöva riskera någon motsägelse häruti. Jag väntar visst motsägelse mot mycket av vad jag yttrat, men i detta avseende blir jag nog inte motsagd. För övrigt, även om poststyrelsen sade nej, och om det i alla fall ansåges förmånligt för statsverket, lära allt poststyrelsen och underlydande åläggas att övertaga bestyret ändå. Nu förhåller det sig så att kronofogdarnas uppgift är tvåfaldig. Den ena sidan rör polis- och ordningsväsendet, den andra uppbördsväsendet. Man har i fråga om polis- och ordningsväsendet träffat åtgärder, som måhända kunna anses något så när tillfredsställande. Men beträffande uppbördsväsendet har man icke tänkt sig någon annan åtgärd än att postverket skall verkställa uppbörden. Det har förklarats, att detta är till nytta för den enskilde och ingen olägenhet för statsverket. Om jag då håller mig först till nyttan för den enskilde, vet jag verkligen icke, vari den stora skillnaden består, om jag betalar min skatt till en person, som tager emot den, eller jag skriver en postanvisning. Det skall naturligtvis ligga däri, att uppbördsmötet är utsatt till en bestämd dag, under det att jag kan gå till postkontoret när jag vill. Men jag vill fästa upmärksamheten på, att det icke är så lätt för alla skatt-

Omorgnisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

skyldiga att skriva dessa postanvisningar så, att de äro tillfredsställande, när det kommer till redovisningen, och så att det icke föranleder olägenheter och svårigheter. När man säger, att det icke länder till skada för statsverket, ställer jag mig frågande. Man har, när man fällt detta yttrande, icke med ett ord från auktoritativt håll vidrört — det har icke vidrörts i dag och i varje fall icke från sådant håll — frågan om restantierna. Huru skall förfaras med dessa? Jo, landskontoren skola verkställa indrivningen. Det har förut, om jag tänker på kronofogdarnas verksamhet, varit en viktig del av deras ämbetsåligganden, och deras överordnade hava tillsett, om de med noggrannhet, intresse och nit ägnat sig åt indrivningen av restantierna. Detta bestyr var särskilt betydande på den tid, då de direkta skatterna utgjorde en avsevärd del av statens inkomster. De direkta skatternas betydelse blev sedan relativt mindre, men är nu åter större, och det spelar därför en högst betydande roll, huru med restantiernas indrivning förfares. Nu skola, som sagt är, landskontoren övertaga detta bestyr. Icke för att jag tror, att landskontoren skulle underlåta att göra vad på dem ankommer, men det är klart, att kronofogdarna, var på sin plats, skola hava mycket lättare att med uppmärksamhet följa restantiernas indrivning, än vad som blir möjligt, när göromålen centraliseras på en byrå. Det är av vikt, när de direkta skatterna ökas, att man håller noga tillsyn över, att skatterna, i den mån man *kan* indriva dem, också inflyta. När man nu vill upphäva kronofogdeinstitutionen, då får man tänka på denna sida av kronofogdarnas verksamhet. Riktigast hade då nog varit att fullständigt avskilja uppbörden på sådant sätt, att den komme dit den hör, det vill säga under sjunde huvudtiteln, och flyttades från sjätte huvudtiteln. Så är det i andra länder, där någon motsvarighet till vår kronofogdeinstitution icke finnes, där sker uppbörden genom funktionärer, hörande under finansministeriet. Detta har man icke velat eller kunnat, och därför blir det hela en halvmesyr, som icke, så vitt jag förstår, är tillfredsställande.

Det har lagts oss på hjärtat av den siste ärade talaren, att vi icke få avslå det betänkande, som nu föreligger, då man icke angivit den riktning i vilken en reform skulle kunna gå. Ja, frågan om kronofogdarna har varit före flera gånger. Då har den avslagits av andra kammaren. Vad hindrar då första kammaren att nu avslå frågan? Jag vet icke, att riksdagen är pliktig att i rent administrativa ting taga initiativet, och de riktlinjer, som må hava givits av andra kammaren, hava väl icke varit alltför detaljerade. Det är nog så, att man vill hava det olika i denna kammare och i andra kammaren. Jag minns för en del år sedan, då fråga var om den förändring av första kammaren, som sedan genomfördes, huru ett förslag var före — huruvida det var klätt i motions form minns jag icke — men i varje fall föranledde det diskussion, att nämligen första kammaren endast borde hava suspensivt veto. Jag satt länge på min plats och hörde på, och jag tänkte då stiga upp och säga, att jag för min del gärna kunde

acceptera detta förslag. Och varför det? Jo, första kammaren har i allt fall icke mer än suspensivt veto. Ty när en fråga förelagts oss åtskilliga gånger och vi sagt nej, slutar det dock alltid med, att vi säga ja.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Här är ock en annan sida av frågan, som är ägnad att väcka uppmärksamhet. När man nu icke endast vill hava en förändring av fögderiförvaltningen, utan en förändring — och jag kan icke neka, att det huvudsakligen är fråga därom — av länsstyrelserna, varför då icke upptaga jämväl landshövdingarna? Varför hava landshövdingarna fullständigt undandragits löneregleringen? Äro icke landshövdingarna chefer för och såsom sådana tillhöriga länsstyrelsen? Varför äro de då undantagna och varför har, då vid alla andra löneregleringar cheferna medtagas, så icke skett här? Det säges om dem icke mer än följande ord: »med undantag av landshövdingarna». Därmed synes riksdagen låta sig nöja, och gör den det, kan jag gärna göra detsamma. Men det skulle vara intressant att veta, varför detta undantag gjorts.

Vi hava slutligen, mina herrar, vid början av diskussionen fått veta, att politik blandats in i denna fråga, och att det varit en lång väg att vandra. Ja, för visso har det varit så, att det fattades bara i detta uttalande om den långa vägen, att man fått veta, vart vandringen gick, men det är lätt att förstå, att det var till Canossa. Nu är det bara önskligt, att de som vandrat den vägen måtte av den påve, för vilken de knäfallit, få lika mycken nåd, som den mycket högre statsfunktionär, som fordom knäföll i Canossa, fick åtnjuta av den verklige påven.

Herr talman, jag yrkar avslag å förevarande förslag.

Herr statsrådet von Sydow: Herr greve och talman, mina herrar! Med anledning av den siste ärade talarens anförande skall jag be att få yttra några ord. Jag fäster mig därvid icke så mycket vid hans temperamentsfulla slutreplik; den vill jag i mycket tillskriva hans galliska kynne. Men jag skall tillåta mig granska de rent praktiska synpunkter han talade om. Jag tror nämligen, att hans uppfattning delvis beror på bristande kännedom om detaljerna i förslaget.

Herr Cavalli har talat om kostnadsfrågan. En annan ärad talare har förut sagt, att det egentligen endast på papperet skapats fram en statsfinansiell vinst med detta förslag. Jag skall gärna erkänna, att jag från början ställde mig skeptisk till den i utsikt ställda ekonomiska vinsten av en reform i denna riktning. Men vid de närmare kalkyler som gjorts, har det visat sig, att förslaget verkligen kommer att medföra en besparing. Jag skall nu blott upptaga ett par detaljer, som herr Cavalli berörde. Först var det kostnaderna för postverket, som enligt herr Cavalli icke medtagits i kalkylerna. Härtill *har* hänsyn tagits vid alla beräkningar. Vidare anförde herr Cavalli, att det vore tvivelaktigt, huruvida de 42 kronofogdarna, som tillsatts enligt 1909 års cirkulär, skulle vara tvungna att åtaga sig vilken som helst annan

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

tjänst inom landsstaten. Utan tvivel kan det vara föremål för mycken tvekan, men därför hava också dessa 42 kronofogdarna med undantag av dem, som kunna placeras som länspolismästare, upptagits på indragningsstat.

Herr Cavalli berörde vidare frågan om länsstyrelsernas befordringsutsikter, och han yttrade: Kunna utsikterna för länsstyrelsernas tjänstemän förbättras genom detta förslag? För närvarande har man 117 kronofogdar. Nu skulle dessa tjänstemän enligt herr Cavalli ersättas med endast 46 assessorstjänster. Ja, räknar man så, kommer givetvis resultatet icke att bli en förbättring för länsstyrelsernas tjänstemän. Men så kan och får man icke räkna. I det förslag fögderiförvaltningskommitténs alternativ III, som tidigare uppställts gentemot det nu framlagda, räknar man med 85 kronofogdar. Deras indragning kompenseras emellertid av dels 46 assessorer, dels 24 landsfogdar, summa 70. Sålunda skall man jämföra siffrorna 85 och 70, icke 117 och 46. Det är en fullständig felbelysning av frågan.

Så talade herr Cavalli om uppbörden genom postverket, och han satte i fråga, huruvida en reform i den föreslagna riktningen vore till allmänhetens bästa. I det fallet skall jag icke tvista med honom. Jag vill endast erinra därom, att på de ställen, där en sådan form för uppbörden av kommunalutskylderna praktiserats, har den anlitats i mycket stor utsträckning.

Men herr Cavalli lade icke tyngdpunkten på den frågan, utan på frågan om restantiernas indrivning, som enligt hans mening skulle bli väsentligt försvårad. Hur förhåller det sig i själva verket därmed för närvarande? Hava kronofogdarna haft ansvaret för indrivningen? Eller hur har det gått till därmed? Jo, så att kronofogdarna utlämnat restantielistorna till länsmännen, som verkställt indrivningen, och sedan ha deras redovisningar gått tillbaka till kronofogdarna och de i sin ordning redovisat inför länsstyrelserna. Nu kommer det att gå till så, att samma tjänstemän som hittills, länsmännen, verkställa indrivningen, fastän på eget ansvar och under den kontroll, som utövas av länsstyrelserna. Men förslaget innebär, att en särskild tjänsteman skulle anställas hos länsstyrelserna för detta ändamål, en tjänsteman som kommer att ägna sin tid uteslutande åt uppdraget att öva kontroll över uppbörden och restantiernas indrivning. Dessutom kommer kontrollen över länsmännens redovisning genom en del anordningar, på vilka jag icke nu kan gå närmare in, att skärpas. Denna kontroll blir strängare än den som för närvarande utövas av kronofogdarna. Jag kan sålunda bestämt icke komma till den uppfattningen, att det ligger reala skäl bakom herr Cavallis påståenden.

Jag skall nu be att få upptaga en annan detalj, som berördes av friherre Hermelin. Han förklarade, att denna reform skulle ske på bekostnad av landsbygdens intressen särskilt med hänsyn till att spörsmålet om polisväsendet i detta sammanhang lämnats åsido. »Är det meningen», utropade han patetiskt, »att lämna landsbygden åt sitt öde?» Ingalunda. Jag skall då först beröra kronofog-

dens polisverksamhet. Tro herrarna, att denna hans verksamhet varit så betydelsefull? Visserligen icke. I ett och annat undantagsfall har kronofogden ingripit i polisverksamhet och då visserligen till stor nytta. En statistik rörande kronofogdarnas polis- och åklagarverksamhet, som hänför sig till år 1912, visar att kronofogdarna tagit befattning med polisärenden och åklagarmål allenast i något mer än ett fall på hundra, eller närmare uttryckt 1,2 % av samtliga på rikets landsbygd förekomna polisundersökningar och åtal. Kronofogdarna komma nu att ersättas av landsfogdarna, som skulle hava en alldeles speciell utbildning för polistjänsten. Ur denna synpunkt tror jag, att de skola uppväga kronofogdarna. Vad i övrigt beträffar polisväsendet på landsbygden, är det icke så mycket en organisationsfråga som fastmer en kostnadsfråga. Riksdagen har för närvarande till Kungl. Maj:ts förfogande ställt ett icke limiterat förslagsanslag för ombesörjande av polisväsendet på landsbygden. Enligt reglerna för detta anslags utdelande skall det användas för förstärkande av polisväsendet inom de kommuner eller samhällen, som med hälften bidraga till kostnaderna. Men därest det i vissa fall visar sig, att kommunerna icke ställa nödiga medel till förfogande, kan Kungl. Maj:t det oaktat lämna de medel, som erfordras och som länsstyrelserna begära, för tillsättande av polistjänstemän i industrisamhällen eller där det eljest kan krävas. Så har ock i mycket stor utsträckning skett. Efter vad på senare tiden förekommit å landsbygden är det givet, att detta anslag måste tagas i anspråk i väsentligt högre grad än hittills. Vad i den kungl. propositionen antytts har varit att man velat genom lag reglera förhållandena mellan statens skyldigheter å ena sidan och kommunernas skyldigheter å den andra sidan, och denna lag hoppas jag kommer fram till nästa riksdag. Den kommer icke att så mycket förbättra polisväsendet på landsbygden, men den kommer att reglera förhållandet mellan kommunerna och staten.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Så vitt jag i övrigt kunnat finna, har det icke varit många verkliga sakskäl, som legat bakom oppositionen, och i den mån förslaget kommer att genomföras tror jag, att största delen kommer att reduceras till deras rätta värde.

Herr Cavalli, skicklig taktiker som han är, har med synnerlig omsorg undvikit den mest ömtåliga punkten, den som förts fram, ja, jag kan säga pressat fram detta förslag, och det är det nuvarande brydsamma läget inom länsstyrelserna och fögderiförvaltningen. Man kan icke och får icke blunda för, att genom denna frågas undanskjutande länsstyrelserna och fögderiförvaltningen komma i ett sådant läge, att man icke kan stå till svars därmed inför landet.

Greve Lagerbjelke: Herr greve och talman! Jag beklagar icke blott, såsom talaren på Malmöhuslänsbänken, att denna stora och viktiga fråga framkommit så sent i slutet av riksdagen, att man svårligen kan ägna densamma tillbörlig tid, utan även att det är så sent i dag. Klockan är nu över 1/2 2, och vi ha 77 ären-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

den på föredragningslistan, varav detta är det första. Jag nödgas därför yttra mig kortare än jag från början ämnat och särskilt kortare än den av mig omnämnde talarens anförande torde förtjäna. Jag beklagar det av den anledningen, att det utan tvivel bland den stora allmänheten och även bland denna kammares medlemmar i denna fråga råder mycken missuppfattning och mycken villfarelse, vilken utan tvivel kunde skingras. Det råder även bland ett stort antal, tror jag, av kammarens ledamöter en ej ringa misstämning vid tanken på avskaffandet av en så gammal, flerhundraårig institution som kronofogdeinstitutionen. Jag finner en sådan misstämning helt naturlig — jag har själv delat och hyst den — så mycket mera som jag tror, att alla måste instämma i departementschefens uttalande i motiveringen till den kungl. propositionen, när han på sidan 28 framhåller att »kronofogdeinstitutionen trots allt vad man numera kan mot densamma invända utgjort ett mycket viktigt led i förvaltningsorganisationen», vartill kommer det goda vitsord, som av departementschefen lämnas denna kårs medlemmar.

För mig är den naturliga utgångspunkten, principiellt sett, vid denna frågas behandling, att man bör göra klart för sig, huruvida kronofogdeinstitutionens brister överväga dess förtjänster. Denna utgångspunkt är utan tvivel den riktiga. Nu nödgas jag emellertid i detta sammanhang anmärka, att föga stöd för utskottets hemställan är att hämta i statsrådets allmänna motivering i den kungl. propositionen, när han på den av mig förut omnämnda sidan förklarat sig väga fördelarna av kronofogdetjänsterna mot dess brister. Han kommer där endast till det av mig förut omnämnda, kanske något orakelmässiga slutet, att kronofogdeinstitutionen utgör ett viktigt led i förvaltningsorganisationen och att kårens medlemmar förtjäna ett gott vitsord. Ännu tydligare kan statsrådets uppfattning i denna fråga sägas framträda i det uttalande han gör på sidan 34, där han säger: »Nödgas man, såsom jag nu håller före, utgå från den förutsättningen, att en såsom nödvändig ansedd löneregler för fögderiförvaltningen icke kan genomföras, utan att kronofogdetjänsten indrages, gäller det att tillse, att den nya organisationen inrättas på bästa sätt». Jag för min del obetingat vill instämma med statsrådet däruti, att denna förutsättning är riktig. Jag måste då säga, att jag för min del — och det är en uppfattning som säkerligen delas av ett stort antal av denna kammares ledamöter — känner det ytterst motbjudande att under ett sådant tryck taga ställning till organisationsfrågan. Och det tryck, som framgår av de ord jag nyss citerade av departementschefen, detta tryck är så mycket större, som därtill kommer sammanhanget med länsstyrelsernas löneregleringsfråga. Dessa styrelser äro nu utan tvivel i ett verkligt nödläge. Kan nu ej heller detta avhjälpas, utan att man tager Kungl. Maj:ts förslag, måste man dock i alla fall fråga sig: Äro dessa vinster värda offret av kronofogdeinstitutionens slopande i dess nuvarande gestalt? Ja, jag får då säga, att jag för min del efter studium av den kungliga propositionen, av övriga handlingar i denna fråga

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

och efter den diskussion som förekommit såväl i utskottet som här i dag i denna kammare och icke minst efter departementschefens anförande kommit till en för mig, jag vågar säga, mycket överraskande uppfattning; och det är att ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition icke är något offer. Jag finner den organisation som här är föreslagen i och för sig vara bättre än den gamla. Jag vill icke närmare ingå på de skäl, som kommit mig att ändra uppfattning. Härvidlag vill jag inskränka mig till att åberopa vad under debatten från så många håll och först och främst från departementschefen anförts för förslaget.

Jag vill dock framhålla ett par synpunkter härvidlag. Det har, såsom det synes mig, med mycket fog anförts, att ett stort antal länsstyrelser uttalat sig mot förslaget, och att länsstyrelser äro i denna fråga särskilt sakkunniga. Jag vill då erinra om, att bland de skäl som väsentligen anförts från olika länsstyrelser mot förslaget är först det, att befordringsutsikterna skulle minskas för länsstyrelsernas tjänstemän. Men det är då att märka, att denna brist blivit i Kungl. Maj:ts förslag väsentligt avhjälpt genom inrättande av dels ett antal assessorstjänster i länsstyrelserna, icke mindre än 46, dels ytterligare 26 ordinarie landskanslistbefattningar och 32 landskontoristtjänster.

Vidare anmärka länsstyrelserna, att länsmännen skulle få sin arbetsbörda alltför mycket ökad. Mantalsskrivningarna skulle nämligen påläggas dem, vilket måste lända till stort men för uppehållandet av polis- och åklagarväsendet. Denna börda har dock numera enligt förslaget överflyttats på häradsskrivarna.

Slutligen hava länsstyrelserna anmärkt, att häradsskrivarnas arbetsbörda skulle bli alltför stor. Därvid är emellertid att märka, det redovisningsarbetet bortflyttats från häradsskrivarna och förlagts till landskontoren. Jag har sålunda den uppfattningen, att, i betraktande av dessa ändringar i det ursprungliga förslaget, åtskilliga om icke de flesta länsstyrelser skulle intaga en förändrad ställning därest de hörts över förslaget i dess nuvarande form.

Jag vill vidare framhålla en stor fördel hos Kungl. Maj:ts förslag, och det är den betydligt snabbare redovisningen av uppbördsmedlen. För närvarande redovisa kronofogdarna uppbörden endast 3 gånger om året. Genom den nu föreslagna anordningen kan redovisning ske en gång varje månad; och därigenom möjliggöras månatliga bokslut och åstadkommande av lättare, fullständigare och bättre översikt för varje del av året av statsverkets kassatillgång.

Förslaget angående den nya fögderiorganisationen synes mig sålunda i och för sig vara tillfredsställande, även om det nog till en början kommer att något gnissla i fogarna. När man härtill lägger, att genom antagande av denna fögderiorganisation en oundgängligen nödig löneregleringen erhålles för hela landsstaten med därav följande direkta och indirekta fördelar, kan jag icke föreställa mig, att denna kammare kan vilja taga på sig ansvaret av

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

ett avslag å Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan, till vilket jag, herr greve och talman, ber att få yrka bifall.

Jag har dock därvidlag ett mindre ändringsförslag att tillägga; och det rör ett tredje ålderstillägg till häradsskrivarna, varom motion väckts av herr von Hofsten. Jag vill erinra om, att häradsskrivarna fingo sin sista lönereglering så långt tillbaka i tiden som år 1880. År 1908 beviljades dem visserligen ett lönetillskott, men det var i sammanhang med en hel del nya uppgifter, som då pålades häradsskrivarna; och det är att märka, att med detta lönetillskott icke följde någon ökning av häradsskrivarnas pensionsunderlag. Nu har visserligen från åtskilliga håll sagts, att häradsskrivarna hava så stora sportler att de icke behöva någon ytterligare ökning i sina löneförmåner. Men förhållandet torde vara, att vissa häradsskrivare i de stora fögderierna hava avsevärda sportler, men att detta ingalunda är fallet med häradsskrivarna i de medelstora och mindre fögderierna. Härtill kommer, att de biträden, häradsskrivarna använda för att utföra det arbete, varmed följer sportler, på senare tider krävt avsevärt ökad betalning för sitt arbete, varigenom givetvis häradsskrivarnas sportler minskats.

Jag får sålunda, herr greve och talman, yrka bifall till utskottets hemställan med det tillägg som föreslagits av greve Spens ävensom med den ändring att häradsskrivarna må erhålla ett tredje ålderstillägg.

Greve Wachtmeister: Herr greve och talman, mina herrar! Jag ber att blott med ett par ord få deklarera min ståndpunkt till ifrågavarande förslag.

Jag har den uppfattningen, att kärnpunkten i förslaget, eller kronofogdetjänsternas indragning, egentligen alls icke är av behovet påkallad. Jag anser, att den gamla beprövade kronofogdeinstitutionen åtminstone i stort sett fungerar på ett tillfredsställande sätt och att de moderniseringar, som Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, såsom uppbördsväsendets övertagande av postverket m. fl., mycket väl kan inordnas vid sidan av kronofogdarna och med bibehållande av åtminstone flertalet av dem. Dessutom förefaller det mig, som om kostnaderna för den stora organisationens genomförande för framtiden komme att ställa sig mycket högre än kalkylerna nu utvisa. Det är t. ex. mycket optimistiskt att tänka sig, att länsmännen, de blivande landsfiskalerna, när man tager bort deras möjlighet till biinkomster och höjer pretentionerna på deras kvalifikationer, fortfarande i framtiden skulle kunna nöja sig med den föreslagna lönen 3,400 kronor jämte två ålderstillägg. Men sådan som situationen nu tillspetsat sig, står det för mig fullt klart, att andra kammaren även i fortsättningen såsom ett oeftergivligt villkor, ett conditio sine qua non för en lönereglering för fögderiförvaltningen kommer att hålla på kronofogdetjänsternas indragning. Och då jag därför icke anser mig hava något annat att välja mellan än fortsättande av det nu rå-

dande verkligen olidliga osäkerhetstillståndet för landsstatens tjänstemän och föderiförvaltningens tjänstemän och därigenom såväl direkt som indirekt för hela länsstyrelsen och ett uppoffrande av kronofogdarna, väljer jag ehuru med tungt hjärta det senare, särskilt som genomförandet av Kungl. Maj:ts förslag innebär betydande, ytterst behövliga och efterlängtade fördelar för länsstyrelserna i form av förstärkta ordinarie arbetskrafter. Jag anser det därför ur förvaltningssynpunkt vara verkligen klokt och praktiskt följa Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, vilket jag också kommer att göra.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Herr Cavalli framhöll, att en organisation vore en för stor sak att offra för en löneregleringen, som man kunde misstänka skulle utebliva för lång tid framåt. Men sådan är ställningen, att ett uteblivande av en löneregleringen hotar med ett sådant sänkande av nivån av länens förvaltning, att jag anser nödvändigt att man fogar sig. Då jag anser att vad som genom reformen möjligen förloras i ett hänseende vinnes i ett annat och jag icke tror, att medkammaren giver med sig, ställer jag mig i huvudsak på utskottets ståndpunkt.

Med avseende på detaljerna vore jag hågad att ansluta mig till herr Fahléns reservation i tredje momentet, där han yrkar, att antalet landsfogdar i vart och ett av de tre nordligaste länen skulle bli två i stället för en. I motiveringen, som gäller detta förslag, säger utskottet, att man härigenom kunde locka fram pretentioner från andra landskap. Ja, det skulle icke vara mig emot, då jag anser att man i Malmöhus län har behov av ännu en landsfogde; men då herr Fahlén icke gjort något yrkande, skall jag icke heller göra det.

Herr Dahl: Om den siste ärade talarens resonemang i frågan och hans slutliga yrkande ställas mot varandra, visar detta bäst, huru ödesdigert det är, när en sakfrågas bedömmande ställes under politisk synvinkel. Statsrådet och chefen för civildepartementet har på upprepade ställen i propositionen och i sitt första anförande här i dag med synnerligt eftertryck betonat, att det är just den politiska synpunkten, som varit för honom avgörande, när han skjutit fram denna fråga till riksdagens prövning. Det har varit den pessimistiska känslan av omöjligheten av att få riksdagens bifall till den ytterst erforderliga löneregleringen för landsstatens tjänstemän som tvingat honom att, tydligen ytterst motvilligt, framlägga förslaget om kronofogdetjänsternas indragning. Så mycket mera maktpåliggande måste det då vara för var och en att försöka så gott han kan bilda sig ett omdöme om själva sakfrågan, på det att man icke skall råka ut för det missöde, för vilket herr Holmquist varnade, nämligen att bedöma denna fråga ur känslosynpunkt, till vilken jag i högsta grad räknar vad den ärade talaren kanske icke avsåg, nämligen den politiska känslosynpunkten. Om jag då har denna mening och tillika känner med mig, att jag lika väl som många andra i denna kam-

Omorganisativn av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

mare icke till följd av tidigare verksamhet har någon synnerlig förutsättning att kunna bedöma frågans detaljer, så är det klart, att jag måste fästa ett mycket avgörande avseende vid deras mening, som framför allt måste anses såsom sakkunniga. Jag kan då icke börja högre upp än med herr civilministern, och jag ber att få erinra om, vad han själv så lojalt bragt i minnet på sidan 23 i den kungl. propositionen, där han anmärker, att han i egenskap av landshövding i Norrbottens län 1913 uttalat, »att den nuvarande organisationen av fögderiförvaltningen visat sig i stort sett synnerligen ändamålsenlig och att, om man ej kunde uppvisa en avgjort bättre och framför allt billigare organisation, strävandena syntes böra gå ut på att råda bot på befintliga brister utan rubbning av den nuvarande organisationens huvudgrunder». Men, säger herr statsrådet, »sedan den tiden hava tillkommit två efter min uppfattning fullt vägande omständigheter». Vilka äro då dessa två vägande omständigheter? Jo, det är dessa två: Generalpoststyrelsen har förklarat sig kunna på ett tillfredsställande sätt ombesörja skatteuppbörden, och kammarkollegium och statskontoret hava, visserligen med reservation av vissa ledamöter, förklarat sig tillstyrka denna omorganisation. Jag undrar huruvida verkligen dessa två omständigheter kunna anses vara av den innebörd, att de böra totalt ändra hela synen på frågan. Särskilt förefaller det mig, som om herr statsrådet icke skulle blivit så ofantligt imponerad av generalpoststyrelsens uttalande, då ju herr statsrådet själv i egenskap av landshövding förfäktat den mening, herr statsrådet nyss erinrade om, nämligen att, oavsett frågan om kronofogdeinstitutionen, skatteuppbörden dock borde övertagas av postverket. Nu menar emellertid herr statsrådet, att han har kunnat låta förmå sig till en sådan för honom synbarligen motbjudande omorganisation därför, att vissa olägenheter som förut ansetts förknippade med densamma kunna övervinnas och vissa avsevärda förbättringar kunna ernås. Jag för min del har till att börja med sökt finna en ledning för min uppfattning beträffande riktigheten av denna mening hos länsstyrelserna, och då finner jag, att största antalet av dessa länsstyrelser på ett mycket uttrycksfullt sätt tagit avstånd från omorganisationsförslaget. Och eftersom greve Lagerbjelke syntes vilja, med erinran om, att förbättring i rekryteringen möjligen senare möjligjorts, förringa värdet av dessa yttranden, skall jag be att, med hänsyn till den långt framskridna tiden, i största korthet få citera några av dessa uttalanden, då jag föreställer mig, att flertalet av kammarens ledamöter icke haft tid att nu åter genomögna den kungl. propositionen.

Länsstyrelsen i *Uppsala* län säger, att den endast motvilligt medgåve, att lösningen av fögderiförvaltningens organisation nödvändigt måste ske enligt de sakkunnigas förslag. Länsstyrelsen i *Södermanlands* län yttrar, att under en lång följd av år framåt, intill dess kronolänsmännen vunnit den åsyftade högre kompetensen, de sakkunnigas organisationsförslag komme att medföra stora

svårigheter för länsstyrelsen. Länsstyrelsen i *Östergötlands* län säger, att det nya uppbördssättet icke rättfärdigade kronofogdetjänstens indragning, enär denna tjänsteman hade många andra ansvarsfulla bestyr. Länsstyrelsen i *Jönköpings* län yttrar, att Konungens befallningshavande avstyrkte de sakkunnigas förslag, enär något verkligt behov av en genomgripande omorganisation ej förelåge. Länsstyrelsen i *Kronobergs* län säger, att de sakkunnigas förslag i viktiga hänseenden vore underlägset den nuvarande organisationen och såsom helhet betraktat icke utgjorde ett organisatoriskt framsteg. Länsstyrelserna i *Kalmar* och *Kristianstads* län ansluta sig väsentligen till samma synpunkter. Länsstyrelsen i *Hallands* län säger, att kärnpunkten i förslaget vore avskaffandet av kronofogdeinstitutionen. Denna bildade dock ett viktigt led i den administrativa förvaltningen. *Värmlands* län avstyrker, *Västmanlands* likaså och *Gävleborgs* län mycket eftertryckligt. Slutligen även *Norrbottens* län dock med mera tvekan.

Omorganisation av fogderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Ser man nu efter, vilka länsstyrelser som tillstyrkt, finner man att det är länsstyrelserna i Kopparbergs, Jämtlands och Stockholms län och sedermera hava tillkommit länsstyrelserna i Västerbottens och Västernorrlands län. Så vitt jag kan erinra mig ha icke några andra länsstyrelser ansett sig kunna tillstyrka omorganisationen. Jag menar då, att för dem som icke själva ha haft tillfälle att överväga frågans detaljer framträder här ett mycket starkt stöd för den tvekan man måste hysa. Och går jag till — för att nu tala med herrar Fahlén och Holmquist — den springande punkten i denna fråga, indragning av kronofogdetjänsterna — jag bortser från de övriga detaljer, som jag icke behärskar och som blivit så utförligt behandlade — och fäster mig huvudsakligen härvid, kan jag omöjligen komma ifrån, att den vinst som statsrådet förmenar skulle uppkomma i fråga om rekryteringen i själva verket icke är för handen. Jag kan icke förstå statsrådets argumentering mot herr Cavalli. Det är visserligen sant, att herr Cavalli räknade miste, när han talade om 117 kronofogdetjänster. Ty skola vi behålla kronofogdarna, få vi nog gå in på en reducering av deras antal, och jag ansluter mig till den siffra, herr statsrådet angav, eller ett 80-tal. Men vad jag gent emot herr statsrådet ville säga är, att man även med bibehållande av kronofogdeinstitutionen måste räkna med en förbättring i avlöningsvillkoren för och en omläggning av länsstyrelserna och därigenom evalveras den förbättring man nu räknat med på denna punkt. Det kan väl aldrig förutsättas, att man skulle vägra så viktiga organ som länsstyrelserna den erforderliga arbetskraften bara därför, att man icke finge sin vilja fram i fråga om kronofogdeinstitutionens omläggning — till namnet vill jag säga, vartill jag strax skall återkomma. Herr Holmquist viftar avvärjande med handen och herr statsrådet har utgått från mycket pessimistiska förutsättningar. Varken denna riksdag eller den föregående har tillsports om sin mening beträffande denna frågas gestaltning. Det förefaller mig dock, att man, därest man är så tveksam i frågan

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

som statsrådet varit, genom ett alternativt förslag bort sätta riksdagen i tillfälle att taga ställning till frågan från den ena eller den andra synpunkten. Här har framhållits av tidigare talare, vad som man icke kan komma ifrån att det är mycket betänkligt, jag vill säga en avgörande brist i detta förslag, nämligen dess ställning till ordningsväsendet på landsbygden. Herr statsrådet sköt undan den anmärkningen uti sitt sist hållna anförande såsom helt obefogad. Han yttrade, att det var visst icke meningen att lämna landsbygden åt sitt öde, ty kronofogden ersättes nu med en bättre skolad polistjänsteman, denne landsfogde. Till att börja med får då anmärkas, att dessa landsfogdar skulle bli en för varje län, alltså 24 stycken, och den bättre skolningen — den sätter jag verkligen ett frågetecken efter, ty landsfogdarna skulle ju rekryteras ur alldeles samma led, varur nu kronofogdarna framgå. Jag kan således icke förstå, varifrån den bättre skolningen skulle komma. Men jag tror, att herr statsrådet själv skall medgiva, att dessa statstjänstemäns antal redan från början är tilltaget alldeles för ringa. Den saken har delvis kommit fram redan i den kungl. propositionen, eftersom antalet där föreslagna landsfogdar eller länspolismästare med tre stycken överskjuter det antal, som utskottet tillstyrkt, nämligen ytterligare en för vart och ett av de nordligaste länen. Vidare yttrar statsrådet på sid. 38 i propositionen: »Jag är icke lika viss om att icke i ett och annat av de sydligare länen omständigheterna snart nog skola göra behovet av landfiskaler oavvisligt. Jag tänker härvid närmast på de bägge Skånelänen med deras täta befolkning och livliga samfärdsel, på Göteborgs och Bohus län med dess många fisklägen och länets långsträckta utbredning samt även på Älvsborgs län där förhållandena framdeles måhända kunna betinga ytterligare en arbetskraft av nu ifrågavarande art.» Här hava vi således redan först de tre ytterligare föreslagna landsfogdarna och sedan den eller de andra ytterligare landsfogdar, vilkas tillsättning redan nu står tämligen klar för herr statsrådet. Det torde nog i själva verket förhålla sig så som utskottet tycks mycket riktigt haft känning av då utskottet yttrar sig om de tre landsfogdar, som utskottet avfört ur förslaget. Utskottet säger, att om vi här för dessa tre nämnda län komma att anställa mera än en landsfogde i varje, har man snart att motse krav från de övriga länen att där få ytterligare en. Jag är livligt övertygad om att utskottet i det stycket haft mera divinatorisk förmåga än vid bedömandet av andra delar av detta ärende. Jag tror, att det skall visa sig, att denne högre polistjänsteman icke skall räcka till för sitt värv och att den farhåga, som utskottet antyder och herr statsrådet här uttryckligen uttalat, skall till fullo förverkligas och medföra en ökning, en fördubbling av antalet landsfogdar, som snart skall föra upp numerären emot det åttiotal kronofogdar, som man eljest tänkt sig behålla kvar. I själva verket kommer man så småningom tillbaka via denna väg, via landsfogdarna, till kronofogdarna med denna handräckningsverksamhet, denna upplys-

ningsverksamhet och inspektionsverksamhet, som förslaget redan nu avser att tillägga landsfogdarna och som redan nu delvis utövas av kronofogden. Man kommer till den gamla kronofogdesysslan, iklädd den smakligare titeln landsfogde. Men jag vet icke då, varför man skall gå denna omväg. Jag skulle visserligen kunna säga, att det vore likgiltigt, om man ville gå denna omväg för att komma till ett gott tillstånd igen, men under den intervall detta kräver har man ett sämre tillstånd, och det anser jag, att man skulle kunna bespara sig. Ty, herr statsråd, och ni, mina herrar, frågan angående ordningsväsendet på landsbygden är icke så lätt avvisad som herr statsrådet och medlemmarna av utskottet här funnit den vara. Det duger icke att hänvisa till att det blir en sak som man skall reda ut genom en senare författning. Det är synnerligen svårt, säger man, att nu komma till enighet om huru polisväsendet på landsbygden skall ordnas. Javisst, jag tror det är svårt. Jag tror, att det är mycket svårare att komma till enighet i detta avseende, när man fordrar uppoffringar av kommunerna. Med den förutsättningen är det svårt att komma till enighet, att erhålla bifall av andra kammaren, så att frågan kan lösas, detta särskilt om man i förskott givit på hand kronofogdarnas avskaffande. Och det torde ej kunna förnekas att den talare, som tidigare yttrade sig angående ordningsväsendet på landsbygden, hade rätt när han sade, att tidpunkten är nu synnerligen illa vald, när man förminskar den ytterst svaga tjänstemannakår, som har till uppgift att vaka över ordning och säkerhet på landsbygden.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Herr Holmquist yttrade, att det var föga riktigt att intaga en allenast negativ ståndpunkt i denna fråga. Han hänvisade opponenterna till att avgiva ett positivt förslag, då de sade nej till Kungl. Maj:ts proposition. Det lär icke falla sig svårt att komma med ett positivt förslag. Från min sida lyder det: en ytterligare utredning med undersökning huruvida icke med begränsning av antalet beställningar kronofogdeinstitutionen kan bibehållas, samtidigt därmed en verklig lösning av frågan om ordningsväsendet på landsbygden och eventuellt gärna ett fortsatt övervägande angående skatteindrivningen genom postverket, detta övervägande igångsatt så tidigt, att ett förslag kan gå ut på remiss till länsstyrelserna i höst och sedan komma på riksdagens bord i annan ordning än detta förslag kommit. Ty förslaget bör icke under den sista ordinarie riksdagsmånaden läggas under riksdagens prövning, icke komma på kamrarnas bord uti sista veckan i maj utan helst i februari månad, så att vi få grundligt pröva denna fråga, som är av en så ofantlig vikt för hela vårt land. Jag förbiser icke den olägenhet, den personliga uppoffring, som för några enskilda medlemmar av en duglig tjänstemannakår inträder på grund av ett års uppskov, icke heller den olägenhet, som därav kan vållas i länsstyrelsernas arbete, då de få vänta ännu ett år på den nödiga förbättring i deras organisation som här ställes i utsikt. Men om denna fråga har kunnat ligga och vänta på sin lösning

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

sedan 1908, således i 9 år, utan att just under de sista 3 åren några synnerligen kraftiga grepp därvidlag tagits, föreställer jag mig, att man skulle kunna på ett värdigt och lyckosamt sätt begå tioårsjubileet genom att företaga den nästa år till avgörande i riksdagen.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag.

Herr von Mentzer: Herr greve och talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för civildepartementet sade i sitt första anförande till en början bland annat, att kronofogdar och länsmän hava en lång tid fått leva under ett magert provisorium, och det är sant och visst, att det varit så. Särskilt vad kronofogdarna angår, härleder sig ju löneregleringen från ett så gammalt datum som 1878, och efter det året hava kronofogdarna icke fått någon vidare löneförhöjning än en tillfällig löneförbättring på 600 kronor sedan 1908 eller 1909, under det att redan samtidigt därmed en löneförhöjning föreslogs för dem av dubbelt så stort belopp. Det är sålunda väl att beakta, att de hava en mycket kraftig känsla av vad detta gäller, en personlig erfarenhet av de ekonomiska följderna av det ena eller andra beslutet här. Men det oaktat hava kronofogdarna vid upprepade tillfällen år efter år, när de skolat uttala sig i denna fråga, stannat vid en hemställan om, att någon indragning av deras tjänster icke måtte ske. Nu hava de gjort det även i år, och därvid hava de ju tydligt ådagalagt, att de utan hänsyn till sina personliga förhållanden, då de fullgöra sin skyldighet och se på det allmänna bästa, måst uttala sig på det sättet, att det icke är för det allmänna gagneligt, att kronofogdetjänsterna indragas. Det är ju klart att under sådana förhållanden de hava gjort ett sådant uttalande endast med tanke på, att det ändå skulle kunna bliva något bättre, och därvid noggrant övervägt alla skäl, som realiter föreligga. Men nu har dock ett förslag framkommit om kronofogdetjänsternas indragning, och herr statsrådet och chefen för civildepartementet har ju både i propositionen och muntligen framställt orsakerna därtill. Han har därvid åberopat företrädesvis andra myndigheter: kammarkollegium, statskontoret, justitiekanslern och generalpoststyrelsen. Med tanke härpå kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på en allmänt känd omständighet, nämligen den, att en sak ofta ter sig så obegripligt olika, ifall man ser den uppifrån eller nerifrån. Nu hava som sagt kronofogdarna, med vilka landskontoristernas och landskanslisternas förening och en stor del länsbokhållare och länsnotarier förenat sig, uttalat, att det icke är fördelaktigt, att kronofogdetjänsterna indragas. När statskontoret och kammarkollegium se på frågan, se de den uppifrån, då däremot nyssnämnda tjänstemän torde kunna sägas se saken nerifrån. Det är då fråga om, vilka som hava den mest sakkunniga synen på frågan. Jag skulle vara hågad att säga detsamma även beträffande postverket. Om man frågade de enskilda poststationsföreståndarna landet runt, huru de se saken,

är jag icke säker på att de komme att uttala sig på samma sätt, som generalpoststyrelsen nu har gjort.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Här skulle nu vinnas åtskilliga fördelar av denna indragning. Man har bland annat sagt, att det skulle bli en bättre kontroll och en starkare redovisning. På tal härom ber jag bara att få fråga: Är det i allmänhet någon anmärkning mot den kontroll, som hittills har förekommit? Hava verkligen länsmännen skött sig på det sättet, att de visat sig vara i behov av en ökad kontroll? Min erfarenhet går icke i denna riktning, utan den kontroll, som rått både ifråga om redovisning och i övrigt, har, såvitt jag vet, verkat fullt tillfredsställande. Länsmännen äro icke i behov av någon ökad kontroll. Så säges vidare, att detta utskottsförslag skulle innebära en förbättring i det avseendet, att det bleve billigare med denna anordning. Ja, det är något, som man mycket väl kan sätta ifråga, huruvida det håller streck. Här har redan greve Wachtmeister uttalat, att man kan vara tämligen övertygad om, att de nya landsfiskalerna rätt snart komma att framställa anspråk på ökade inkomster. Här har också uttalats, att man har god anledning att förvänta, att det säkerligen snart kommer att visa sig vara alldeles nödvändigt att öka antalet av de s. k. landsfogdarna. Jag vill beträffande dem särskilt peka på en liten omständighet. När man säger, att dessa landsfogdar skola utföra ett stort värv i åklagarhänseende, så tyckes man glömma, att inom varje län finnes ett så stort antal olika tingsställen, som hava sina sammanträden samtidigt, att dessa landsfogdar, som ju icke hava förmånen att kunna vara på mer än ett ställe i sänder, redan ur den synpunkten icke kunna, om de skola bliva endast en inom varje län, fylla den uppgift, som ställes på dem.

Sedan är det nu gjort ett stort nummer av, att generalpoststyrelsen förklarat, att den verkligen kan taga uppbörden om hand. Häri ligger en av de förändringar, som anses innebära kanske den största förbättringen. Om man vill försöka sätta sig in i den förändringen, vill jag till en början säga, att vi kronofogdar hava en viss erfarenhet av huru det verkar, om inbetalningen av skatt sker genom postverket eller, såsom hitills skett, på de vanliga kronouppbördsmötena. Vi hava nu några år uppburit den s. k. krigskonjunkturskatten just genom postanvisningar, och för min del får jag då erkänna, att dessa postanvisningar, som för krigskonjunkturskattens del motsvara debetsedlarna, i mitt fögderi äro upptagna i ett litet häfte, som innehåller 30—40 sidor, under det att uppbördsboken är en tjock och diger lunta. De äro lika fullskrivna bägge två. Men själva sättet att gå tillväga vid uppbörden medför, att, om den sker genom postanvisningar, går det så obegripligt mycket långsammare, än då det sker på en gång vid en uppbördsstämma. Där går det ju till på det sättet, såsom de som äro från landet veta, att där tar en person och samlar ihop uppbörden från en eller flera byar, gör upp en lista och räknar ut, huru mycket han skall lämna, och denna lista kontrollräknas av kronofogden, vilken sedan lämnar den till den person, som verk-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

ställer annotation. Det är snart gjort, och så påstämplas kvittenset, och det går i en liten handvändning. Men om man skall taga upp debetsedlarna en och en och vederbörande få betala var för sig, så kan ingen, som ej varit med därom, göra sig en föreställning om, huru mycket längre tid som därtill kommer att åtgå. Men det är icke nog med detta, utan när kronofogdarna hava slutat sina uppbördsstämmor, hava de endast att uppgöra restlängden. Men skall nu själva uppbörden läggas t. ex. på de poststationsföreståndare, som sitta hårt upptagna med järnvägsangelägenheter, eller också på andra personer, vilka kanske till och med sakna förutsättningarna för det nya arbetet, så komma de säkerligen att i många fall säga: »Jag vill icke hava någon befattning med det, då lämnar jag hellre hela posttjänsten». När kronofogdarna hava slutat uppbördsstämmorna, hava de endast att uppgöra restlängder. Dessa längder upptaga endast en liten del av den stora tjocka uppbördsboken. De skatteskyldiga hava till övervägande antal i allmänhet inbetalat vad dem ålegat. Nu skall postverket göra en förteckning icke över vad som resterar, utan över vad som är inbetalt. Om vi säga, att resterna voro 1/4 av böckerna, skola postkontoren i varje länsresidensstad helt enkelt skriva om uppbördsböckerna för hela länet till 3/4. Vad tro herrarna att detta tar för tid och kostnader? Sedan kommer det till landskontoret, och då är det bestämt, att det är en landskontorist, som då skall taga hand om saken och med ledning av luntorna över de inbetalda beloppen göra upp restlängden. Hur lång tid tro herrarna att det tar för en person att göra detta? Det går icke åt en utan många personer till detta arbete, och det kommer att taga lång tid i alla fall. Det kan väl teoretiskt omtalas, och i praktiken är det naturligtvis icke outförbart, men jag vågar säga, att kostnaderna bliva mycket stora både ifråga om postverket och ifråga om landskontoret för uppgörande av restlängderna. Så har man ock ytterligare sagt, att det för allmänheten är så bra med denna förändring. Ja, det är jag icke så alldeles säker på. Det händer esomoftast vid uppbördsmötena, att det kommer en efter annan och säger: »Min debetsedel har förkommit, kan jag få betala ändå». »Ja, det får ni gärna», blir svaret, »ni får själv se, att vi anteckna här i uppbördsboken, att ni har betalt». Men kommer någon till postverket och säger: »Min debetsedel har kommit bort, kan jag få betala ändå?» Då finns det ingen möjlighet att få betala, utan man måste komma på rest. Ibland kan det hända, att någon god vän, till vilken debetsedeln utlämnats, under vägen på något sätt slarvat bort den. Man kommer då ofrivilligt på rest, och det tycker allmänheten icke om. För närvarande är det så ute på landsbygden, att när uppbörd hålles, allmänheten räknar det nästan för en hederssak att göra klart för sig; varje by och varje socken räknar det för en hederssak, att ingen eller så få som möjligt inom byn eller socknen komma på rest. Tro herrarna, att denna känsla fortfarande kommer att finnas kvar, om uppbörden skall ske icke på uppbördsstämmorna utan genom post-

verket? Nej, resultatet blir, att det blir flera rester. Då anför man från den motsatta sidan, att det finnes andra utvägar att förekomma detta. Konungens befallningshavande i Uppsala län har framhållit, att man kunde låta det bliva mycket drygare indrivningsavgifter. Ja, jag frågar, om herrarna tro, att allmänheten tycker om denna utväg?

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

På tal om att det skall bliva billigare med den nya ordningen vill jag för min del svara, att när herrar länsmän bliva upptagna av denna stränga redovisning och en del av kronofogdarnas göromål, som faller på dem, det är en mycket naturlig följd härav, att fjärdingsmannainstitutionen utvecklas eller att något annat ändå dyrare kommer att växa fram, och då blir det en mycket stor kostnad.

Herr Fahlén menade, att om man ville tala om att det blir dyrare med den nya ordningen, man skulle vara skyldig att framlägga siffror såsom bevis för detta påståendes riktighet. Ja, om man beräknar, att det är 3,000 postanstalter och i runt tal räknar med 100 kronors påökning för varje anstalt, äro vi genast uppe i 300,000 kronor. I tablån, som åberopas, äro ju postverkets ökade utgifter utom i fråga om själva postportona, som hava upptagits till 80,000 kronor, endast beräknade till 100,000 kronor. Men denna summa får nog mångfaldigas för att träffa det rätta. Om man sedan vill lägga till de andra omkostnaderna, som jag nämnt om, så är det nog tämligen säkert, att denna förändring kommer att medföra ökade utgifter.

Så är det i ett annat avseende som man sagt, att den nya institutionen skulle bli bättre, nämligen att de nya landsfogdarna skola ehuru mera fåtaliga till väsentlig del göra samma nytta som kronofogdarna. Men det är en väsentlig skillnad mellan den nya landsfogden och den nuvarande kronofogden, och den skillnaden ligger däri, att landsfogden icke skall hava det allra ringaste personliga betalningsansvar för de medel, som de underordnade hava om hand. Det har däremot den nuvarande kronofogden, och detta är kanske det allvarligaste memento, som vilat över kronofogdarna och som föranlett kanske just vad jag förut sagt, att kontrollen verkat så pass lyckligt, som den gjort; och från allmänhetens synpunkt skulle jag nästan vilja säga, att man förut haft liksom två säkerhetslås för att allmänheten fått sina ärenden, sina exekutiva mål och restlängdernas indrivning m. m. sådant ordentligt utförda. Kronofogden, som står den risken, att han får betala den brist, som uppstår för länsmännen, kan till följd härav få sätta på spel hela den existens, som han arbetat sig till under en lång följd av år, den ställning, den lön, som han kämpat sig till, och det gör nog, att det är rätt så allvarsamt att taga bort det säkerhetslåset för allmänheten. Det är alldeles givet en bestämd och allvarsam försämring i systemet, om man betraktar det gamla och jämför det med det, som nu är föreslaget. Men sedan säger man, att det icke gör någonting, ty vi vinna i alla fall något väsentligt. Det nuvarande läget är för Konungens befallningshavande alldeles

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

odrägligt. Denna institution kan icke uppehållas, vi få inga nya tjänstemän, som ägna sig åt landsstaten, såvida här icke blir en verklig omändring, och detta behov är så trängande, att det icke går an att skjuta upp med att vidtaga en förändring. För att bestyrka detta har statsrådet och chefen för civildepartementet åberopat, att vi ju få i de nya länsassessorerna och de nya landsfogdarne omkring 70 nya tjänstemän. De tjänster, som bliva indragna, utgöra 85, så att det är ju ingen minskning att tala om. Tjänster som tjänster. Nej, jag ber att få starkt betona, att det icke är tjänster som tjänster. Varför tro herrarna, att länsbokhållare och länsnotarier, landskontorister och landskanslister hava motsatt sig indragningen? Tro herrarna, att det är för dem likgiltigt? Nej, här är det en mycket enkel sak, som gör, att det är en stor skillnad mellan den bestående och den nya ordningen, nämligen den, att det, som bjudes genom förslaget för dessa tjänstemän, är, att de få en plats i länsstyrelsen, där de icke hava någon utsikt till befordran, utan få gå utan befordran hela sitt liv. Och nu äro människorna så beskaffade, att de sätta ett ganska stort värde på självständighet. Om jag har en självständig ställning, behöver jag icke, när jag gjort min skyldighet så gott jag kan, timme efter timme sitta på tjänsterummet ett ovillkorligt bestämt antal timmar och kanske hava över mig någon, som går och viftar och rättar kria åt mig. Detta tycka icke äldre män om. Sådant passar bäst på s. k. övergångsplatser. Nu vill jag emellertid icke betvivla, att om förändringen går igenom både länsassessors- och lansfogdetjänsterna bliva besatta, men det är därför, att åtskilliga personer stå i den ställningen, att de måste taga dem, då de gått hela sitt liv i landsstaten och därjämte bildat familj, som de måste försörja. De måste finna sig i att taga dessa platser, och därför går det för tillfället att få platserna besatta, men vad blir resultatet framdeles? Jo, resultatet blir, att då unga män skola välja den syssla, som de skola slå sig på, så vinka olika sysslor icke minst i enskild tjänst, advokatverksamhet och banker o. s. v., med ett ord sådana platser, där de få en sådan ställning, att de bliva jämförelsevis fria och kanske få större inkomster än i landsstaten. Då det förhåller sig så, välja de bästa krafterna icke landsstaten, där utsikterna att komma till en något så när självständig ställning äro så jämförelsevis minimala. Detta kommer att medföra, att hela landsstaten i fråga om att få folk och få verkligt dugligt och meriterat folk mister sina utsikter. Det är det hela, och det är nog inte någon vinst för det allmänna, att det sker så.

Ja, nu har här sagts, att ställningen ju i alla fall är odräglig, och att det nuvarande läget kräver, att här måste göras någonting. Varför det? Jo, man kan inte under några villkor vänta, att andra kammaren skall gå in på något förslag, någon förändring, som icke innebär kronofogdetjänsternas indragning. Till detta vill jag svara, att jag icke tänker så lågt om andra kammaren. Jag tror inte, att när förhållandena äro sådana, som här påpekats, att nämligen bl. a. en hel tjänstemannakår sagt ifrån, att den är fullt

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

medveten om och får själv erfara de ekonomiska olägenheterna av det nuvarande tillståndet och dess förlängning, och det oaktat med hänsyn till det allmänna bästa avråder kronofogdetjänsternas indragning, då tror jag icke — säger jag — att om det komme ett annat förslag, andra kammaren ovillkorligen skall säga nej och ovillkorligen skall fordra kronofogdetjänsternas indragning. Jag tror då icke, att andra kammaren skall säga, att den icke på några villkor kan antaga ett förslag, som icke innehåller bestämmelsen om dessa tjänsters indragning. Jag upprepar, att jag icke tror så lågt om andra kammaren. Jag tänker mig däremot, att, om Kungl. Maj:t kommer fram med ett förslag, som i huvudsak är grundat på den utredning, som redan finnes i alternativ III i kommitterades förslag av år 1909, och detta förslag framlägges om ett eller två år, att det icke finnes någon anledning antaga att ett sådant förslag icke skulle kunna vinna riksdagens bifall. Ett sådant förslag skulle efter min mening innebära icke såsom det nuvarande en försämring särskilt i fråga om kostnaderna och jämväl i åtskilliga andra avseenden, utan ett sådant nytt förslag skulle innebära en förbättring och därför böra hava utsikt att gå igenom.

Med dessa ord ber jag, herr greve och talman, att få förena mig med dem, som yrkat avslag på utskottets hemställan och de i ärendet väckta motionerna.

Herr Åkesson, Nils: Herr greve och talman, mina herrar! Det kunde kanske vara alldeles tillräckligt vittnat från utskottets sida i denna sak, då flera av utskottsledamöterna hava uppträtt och talat om, vilken mening som där varit förhärskande. Jag skall heller icke upptaga mycket av kammarens tid, men jag vill dock tillåta mig att säga några ord.

Det är naturligtvis så med detta förslag som med allting annat här i världen, att det ingalunda är fullkomligt, och man kan naturligtvis mot detsamma rikta flera befogade anmärkningar. Jag får i likhet med några föregående talare säga, att jag har varit mycket tveksam, huru jag skulle ställa mig till detta förslag, men min tvekan är nu fullkomligt hävd. Bland de anmärkningar, som jag funnit mest betydelsefulla i detta avseende, vill jag peka på, vad som redan här blivit anfört, nämligen att från detta förslag frågan om polisväsendets ordnande på landsbygden helt och hållet borteliminerats. Jag finner det så till vida olyckligt, att denna fråga icke kommit med, som jag tyckt mig märka, att detta förslag rönt ett ganska stort gillande från radikalt håll, men så snart man nämner ordet polis, reagerar man genast från det hållet, och det har sett ut, som om man helst önskat, att ingenting skulle göras nu i detta avseende. Vad som vidare gör en betänksam är att nödgas gå in på ett sådant förslag, som innebär indragning av en hel tjänstemannakår, ty i och med detsamma som denna indragning sker, har man också att underhålla denna kår och betala löner under hela dess livstid. Det är naturligtvis inte vidare

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

tilltalande att utbetala så väsentliga belopp, utan att man därför har, kan man säga, den ringaste valuta. En tredje betänklighet är ju den, huruvida detta förslag om skatteinbetalningar skall visa sig fullt lyckligt. Därutinnan har jag haft ganska stora betänkligheter, när man besinnar, huru det är ställt med postväsendet på vissa håll i vårt land, där man har inrättat sig på ett ganska primitivt sätt.

Men även dessa mina betänkligheter hävdes huvudsakligen därigenom att poststyrelsen förklarade att den saken skulle kunna ordnas på tillfredsställande sätt.

Man kan naturligtvis också ställa sig betänksam, huruvida denne landsfogde eller länspolismästare — utskottet har ju föreslagit att han skulle heta landsfogde — kan komma att tillräckligt väl utföra de åligganden, som skulle tillkomma honom. Av herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrades det, att en svaghet i förslaget är, att det icke framdeles skulle bli tillräcklig och särskild kontroll över uppbörden. Men jag frågar mig då, hur det är ställt med kontrollen i nuvarande stund. Ja, svarar man, kontrollen över länsmännen handhaves nu av kronofogdarna. Men såvitt jag har mig bekant, är denna kontroll icke så synnerligen effektiv. Såvitt jag känner förhållandena, ske icke några årliga inventeringar, de äga icke ens rum vart femte år eller något i den vägen. Såsom kontrollen alltså för närvarande är ställd, skulle det helt enkelt verka så som om man kastade en skugga över den man, vilken bleve underkastad särskild inventering. En annan sak blir, såsom förslaget nu ställer i utsikt, att det nu skulle inträda kontroll från landsfogdens sida. Landsfogden skall ju årligen hos landsfiskalen verkställa inventering såväl beträffande uppbörd som beträffande annat, vilket hör till landsfiskalens tjänstegöromål.

Friherre Hermelin var inne på samma sak och menade, att detta var ett mycket svårt fel i förslaget. Friherre Hermelin pekade dessutom på en annan sak, nämligen att det esomoftast förekommer, att länsstyrelsen infordrar utlåtande från landsstatstjänstemännen, och härvidlag skulle det vara av mycket stor betydelse, att kronofogdeinstitutionen bibehölles. Jag förmenar då, att friherre Hermelin därvidlag anser, att länsmännen icke skulle vara fullt kvalificerade att avgiva ett sådant utlåtande. Så lågt tror jag dock icke om länsmännens kvalifikationer. Fastmera tror jag, att dessa utlåtanden åstadkommas på det sätt att kronofogden skickar ut skrivelser, däri han anbefaller länsmännen att avgiva utlåtande, och sedan går det troligtvis till så, att han sammanfattar dem, eventuellt tager han de bästa av utlåtandena, som kommit in, och detta utlåtande blir kronofogdens yttrande till konungens befallningshavande. Då jag är inne på detta, vill jag också tillåta mig att erinra om, att också avsikten med förevarande förslag är att försöka höja nivån hos länsmännen. Man bör då icke förbise, att redan nu en ganska avsevärd del av Sveriges länsmanskår till och med avlagt juridisk examen. Jag vågar icke

uttala mig om, vilken procent av länsmanskåren, som har denna kvalifikation men jag vet att det icke är en så ringa del.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Men huru kommer det att gå i fortsättningen, om icke denna fråga ordnas på ett tillfredsställande sätt? Jo, då kunna vi vara alldeles förvissade om att ingen person — åtminstone med så stora kvalifikationer som avlagd juridisk examen, ja troligtvis icke ens någon med studentexamen — söker sig in på en bana, som för närvarande är så osäker och oviss.

Den saken kan ordnas, säger man, det behövs blott att avslå förslaget i år, ty då kommer regeringen tillbaka nästa år med ett förslag, och då är det möjligt att det kan komma i sådant skick, att båda kamrarna kunna vara överens om att antaga det. Men vi kunna vara överens om en sak, nämligen den, att det arbete, som utföres av kronofogdar och länsmän gemensamt blir i stort sett ett dubbelarbete. Skrivelserna gå från Konungens befallningshavande till kronofogden och från kronofogden till länsmannen. Länsmannen uträttar ärendet, och så går det samma väg tillbaka igen. Efter vad som blivit mig meddelat, har i detta avseende på senare tid inträtt en ganska väsentlig förändring på så sätt, att länsstyrelserna numera låta skrivelserna gå direkt till länsmännen och icke genom kronofogdarna.

Friherre Hermelin invände särskilt, att det var mycket betänkligt att i en tid sådan som denna, som artar sig till att bli ganska orolig, ställa i utsikt att man skulle minska säkerheten på landsbygden. Jag förmodar, att friherre Hermelin menade, att det hade mycken betydelse i polishänseende, att kronofogden äger högsta ledningen av polisväsendet på landsbygden. Men med den erfarenhet, jag besitter på detta område får jag säga att detta synes mig innebära en mycket ringa fördel. Under oroliga tider är det ju länsstyrelserna, som måste ordna angående säkerheten, och vem är det, som sedan får taga om hand ledningen av polisväsendet? Jo, det är naturligtvis länsmannen eller landsfiskalen. Och då det går att ordna på det sättet under nuvarande förhållanden, kan jag icke förstå, varför man icke skulle kunna göra det i fortsättningen, då ju förslaget innebär, att större kvalifikationer, mera utbildning såsom polistjänstemän, skall tillkomma de nya landsfogdarna än vad kronofogdarna i närvarande stund besitta.

I detta sammanhang har också invänts, att den nye länspolismästaren eller landsfogden icke skulle vara kapabel att omhänderhava denna ledning. Men vilka kvalifikationer äga kronofogdarna i detta avseende i närvarande stund? De hava blivit befordrade från länsnotarier till kronofogdar, och de hava såsom länsnotarier såvitt jag vet icke ägt den allra ringaste erfarenhet i praktiska polisgöromål. Däremot är det enligt det föreliggande förslaget så, att denne landsfogde skall vara utbildad såsom polisman. Han skall någon tid hava tjänstgjort i stad, där särskild detektivavdelning finnes, och således på det sättet hava förvärvat sig någon kännedom i polisgöromål.

Vad som emellertid för mig är det primära i denna sak är,

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

att jag ser, att det tydligen i fortsättningen skall komma att ställa sig mycket illa med rekryteringen av länsmanskåren, om de nuvarande förhållandena fortfara. Herr von Mentzer var inne på denna fråga och förmenade, att med antagande av det föreliggande förslaget skulle man hava ställt det mycket sämre i rekryteringsavseende särskilt vid länsstyrelserna. Men herr von Mentzer tycktes då i det sammanhanget förbise, att det är lika nödvändigt, att vi se till att vi få en ordentlig rekrytering av länsmanskåren.

Jag erinrar mig också ett annat yttrande av friherre Hermelin under hans anförande, nämligen att vi behöva tjänstemän, som stå folket nära och som det kan vända sig till. Hur är det i detta avseende för närvarande ställt? Såvitt jag känner förhållandet, bo kronofogdarna i allmänhet i städerna, och jag tror, att de ha bra liten direkt känning med förhållandena på landsbygden. Däremot är ju, om icke oftast, så ofta fallet, att länsmannen bor ute i sitt distrikt, och det är av bra mycket mindre omfång än fögderiet. Därför kan länsmannen också få bra mycket större känning med befolkningen och sätta sig lättare in i inbyggarnas förhållanden uti distriktet, som han sköter. Jag tror icke, att vi tillnärmelsevis kunna begära att utvecklingen skall fortgå i den riktning vari den hittills gått, utan något måste göras, och jag tror icke, att den man är född, som kan hitta på något förslag, vilket skulle tillfredsställa alla medlemmar av olika läger bättre än detta förslag tillfredsställer dem.

Då jag har denna uppfattning, tillåter jag mig, herr greve och talman, att yrka bifall till utskottets förslag; men vill jag gärna förena mig i det yrkande, som framställts av greve Spens och greve Lagerbjelke, och jag skall då be att få motivera detta därmed, att de löner, som dessa tjänstemän, såväl häradsskrivare som landsfiskaler, uppbära äro icke så oerhört stora. Jag tror därför, att det nog kan behövas för en och annan att skaffa sig extra inkomst. Men i och med antagandet av denna organisation ligger det så att säga underförstått, att man skall försöka att såvitt möjligt draga tjänstemännen bort från enskild spekulation och enskilda företag, så att de icke lämna sitt ämbete eller sin tjänst åsido och i stället sköta enskilda angelägenheter. Men då vi se riktigt på hur det är, så må vi väl medgiva, att det ges ganska många tillfällen för landsfiskalerna att kunna förvärva sig extra inkomster genom den dem åliggande plikten att inställa sig vid tingen. De komma där i mycket större beröring med den stora allmänheten än övriga hithörande tjänstemän och få en stor del uppdrag, som äro inkomstgivande. Däremot synes det mig, såvitt jag förstår, att häradsskrivarna i vår tid äro ganska mycket upptagna med sitt eget arbete och sin tjänst och komma icke i tillfälle att förvärva något nämnvärt vid sidan av sin löneinkomst, såsom fallet är med landsfiskalerna.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig alltså att instämma i det av greve Spens och greve Lagerbjelke framställda yrkandet.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman, mina herrar! Visserligen har jag icke deltagit i utskottets arbete och på det sättet kunnat komma närmare in i saken, men frågan är av så ofantlig vikt att jag icke velat låta den passera utan att yttra några ord. Även i domstolarna komma vi nämligen i beröring med kronofogdarna, och jag har dessutom någon tid själv tjänstgjort i länsstyrelse.

Jag ber i förbigående att få upptaga ett yttrande av herr Holmquist. Han rekommenderade kammaren att nu antaga förslaget, enär i annat fall något sämre kanske framdeles kommer att bjudas, och han hänvisade till exemplet från prästerskapets löneregler ing, i det han yttrade, att sedan man då avslagit det först framlagda förslaget, nödgades man taga ett förslag, som medförde en sammanlagd löneminskning för prästerskapet per år av tre miljoner kronor. Jag kan då upplysa om att i det förslag, som föll, beräknades prästerskapet skola erhålla något över 9 miljoner kronor tillsammans, men att i det förslag, som antogs beräknar man att den sammanräknade löneinkomsten för prästerskapet skall uppgå till 10,600,000 kronor och enligt mitt förmenande kommer den summan att överskridas. Således vann prästerskapet 1,500,000 kronor och något däröver på detta. Det lönar sig ibland att säga nej!

Då det är fråga om att avskaffa en organisation, som har fungerat så länge — jag vågar påstå, att kronofogdeinstitutionen i Sverige fungerat 600—700 år, ja kanske ändå längre — bör man väl fråga sig, vilka skäl som göra, att man skall avskaffa en sådan institution. Det har från statsrådsbänken uppgivits och även yttrats i utskottets utlåtande, att vår nuvarande kronofogdeinstitution lider av avsevärda brister. Jag frågar herrarna, vilka äro dessa brister. Jag har icke hört dem omtalas, och i utskottets utlåtande har jag icke kunnat finnna mera än två omständigheter, som skulle bevisa, att kronofogdeinstitutionen lider av dessa avsevärda brister. Brister finnas, ty de vidlåda allt, men dessa avsevärda brister, som verkligen skulle rättfärdiga avskaffandet av hela kronofogdeinstitutionen, var äro de? Den första orsaken till avskaffendet angiver utskottet vara kronofogdarnas mellanställning, som föranleder mångskriveri och dubbelarbete. Om detta vill jag säga, att dylikt mångskriveri och dubbelarbete är icke utmärkande särskilt för kronofogdeinstitutionen utan har förekommit överallt. På senare tid har man emellertid sökt minska detta dubbelarbete, och det har också skett här. Från flera talare har det upplysts — vilket förresten är ett faktum — att länsstyrelserna i stor utsträckning nu vända sig direkt till länsmännen, då detta kan gå för sig. Nej, detta är, det vågar jag säga, en alltför futtig anledning, för att man skulle avskaffa hela kronofogdeinstitutionen, som tillfredsställande fungerat i århundraden.

Det andra skälet, utskottet anför, är den avsevärda olägenhet, som uppstår därigenom, att man här sysselsätter överkvalificerad arbetskraft. Jag vågar fråga, om det är en olägenhet av den beskaffenhet att kronofogdeinstitutionen därför helt bör avskaffas.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Det är väl snarare en alltför stor fördel att hava så väl kvalificerade krafter på dessa poster, och det behöves icke något avskaffande för att rätta detta »missförhållande», om det verkligen är ett sådant. Jag vill hänvisa till att dessa uppbördsgöromål dock icke äro av den enkla beskaffenhet, att man kunde lämna dem i händerna på vilka arbetskrafter som helst. Dessutom förekommer bland kronofogdarnas göromål åtskilligt, som kräver ganska hög utbildning. Dit höra kamerala utredningar, som ofta förekomma, dit höra åklagargöromålen, och även utskottet erkänner, att härför behöves kvalificerade krafter.

Ja, detta är nu de avsevärda brister, som skulle föranleda institutionens avskaffande. Några andra, som kunde föranleda därtill, har jag icke hört omtalas och icke heller sett uppgivas.

Därpå uppräknar utskottet de fördelar, som man skulle vinna genom att avskaffa kronofogdeinstitutionen. Utskottet anger fyra sådana fördelar. Den första är den, att uppbörden skulle bli mera bekväm för allmänheten. Det har redan av flera talare dragits starkt i tvivelsmål, om den nya anordningen verkligen kan bli bekvämare för allmänheten. Jag tror, att man kan sätta ett stort frågetecken för den saken.

Vidare anför utskottet, att redovisning och kontroll över uppbörden genom denna reform skulle bli mer effektiv. Det vågar jag bestrida. Denna kontroll över uppbörd och redovisning har, såsom herr von Mentzer i sitt mycket tungt vägande anförande upplyste, sin styrka däruti, att kronofogdarna äro personligen ansvariga för uppbörden i mycket vidsträckt omfattning. Det är en mycket stark hållhake, som nu skulle i stort sett försvinna. Vidare: av vem skulle denna effektiva kontroll, som man talar om, utföras? Jo av en landskontorist inne på länsstyrelsen. Jag undrar, om detta verkligen kan bli en mera effektiv kontroll än den, som nu utövas av kronofogdarna under personligt betalningsansvar? Jag vågar bestämt betvivla, att så blir fallet.

Utskottet anför vidare, att en fördel skulle vinnas därigenom, att man undviker omgång i ärendenas behandling. Ja, men mina herrar, är icke det omgång, att man nu kommer att i den stora utsträckning som det skall ske anlita postverket för indrivning av uppbörden, för inkassering av denna uppbörd? Det är väl en omgång, som man hittills icke vetat om, men som skulle bli mycket kännbar.

Vidare skall jag be att få visa på att den nye landsfogdens göromål ingalunda utesluta utan snarare öka den omgång, man velat undvika. På sid. 21 i utlåtandet finna herrarna en redogörelse för den nye landsfogdens uppgifter. Det heter där: »Enligt förslaget skall — såsom mellanled mellan Kungl. Maj:ts befallningshavande och landsfiskalerna (länsmännen) — i kronofogdens ställe insättas en ny tjänsteman.» — Vad är detta annat än den ställning, kronofogden redan innehar? Tror någon, att därför att denne nye tjänsteman finnes i länsstyrelsen, man därmed kan undvika omgång? Naturligtvis kommer hans yttrande att avgivas

skriftligt, och man får således i många fall precis samma omgång som man har, när man har kronofogdarna kvar.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Denne nye tjänsteman skall vidare såsom polischef öva inseende över åklagarkallet. Jag betvivlar, att detta kan ske utan omfattande skriftväxling mellan honom och länsmännen. Det åligger honom i övrigt att med råd och upplysningar biträda dessa i deras tjänsteutövning. Jag föreställer mig, att dessa råd och upplysningar icke kunna meddelas av denne tjänsteman i residensstaden till alla tjänstemän i länet utan ganska vidlyftig omgång, ganska vidlyftig skriftväxling dem emellan. Än vidare skola länsmännen angående sin verksamhet insända rapporter till denne nye polischef, medan de nu i många fall kunna meddela sig med kronofogden muntligen eller per telefon. Här skall således införas ett fullständigt skriftligt rapportsystem. Jag vågar påstå, att det blir mycket vidlyftigt. Än ytterligare tillkommer det den nye polischefen att i vissa fall granska undersökningar i brottmål, som vederbörande åklagare utfört, och om så erfordras, skall han hålla hand över att åt denna utredning beredes nödig fullständighet. Detta kan icke ske utan ganska vidlyftig omgång, utan skriftväxling mellan denne polischef och länsmännen.

Så heter det vidare, att då länsmännen nu skulle mera på egen hand, utan att såsom de nu i många fall göra, rådföra sig med kronofogdarna, verkställa häktningar och beslag, komme det att inträffa, att polischefen finge pröva befogenheten särskilt av häktningsåtgärder. Således skulle här förekomma en ny anledning till omgång och skriftväxling. Dessutom skall denne polischef öva inseende över landsfiskalernas befattning med exekutionsväsendet, och jag vågar påstå, att även detta kommer att medföra ökad omgång och skriftväxling. Vari ligger då vinsten av denna nya anordning, som utskottet i detta hänseende sökt göra trolig. Jag vågar påstå, att förhållandena bli icke bättre utan sämre genom denna anordning.

Slutligen anser utskottet såsom en fördel, att den mera kvalificerade arbetskraften bör skolas för polis- och åklagargöromål. Men dessa åklagar- och polisgöromål ombesörjer kronofogden redan nu. Det är således, såvitt jag kan se, ett bevis för att kronofogden bör bibehållas vid den bildningsgrad och kompetens, som han nu har. Det är således icke någon olägenhet utan en nödvändighet, att han innehar denna bildningsgrad. Den behöves ju dessutom för alla de kamerala utredningar och yttranden, som han har att insända till länsstyrelsen.

De fördelar, man således skulle kunna vinna genom den nya anordningen, synas mig av dessa skäl vara i hög grad tvivelaktiga, men olägenheterna äro påtagliga. De bestå först och främst däri, att den administrativa förvaltningen på landsbygden så att säga förlorar sin ryggrad. Den förlorar den hållning och fasthet, den nu äger. Utskottet har särskilt på sid. 19 intygat, att kronofogdarnas betydelse såsom mellanhand mellan Konungens befallnings-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

havande och länsmännen fortfarande är obestridlig. Denna hans ställning gäller dels de utredningar och upplysningar, länsstyrelsen behöver för att kunna rätt bedöma förhållandena på särskilda orter. Den gäller vidare chefskapet över länsmännen. Dessa äro icke och komma icke heller med den nya anordningen att bli fullt kompetenta att i alla de fall, då det vore nödigt, verkställa de utredningar, vilka kunna erfordras eller fälla de omdömen om förhållandena i orten, som länsstyrelsen behöver till ledning för sina beslut. Det är den ena sidan av saken. Och den andra sidan, som är en synnerligen viktig omständighet, är den, att länsmännen såsom utskottet betygar, icke äro fullt upptagna av sin tjänst utan sysselsätta sig i stor utsträckning med enskilda uppdrag, såsom boutredningar, enskilda processer och åtskilliga andra dylika uppdrag. Det har då varit och är en starkt tillbakahållande makt, däri, att kronofogden finnes inom häradet. Då nu kronofogdens chefskap överlåtes på den nye tjänstemannen, som skall vara anställd i residensstaden, misstänker jag, att den större frihet, som därigenom uppstår för dessa underordnade tjänstemän kan leda till missbruk i större skala än hittills skett.

Alldeles uppenbart är dessutom, att polisväsendet på landsbygden kommer att lida av den nya anordningen. Om man betänker en sådan sak som att det nu i regel finnes en kronofogde inom varje härad, att således distrikten äro mindre, då för närvarande 117 kronofogdar inalles äro polischefer på landsbygden, finner man nu i stället, att de skola ersättas med 24 polischefer, placerade i residensstäderna. Det är alldeles klart, att polisväsendet på landsbygden måste taga skada av en sådan ny anordning. En annan olägenhet, som här förut flera gånger påpekats, är den, att uppbörden splittras i mycket hög grad. Säkerheten kommer därigenom betydligt att minskas. Herr von Mentzer redogjorde utförligt för skälen härtill, och icke minst betonade han betydelsen av det personliga betalningsansvar, kronofogdarna nu ha. Restantierna komma givetvis betydligt att ökas genom den nya anordningen, och det kommer säkerligen att erfordras särskilda och kanske också kostbara åtgärder för indrivningen av dessa restantier.

En annan olägenhet, som följer, är den, att postverket kommer att belastas med en ny tyngande uppgift, som är för dess ändamål främmande, och som säkert kommer att verka hämmande på dess verkliga uppgifter. Detta kommer sannolikt att medföra ytterligare kostnader utöver de 100,000 kronor, som beräknats erforderliga för ökning av postverkets personal.

Det mest betänkliga i denna fråga är dock att man anlagt för saken helt och hållet främmande synpunkter, då man sökt driva fram den. Om dessa säger utskottet — och detta intager en mycket framträdande plats i utskottets utlåtande, liksom det också gjort det i herr statsrådets anförande — att göromålen vid länsstyrelserna på senare tiden i högst väsentlig grad ökats. Det är en mängd grupper av mål, som genom den senaste tidens lagstiftning fallit på länsstyrelsernas lott att avgöra, och det uppräknas i utlåtandet en

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

mängd nya lagar, som medfört en oerhört ökad arbetsbörda för länsstyrelserna. Det har, säger utskottet, från länsstyrelserna upprepade gånger framhållits, att en förbättring av länsstyrelsernas egen organisation vore av utvecklingen betingad. Vidare framhåller utskottet den ofantliga ökning i länsstyrelsernas arbete, som följer av de sociala ärendena, vilka i allt större utsträckning taga myndigheternas tid i anspråk, och utskottet drager härav den slutsatsen, att utskottet bör jämväl förorda förslaget om en förbättrad organisation av länsstyrelserna, »desto hellre som detta i följd av förslaget om kronofogdetjänsternas indragning kan ske utan alltför avsevärd uppoffring av statsmedel». Således: för att erhålla denna ökning av arbetskrafter i länsstyrelserna skulle man offra denna kronofogdeinstitution, som har fungerat tillfredsställande så lång tid, och som utgör ryggraden och styrkan i den nuvarande administrationen på landsbygden. Det är verkligen en synpunkt, som måste betecknas såsom för saken helt och hållet främmande.

Jag kan således icke finna annat, än att om man vill bedöma saken efter dess egen vikt, måste man stanna vid att den nuvarande organisationen, som icke medfört några avsevärda olägenheter, men vars avskaffande skulle komma att i högst väsentlig grad försämra administrationen på landsbygden, enligt min tanke i stället måste bibehållas och utvecklas på det sätt, att den förbättring av polisväsendet på landsbygden, som alla erkänna vara nödig, anknytes till kronofogdeinstitutionen såsom dess egentliga stödjepunkt.

Jag tror icke, att det kan vara möjligt att genomföra en tillfredsställande organisation av polisväsendet på landsbygden, om man icke i de särskilda häradena får polischefer, som skola övervaka ordningen inom häradet och organisera polisskyddet därstädes. Det blir icke möjligt att med en polischef, stationerad i länets residensstad och gemensam för hela länet, tillfredsställande ordna dessa förhållanden.

Herr greve och talman, mina herrar! Jag får således instämma i det av baron Hermelin framförda avslagsyrkandet.

Herr Lindblad, Ernst: Vi hörde nyss från statsrådsbänken uttalas, att den dittills förda debatten icke bjudit på några särskilda sakskäl. Kort efteråt kom dock ett anförande från Blekingebänken, där det länets hövding frambar sakskäl. Men han slutade med att icke förty yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag — av politiska skäl. Jag hemställer till denna kammare, om det är på det sättet vi skola fatta våra beslut, att trots sakskälen, trots att man har den övertygelsen, att man går till ett oklokt beslut, så skola politiska skäl bestämma vårt votum.

Såsom bosatt på landet och i egenskap av domänintendent har jag kommit i rätt livlig beröring med kronofogdarna, och jag kan intyga, att deras verksamhet är påkallad av behovet, av ett verkligt behov. För att visa detta, skall jag taga exempel från ett område, som jag känner till, nämligen utförande av syner och värderingar, som kronofogdarna handhava. De verkställa de just nu sär-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

skilt aktuella arrendevärderingarna av ecklesiastika boställen. Hur tänker man göra med den detaljen sedermera? Den kungl. propositionen säger ingenting om detta. Man torde försöka med länsmännen och låta dem verkställa dessa arrendevärderingar. Ofta nog talas ju om, överkvalificerad arbetskraft på kronofogdeposterna, men jag har icke hört detta om länsmännen. Och då det gäller dessa värderingar, tror jag icke, att de senare äro lämpliga, ty redan nu finner man i ett eller annat fall anledning att klaga över, att icke dessa värderingar äro till fullo sådana, som man skulle önska. I alla händelser är detta en sak, som framdeles måste påkalla rättelse och medföra ökade utgifter.

Även är det en mängd andra frågor, om ökade ersättningar och arvoden som utskottet blott skjutit på framtiden under yttrande: dem skola vi icke taga nu! Man kan ej värja sig från misstanken att skälet är att förslaget då hade mycket mindre utsikt att gå igenom, Därför ställas de på framtiden. Genom att på det sättet framföra och genomdriva fullkomligt oprövade förslag, så måste det komma surt efter.

Man inbillar sig nu, att postverket skall bliva en så lämplig uppbördsmyndighet. Ja, det kan ju mångenstädes lämpa sig för dem, som verkligen vilja betala, men man vet att restantierna ökas årligen, även på landsbygden i högst oroväckande grad. Således får man tillgripa hela den apparaten, som man är tvungen att ytterst anlita och det blir att verkställa uppbörden tvångsvis genom landsstaten. Jag hemställer vidare: är det lämpligt att med kännedom om våra mångahanda postanstalter — jag tänker på dem, som ligga i mindre orter och förestås kanske av en skollärare eller av kvinnliga föreståndare — att det just om dem påvisas, att här är det 14 dagar under året, då det finns tillfälle att måhända göra den lokalen mindre säker än den i vanliga fall är? Icke tror jag, att det är önskvärt att på det sättet exponera dessa mindre postanstalter för en särskild uppmärksamhet. Och vidare hur är det med frågan om ersättning åt postverket för detta? Vi veta, att flera postanstalter äro förenade med järnvägsstationer; redan nu råder trängsel, oro och nervositet å dessa, då den posthämtande allmänheten kommer och knackar på luckan. Tror man, att man länge kan upprätthålla detta hopande av arbete, denna sammankoppling av järnvägens och postens sysslor, som nu kan äga rum, men som sedermera helt enkelt blir omöjligt, därför att man gör postverkets arbete mer och mer till säsongarbete? För bedömande av den saken får man icke räkna med medeltal, utan man måste räkna med de faktiska förhållanden, som förekomma tidvis på de enstaka stationerna. Jag vet exempelvis från min hemort och kan peka på åtskilliga fall från Norra Sörmlands järnvägsstationer, där man säkerligen nödgas sätta upp särskild postförvaltning, om detta förslag antages, ty järnvägsbolaget har redan uppsagt kontraktet med postverket och vill icke ha någon gemensamhet i järnvägs- och postförvaltningen.

Om man räknar med uppgifterna i, att man behöver 85 kronofogdar och lägger märke till att enligt nya förslaget skola tillsättas

70 nya landsstatstjänster och man sedan lägger till vad postverket med säkerhet kommer att fordra i fråga om ökade tjänster även inom sin förvaltning, då hemställer jag, huruvida det blir någon vinst att gå med på detta förslag.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Nej, vi hava sett att till och med landshövdingarna ställt sig mycket olika här, landshövding står mot landshövding. Även inom regeringen har en varnande röst höjts, men ändå skall man genomdriva förslaget. Lyckas man genomföra det och man väl en gång får pröva detsamma, tror jag, att man kan karakterisera det — jag tvekar icke att säga detta — såsom en *mycket stor »dalkarl»*, och det hjälper icke, att förslaget även understödjes av landshövdingen i Kopparbergs län.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skulle icke ha besvärat kammaren med något yttrande, men ett par ledamöter av utskottet hava framställt yrkanden mot vilka jag måste säga ett par ord. Men innan jag yttrar något om dessa yrkanden, skall jag be att få inlägga en gensaga mot det flera gånger här framställda påståendet, att det icke skulle ligga några verkliga sakskäl bakom deras ståndpunkt, som hemställa om bifall till propositionen, på sätt i utskottets betänkande angives. Jag tycker det vara ett hårt tal emot en så gott som enhällig andra kammare, att dess beslut om att godkänna utskottets hemställan icke skulle vara grundat på en bestämd uppfattning om, att staten därmed gagnas utan blott vara dikterat av andra hänsyn.

För min del måste jag säga, att jag uppfattar situationen så, att det är utvecklingen själv, som verkligen avgjort denna fråga. Länsstyrelsernas behov av en mellanhand mellan sig och länsmännen har minskats och delvis bortfallit på grund av förbättrade kommunikationer, telefonväsendets utveckling m. m. Genom postverkets utgrening med postanstalter i så gott som alla kommuner — i åtskilliga sådana har man t. o. m. flera postanstalter — har skapat lämpliga uppbördsorgan, som tidigare icke funnits. Polis- och åklagarväsendets övervakande har man funnit bättre kunna och böra länsvis kontrolleras av en därför särskilt utbildad tjänsteman än genom att såsom nu splittras på personer, som för denna speciella uppgift — i detta avseende talar statistiken ett tillräckligt klart språk — sakna både intresse och specialutbildning.

Jag tror sålunda att det ges verkligt goda sakskäl för utskottets hemställan.

Nu har man här kritiserat postverkets förmåga och lämplighet att verkställa skatteuppbörden, och den siste talaren inlät sig också på kritik härav. Men det är ju så, att man i allmänhet vill tillerkänna sakkunskapen rätt att i dylika frågor bliva hörd och respekterad. Och sakkunskapen på detta område har ju i ett utförligt yttrande uttalat sig om möjligheten och lämpligheten av en omläggning av uppbördsväsendet och livligt tillstyrkt en sådan.

Herr Dahl yttrade i sitt anförande, att man för närvarande icke har tillfrågat riksdagen, om den icke skulle vilja reflektera på en annan anordning. Det är, sade han, länge sedan riksdagen uttalade

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

sig i frågan, och man har icke på sista åren frågat, om riksdagen icke vore villig att eventuellt gå en annan väg. Skulle det icke vara nog så underligt att tillfråga en andra kammare, som så gott som enhälligt biträtt utskottets betänkande, om den ville utan vidare uppge den ståndpunkten och eventuellt lösa frågan på annat sätt? I den kammarens beslut ligger väl svaret på frågan, huru den delen av riksdagen önskar få frågan löst.

Jag ber också att få skilja mig från åtskilliga talare, som förmena, att landsfogdeinstitutionen skulle bli alltför knapphändig med det antal landsfogdar, som utskottet föreslår. Någon talare förespådde, att man skulle komma att öka deras antal så hastigt, att man snart skulle komma tillbaka till ungefär samma numerär som för den nuvarande kronofogdeinstitutionen.

Mot dessa herrars tro i detta avseende ber jag få ställa min egen. När man inrättar en landsfogde i varje län, har man därmed skapat ett verkligt chefskap, en verklig uppsiktsmyndighet över polis- och åklagarväsendet inom länet, och jag håller före, att utvecklingen kommer att visa, att man både kan och bör stanna vid den anordningen.

Jag ber att beträffande de båda särskilda yrkanden jag inledningsvis antydde, få säga ett par ord.

Herr Fahlén yrkade, att det ortstillägg, som utgår för de övriga norrländska länen jämväl skulle tilläggas tjänstemännen i Västernorrlands län. Ja, jag vill erkänna, att för det kravet i och för sig kan det anföras vissa goda skäl. Men lika säkert är, att den saken knappt bör regleras så, att man jämkar på ett enda håll, då det pågår en utredning, av vilken skall framgå huruvida man skall jämka över hela linjen, och sålunda huruvida man skall ge ett dylikt ortstillägg på flera ställen. Då är det lämpligt, att man jämväl för Västernorrlands län stannar på status quo, medan man avvaktar resultatet av denna utredning, och att således jämväl Västernorrlands län får inbegripas i den allmänna reglering, som väl senare kommer till stånd.

Greve Lagerbjelke yrkade för sin del ett tredje ålderstillägg för häradsskrivarne. Jag ber få säga, att det undersöktes ganska ingående i utskottet, huruvida det fanns skäl därför. Men det visade sig därvid, såvitt jag förstår, att ett bifall till ett dylikt yrkande delvis komme att på ett olyckligt sätt förrycka proportionen i fråga om hela det löneregleringsförslag, som här föreligger. Det var någon i utskottet, som ville visa på ett speciellt fall, vilket skulle vara särskilt ömmande. Man undersökte det fallet i utskottet, och jag kan här tala om resultatet av undersökningen. Det hade om en viss häradsskrivare uppgivits, att han skulle efter den nya löneregleringen få 100 kronor mindre i årlig lön än han hade efter nuvarande förhållanden med nu utgående ålderstillägg. Det framgick emellertid, att så visst icke var fallet. I stället visade det sig, att den nya löneregleringen, tillämpad på honom, gav 4,600 kronor i stället för nu utgående 3,700 kronor om året. Jag håller mig då till löneinkomsterna, varförutom för honom befanns, att de senast uträknade extra inkomsterna av hans tjänst uppgingo till 3,255 kronor 38 öre.

Jag hemställer således, att kammaren även i detta avseende måtte

bifalla utskottets förslag oförändrat, vartill jag anhåller att få yrka bifall.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Friherre Hermelin: I denna debattens sena timme skall jag icke säga många ord.

Av herrar Fahlén och Holmquist, som egentligen voro de talare, som vände sig mot mitt anförande, tyckte jag mig finna, att jag fick en liten admonition, att när man är så djärv och tager ett så stort ansvar på sig att yrka avslag, bör man med klara bevis och siffror styrka sin sak. Jag började emellertid mitt anförande med att hänvisa till herr Rooths anförande och trodde, att jag i stället skulle få en komplimang, därför att jag icke gjorde ett upprepande. Nu har denna diskussion pågått flera timmar, och jag förmodar, att herrarna icke vilja, att jag på nytt skall taga upp alla de talares uttömmande skäl, som med mig yrkat avslag. Jag förmodar likaledes, att herrarna icke vilja, att jag skall bemöta herr Åkesson, som växelvis var, tyckte jag, med och växelvis mot mig. För mig framstår såsom huvudpunkten i denna fråga en önskan om en lämplig grupp av det administrativa arbetet inom vår s. k. lantregering!

Men det var en sak — och det var egentligen därför som jag begärde ordet — som först framfördes av herr statsrådet och chefen för civildepartementet, och om vilken sedermera herrar Fahlén och Holmquist och även den siste ärade talaren på Gävleborgsbänken erinrade. Det var, att man skulle finna det svårt att yrka avslag, då andra kammaren, såsom herr statsrådet nämnde, så gott som enhälligt antagit detta förslag. Jag undrar, om *enhälligt* är det rätta ordet. Får man icke i stället säga en andra kammare, som *utan votering* har antagit detta förslag. Jag tror, att herr Holmquist väl förstår mig, att det är just den omständigheten, att de representanter, som andra kammaren fått i utskottet, hava kunnat förena sig om att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, vilket gjort, att ingen yttrat sig mot förslaget i andra kammaren! Så brukar vara kutymen, när man får ett enhälligt förslag från sin utskottshalva, synnerligast då man såsom här visste, att det fanns reservation i medkammaren. Detta förslag har kommit överraskande för litet var, men jag tror alldeles säkert, att om jag nu finge taga litet hjälp — om det funnes någon form därför — från landsbygdsrepresentanter i andra kammaren vid en eventuell votering här, skulle det bli ganska trångt framme vid talmansbordet. Jag är alldeles säker därpå. Jag kan icke finna, att de skäl, som i debatten här i kammaren hava framförts, äro av beskaffenhet att på minsta sätt kunna rubba mig till att frångå mitt avslagsyrkande, så mycket mindre som jag anser, att den diskussion, som nu har förts under många timmar med olika yrkanden om tillägg, ensamt den visar, att frågan just bör uppskjutas ett år, så att vederbörande få bättre tillfälle att sätta sig in i förslaget eller eventuellt ett annat alternativ, då jag för min del i motsats till vad herr Holmquist antydde just pekat på vilken väg, man borde gå.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Jag ber, herr greve och talman, att få vidhålla mitt avslagsyrkande.

Herr Rooth: Den uppgift, som herr Carl Gustaf Ekman åsyftade, är riktig och den står jag för.

Det är här fråga om ett tredje ålderstillägg för häradsskrivarna. Det är tydligt, att då jag tillhör ifrågavarande tjänstemannagrupp, är det en synnerligen ömtålig och grannlaga sak för mig. Men det är en rättvis och billig fordran, att riksdagen i detta fall går något längre, än Kungl. Maj:t här föreslagit. Vid bestämmandet av häradsskrivarnas löner har löneregleringen skett icke uppåt utan snarare nedåt. Man har icke tagit någon hänsyn till allt det ökade arbete, som under senare år pålagts häradsskrivarna genom lagarna om val till riksdagens andra kammare, om allmän pensionsförsäkring, om avskrivning av prästerskapets tionde, om olycksfall i arbete och slutligen, om den föreliggande propositionen går igenom, det ökade arbete, som medföljer tjänsten genom utskrivandet av 15,000 skattepostanvisningar årligen i ett medelstort fögderi. Vidare tyckes man icke taga någon hänsyn till att även för häradsskrivarna och deras biträden ökningen i levnadskostnader under de sista 10 åren har någon betydelse. En avsevärd del av häradsskrivarnas inkomster ligger i förvaltningsbidraget. Vid bestämmande av krigstidstillägg har man icke kunnat taga hänsyn till denna del av häradsskrivarnas inkomster, vilket haft till följd, att i ett medelstort fögderi häradsskrivaren får 200 kronor mindre i krigstidstillägg än en tjänsteman i motsvarande lönegrad.

Det gäller nu som sagt ett tredje ålderstillägg på 500 kronor. Detta ålderstillägg skulle icke kunna tillkomma någon häradsskrivare tidigare än vid 55 års ålder. Det är nämligen i regel så, att dessa tjänstemän bliva befordrade vid 40 års ålder. Det är ju en mycket ringa utgift för statsverket, som det här är fråga om, men för vederbörande tjänsteman har det kanske den betydelsen, att han, som enligt förslaget skall sitta kvar till 67 års ålder, på äldre dagar kan få tillfälle att begagna något mera ökad arbetskraft, än vad han eljest har tillfälle till. Den kungl. propositionen innehåller ett tredje ålderstillägg för landsfogdarna, och även för andra tjänstemän inom landsstaten av motsvarande tjänstegrad föreligger en motsvarande bestämmelse. Jag ber att i denna del få yrka bifall till min reservation.

Herr Cedercrantz: Herr greve och talman, mina herrar! Jag kommer att giva min röst för utskottets förslag. När jag det gör, ber jag att här i korthet få åberopa alla de skäl, som under debatten anförts till förmån för detta förslag, särskilt vad som anförts av herr statsrådet och chefen för civildepartementet. Några nya skäl har jag icke att tillägga och de gamla vill jag icke besvära herrarna med att upprepa. Men jag vill stryka under en omständighet, som framhållits här, och det är svårigheterna i de nuvarande förhållandena. Jag har haft tillfälle att se dem på mycket nära

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

håll och kan vitsorda, att tillståndet är fullständigt oefterrättligt, såsom det nu är. Det yttrar sig icke bara på det sättet, att vederbörande, som hava arbete där, hava onödigt stora svårigheter under sin ämbetsutövning, utan det inverkar ovillkorligen även på resultatet av arbetet. Det både försenar alla expeditioner och gör även, att kvaliteten icke bliver vad den under normala förhållanden skulle vara.

Naturligtvis skulle jag icke giva min röst åt nu föreliggande förslag endast på den grund, att det skulle åstadkomma en förbättring av dessa förhållanden, utan jag får se till, om jag har den uppfattningen att förslaget även i sig självt är gott. Den uppfattningen har jag. När det först blev fråga om att göra en så radikal, en så genomgripande förändring av fögderiförvaltningen, kunde jag för min del icke vara med om förslaget sådant som det ursprungligen framkom. Men sedermera hava sådan förändringar gjorts däri, att jag numera icke hyser någon tvekan om att fögderiförvaltningen organiserad på det sätt, som nu föreslås av utskottet, kommer att på ett synnerligen lyckligt sätt fylla sin mycket viktiga och maktpåliggande uppgift.

Skulle förslaget nu falla, komma de nuvarande förhållandena att fortfara med hela — låt mig säga det ännu en gång — det oefterrättlighetstillstånd, som detta innebär. Det kommer att fortfara en obestämd tid framåt. Jag tager för givet, att om förslaget nu faller efter alla de synnerligen sakkunniga och genomgripande förarbetena, det kommer att dröja mången god dag, innan någon regering anser sig kunna taga upp det igen. Jag vill lägga eder på hjärtat, mina herrar, som äro emot detta förslag, att under denna tid kommer det att förrättas mycket arbete, som skulle kunna ha förrättats ofantligt mycket bättre, om den nya organisationen hade fungerat. Och vem vet — när tiden slutligen kommer, att någonting måste göras, då en förändring måste ske — äro ni, mina herrar, alldeles säkra på att ni då kunna få någonting, som är bättre än det som nu här bjudes. Jag tvivlar starkt därpå.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Jag förstår nog, att såväl talmannen som ledamöterna tycka, att jag är något hjärtlös, då jag nu begär ordet. Men jag besvärar icke kammaren ofta, och jag kan icke underlåta att säga några ord.

Jag skall först vända mig mot den siste ärade talaren, som varnade kammaren för ett avslag. Hur kunde man veta, menade han, om man kan få ett nytt förslag, som blir bättre än det nu föreliggande. Nej, det kanhända, men vi veta, vad vi hava. Vi veta, att vi hava den nuvarande organisationen, och det är på den vi hålla.

Vidare har ännu en gång gjorts samma uttalande som förut under debatten. Man säger: Vad tjänar det till att hålla emot, när man har en så gott som enig andra kammare för utskottets för-

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

slag, vilket i stort sett är detsamma som Kungl. Maj:ts proposition? Ja, mina herrar, med ett accepterande av det skälet har första kammaren, såsom jag redan i mitt förra anförande sade, faktiskt upphört att ha något inflytande på ärendenas avgörande. Skulle vi behöva övergiva en mening, som vi hava, därför att andra kammaren har fattat beslut i annan riktning, så är det betydelselöst, att vi äro här. Nu säger jag detta under fullt medvetande därom, att majoriteten här i denna kammare finnes för utskottets förslag. Jag har icke någon förhoppning om seger, men vad jag anser vara rätt, det vill jag kämpa för, och här är jag bestämt övertygad om, att det är en försämring man voterar för, när man tager det kungl. förslaget.

Egentligen och ursprungligen begärde jag ordet, därför att en meningsskiljaktighet har uppstått mellan mig och en, jag kan säga två föregående talare om ett uttalande, som jag gjorde i mitt första anförande. Jag gjorde en jämförelse mellan utsikterna under nuvarande förhållanden och efter förslagets genomförande för de unge män, som nyss äro anställda eller som ämna ingå i landsstaten. Jag räknade då med 117 kronofogdar mot de nu föreslagna 46 länsassessorerna och några och tjugu landsfogdar. På detta fick jag till svar, att jag icke hade reda på detaljerna. Här äro icke föreslagna mer än 85 kronofogdar i det nya förslaget. Talaren på Kristianstadslänsbänken gav mig i övrigt obetingat rätt i min slutledning, men även han justerade siffrorna. Men, mina herrar, jag stryker under, att jag talar om de nuvarande förhållandena. För närvarande finns det 117 kronofogdar, och jag har yrkat avslag på det nya förslaget och bibehållande av den gamla ordningen. Något annat förslag än detta föreligger icke. Jag har således fullkomligt rätt i vad jag sade.

Vidare fick jag veta, att i fråga om restantiernas indrivande, varpå jag icke utan skäl lade ganska stor vikt, jag icke har reda på, hur det skall gå till. Det sades, att restlängden skall skickas till länsmännen, var och en i hans distrikt, alldeles som hittills. Ja, jag skulle våga svara den ärade talaren — jag är säker, att han icke blir stött, om jag säger det — att den detaljen har jag lika väl reda på som han. Det är icke endast fråga om de restskyldiga, som bo i distriktet. Det finnes restskyldiga, och de uppgå många gånger till ett stort antal, som hava flyttat från distriktet. Det var om dem jag sade, att det personliga intresse kronofogdarna för närvarande hava, att så väl som möjligt sköta om sitt fögderi, det intresset kan icke komma att finnas kvar under den nya ordningen. Det måste komma att gå mera schablonmässigt.

Slutligen fick jag veta, att jag i en betecknande punkt hade iakttagit tystnad. Jag skall kvittera det uttalandet med att svara, att i en vida mera betecknande punkt iakttog även den av mig åsyftade talaren tystnad.

Herr statsrådet von Sydow: Herr Cavallis sista anförande gick ju i resignationens tecken, och jag skulle väl därför knappast

behöva svara. Men det var en detalj, som jag i alla fall icke kan underlåta att upptaga på nytt. Han yttrade, att han i sitt första anförande beträffande rekryteringsutsikterna, jämfört de nuvarande förhållandena med propositionen — 117 kronofogdar mot 46 föreslagna assessorer och 24 landsfogdar. Så sade han *icke* i sitt första anförande, och det var det jag riktade mig emot. Han talade endast om 46 assessorer, men till denna siffra 46 bör man givetvis lägga de föreslagna 24 nya landsfogdetjänsterna, som bliva lika väl avlönade.

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Beträffande restlängden gjorde herr Cavalli nu en liten vändning och menade, att hans yttrande egentligen gällde sådana restskyldiga, som bo utom distriktet.

Vad beträffar den särskilda fråga, varpå han begärde svar, kan jag nu nämna, att det delvis var personliga skäl, som gjorde, att jag icke ville framlägga det av herr Cavalli åsyftade förslaget. Det hade för övrigt icke från något håll framförts någon önskan i den riktningen.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på föreliggande utlåtande framkommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av greve *Spens*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att till punkten I C) fogades följande tillägg: »dock med rätt för statsutskottet att vid uppgörande av förslag till riksstaten för år 1918 i anslagets slutsumma vidtaga den jämkning, som för jämnande av riksstatens slutsumma kan finnas erforderlig»; 3:o), av herr *Fahlén*, lika med greve Spens, dock med den ändring att herr Kvarnzelius' m. fl. och herr Öbergs m. fl. motioner, att landsstatens och fögderiförvaltningens tjänstemän i Västernorrlands län i fråga om ortstillägg måtte jämställas med tjänstemännen i Västerbottens, Norrbottens och Jämtlands län, skulle av kammaren bifallas och i följd härav dels det å ordinarie stat uppförda anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna, nu 924,900 kronor, skulle höjas med ytterligare 2,525 kronor eller således med 374,275 kronor till 1,299,175 kronor, dels ock det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningarna, nu 1,635,298 kronor, skulle förhöjas med ytterligare 7,200 kronor eller således med 625,433 kronor till 2,260,731 kronor; 4:o), av greve *Lagerbjelke*, lika med greve Spens, med det tillägg i fråga om ett tredje ålderstillägg till häradsskrivarna, varom motion väckts av herr von Hofsten och vartill bifall yrkats i herr Fahléns reservation; samt 5:o) att kammaren skulle avslå såväl vad utskottet hemställt som alla de i ämnet avgivna motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt nämnda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till greve Spens yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Friherre *Hermelin* m. fl. begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits avslag, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Omorganisation av fögderiförvaltningen m. m. (Forts.)

Den, som bifaller vad andra särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 med den av greve Spens föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl vad utskottet hemställt som alla i ämnet väckta motioner.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 36.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 13, § 16 mom. 1, § 17 och § 19 mom. 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907, samt

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring av tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911,

bifölls vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Om vissa ändringar i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 50, i anledning av väckt motion om ändringar i 28 § av förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion nr 159, hade herr *Nilsson* i Kristianstad hemställt, att riksdagen måtte dels besluta sådan ändrad lydelse av § 28 i Kungl. Maj:ts nådiga förordning av den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, att en minimigräns i fråga om vörtens extrakthalt, då jästen tillsattes, på 3,5 procent infördes, samt dels besluta, att mom. 2 i samma paragraf och förordning, som stadgade förbud mot användandet av sackarin vid tillverkning av svagdricka, skulle utgå.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av herr Nilssons i Kristianstad förevarande motion, II: 159, antaga

1) dels ett i betänkandet intaget förslag till förordning om änd-

rad lydelse av 3, 38 och 40 §§ i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

2) dels ock framlagt förslag till förordning angående upphävande tillsvidare av förbud mot tillsättande av sackarin vid tillverkning av svagdricka och mot försäljning av svagdricka, försatt med sackarin.

Om vissa ändringar i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. (Forts.)

Reservation hade anförts av, utom annan, herrar *Lyckholm* och *Antonsson*, friherre *Fleming* samt herrar *Östberg* och *Forssman*, vilka av åberopade orsaker ansett, att nu ifrågavarande motion icke borde föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Lyckholm: Herr greve och talman, mina herrar! Som herrarna finna av detta utskottsbetänkande har jag jämte några andra ledamöter i utskottet reserverat mig. Med avseende på extraktgränsen för svagdricka hava vi funnit, att det för närvarande under nu rådande förhållanden är olämpligt att bestämma extraktgränsen till så hög extrakthalt, som här föreslagits. Under normala förhållanden är det ju ingenting att invända däremot, men som kammarens ledamöter veta, har det ju varit nödvändigt att göra inskränkningar på alla bryggeriindustriens områden, och att då bestämma en gräns, som är högre än den varit under normala förhållanden under de senare åren, finna vi olämpligt.

Kontrollstyrelsen har visserligen här i ett yttrande uppgivit, att medelprocenten varit 4,2, men detta beror på att man därvidlag har inräknat även det s. k. lagrade svagdrickat. Denna motion avser ju det s. k. tunnsvagdrickat, och detta har varit av en lägre extrakthalt, som genom ett bifall till motionen skulle komma att betydligt höjas.

Vidare har motionären påyrkat, att sackarinförbudet skulle upphävas. Då maltskatteförordningen 1903 antogs och även då den förändrades vid 1907 års riksdag, avslog riksdagen, både första och andra kamamren, framställda yrkanden om att sackarin skulle få användas i bryggeriindustrien. Det har också varit förbjudet. Föredragande departementschefen yttrade vid framläggande av propositionen 1907, att det icke kan komma i fråga att de i handeln tillgängliga maltdryckerna skulle tillsättas med sackarin, utan att man hade rätt att fordra, att det skulle vara en oförfalskad vara. Kontrollstyrelsen säger också i sitt yttrande: »Då sackarinförbudet alltså grundats därpå, att maltdryck, tillsatt med sackarin, vore att anse såsom en förfalskad vara, har man givetvis haft i tankarna, bland annat, den försämring av maltdryckernas kvalitet, som tilläventyrs kunde föranledas av en dylik tillsats.» Kontrollstyrelsen är ju alltså enig däri, att det skulle vara en förfalskning av maltdryckerna. Konrtollstyrelsen har nu tillstyrkt, att förbudet tillfälligtvis upphäves. Kontrollstyrelsen motsätter sig absolut, att förbudet för all framtid upphäves; att den nu för tillfället tillstyrker upphävande, beror på nuvarande sockerbrist. Däri ligger också ett erkännande av, att styrelsen finner det olämpligt att upphäva förbudet. Sedan bevillnings-

Om vissa ändringar i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. (Forts.)

utskottet fattade beslut i denna sak, har också en händelse inträffat, som gör det numera alldeles meningslöst, att riksdagen skulle ingå på motionärens yrkande. Jag gissar, att herrarna alla sett, att regeringen lagt beslag på all inom landet varande sackarin, och detta för medicinskt ändamål. Det är då klart, att om förbudet mot användning av sackarin vid maltdryckstillverkningen skulle upphävas, funnes för närvarande likväl icke någon möjlighet för svagdricksbryggerierna att använda någon sackarin, och följaktligen vore det alldeles meningslöst att upphäva förbudet. Kontrollstyrelsen har förordat, att den skattepliktiga bryggeriindustrien även skulle få använda sackarin vid tillverkning av svagdricka; men vad detta senare beträffar, skall jag åtminstone för min och för den skattepliktiga bryggeriindustriens del undanbe mig en sådan lättnad.

Herr greve och talman, på grund av vad i reservationen anförts och vad jag nu haft tillfälle att anföra, ber jag att få yrka avslag på såväl motionen som på utskottets hemställan.

Herr Nilson, Karl August: Såsom föregående talare redan har påpekat, sönderfaller detta ärende i två punkter, dels en om minimigräns för svagdrickats extrakthalt och dels genom upphävande av förbudet mot användande av sackarin i svagdricka. Vad nu minimigränsen för extrakthalten beträffar, har det varit ett länge känt behov att få verkligt gott svagdricka, men såsom herrarna själva veta, har från svagdricksbryggeriernas håll många gånger framhållits svårigheten för dem att med rådande bestämmelser beträffande extrakthaltens maximigräns åstadkomma ett gott svagdricka. Nu har till övriga dyrtidssvårigheter tillkommit också den, att bryggerierna känt sig frestade att, på grund av bristande tillgång på malt, göra svagdrickat allt sämre och sämre. Det har därför under dessa tider, då det är ont om mjölk, och svagdricka mången gång måste i hemmen ersätta mjölken, varit en trängande nödvändighet att få en bestämd minimigräns för nämnda extrakthalt, så att icke svagdrickat förfalskades och försämrades. Nu har kontrollstyrelsen blivit tillspord i frågan och, såsom föregående ärade talare påpekade, tillstyrkt såväl att minimigräns beträffande extrakthalten stadgades för svagdricka, som ock att sackarinförbudet måtte upphävas. Vad nämnda minimigräns beträffar, har kontrollstyrelsen uttalat, att det vore en från flera synpunkter önskvärd åtgärd att säkerställa, att denna dryck bleve så mycket bättre än den för närvarande är och hittills varit. Nu sade föregående ärade talare, att om det vore normala förhållanden, han ingenting hade att invända häremot; men denna lag om 4 % såsom minimigräns för extrakthalten i svagdricka är ju avsedd för normala förhållanden, och ett övergångsstadgande är givet, som tillåter att, om regeringen under nuvarande förhållanden finner det lämpligt, upphäva bestämmelsen och sätta gränsen till 3 $^1/_2$ %. Föregående tålare sade också att man bör underlåta att sätta ifrågavarande gräns högre än den för närvarande under kriget existerande. Här har utskottet föreslagit gränsen till 4 %. Kontrollstyrelsen vitsordar, att medeltalet av maltextrakthalten visat sig vara 4,2 %, vadan man ej med fog kan sä-

Om vissa ändringar i förordningen angående till verkning och beskattning av maltdrycker m. m. (Forts.)

ga, att gränsen sättes högre än närvarande förhållanden tillåta. Jag tror, att denna kammare skall göra klokt i att lyssna till denna vädjan och uttalade önskan om att få ett gott svagdricka såsom ersättning. Om man icke kan giva åt alla den bästa av alla drycker, nämligen mjölk, då få vi se till, att den dryck, som skall ersätta mjölken, icke blir förfalskad, icke blir dålig.

Vad den andra delen av frågan beträffar, angående sackarinförbudet, har också kontrollstyrelsen vitsordat, att den för närvarande har ingenting att invända mot ett provisoriskt upphävande av detta förbud. Man har förut utgått från den felaktiga synpunkten, att sackarin måhända vore skadligt och därför borde förbjudas. Man har också påpekat, att vi ha socker i landet och en sockerindustri, som borde komma i åtanke, varjämte man framhållit, att det i dessa drycker ingående sötningsmedlet borde vara ett födoämne. Men då man kommit underfund med, att sackarin icke är farligt eller skadligt, då socker icke finnes i landet att användas för detta ändamål, har kontrollstyrelsen påpekat, att det vore önskligt, om man genom tillsats av annat sötmedel kunde få drycken smakligare, och jag kan, herr talman, för min del icke finna, att det bör råda tvekan om, att man bör tillmötesgå yrkandet såväl på minimigräns i avseende å svagdrickats extrakthalt, som på ett provisoriskt upphävande av förbudet mot användande av sackarin. Jag får därför yrka bifall till utskottets hemställan, som synes mig vara fullkomligt väl motiverad.

Herr Östberg: Det är ganska underligt, att då man i avseende å övriga maltdrycker för så skarp talan om att sätta maximigräns för maltstyrkan och därmed alkoholstyrkan man här vill införa en minimigräns i detta hänseende, och då man i fråga om andra maltdrycker med styrka framhåller den nuvarande ringa tillgången på maltkorn och nödvändigheten av att utdryga malten så mycket som möjligt och sålunda göra maltstyrkan så ringa som möjligt, synes man här hava glömt nödvändigheten att utdryga spannmålstillgångarna. Då man här vill höja vörtens extrakthalt, förstorar man därmed åtgången av korn och höjer väl även i viss mån alkoholhalten.

Vidare måste det förefalla mycket underligt, att man för dessa maltdrycker vill tillåta tillsättande av ett sådant ämne som sackarin, vilket ju ger sig sken av att äga värde utan att dock hava något som helst näringsvärde. Man vill genom sackarintillsättningen giva svagdricka ett sken av att vara något i näringshänseende mera värt än det i verkligheten är.

Då härtill kommer, att praktiskt sett nu föreslagna bestämmelse under nuvarande förhållanden nog icke kunna få tillämpning, så förstår jag icke, varför denna kammare skulle biträda det av bevillningsutskottet förordade förslaget, utan liksom den förste talaren anhåller jag om bifall till reservanternas hemställan och om avslag på motionen.

Herr Nilson, Karl August: Jag kan icke tänka, att jag

Om vissa ändringar i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. (Forts.)

uttryckte mig så illa, att jag skulle talat om någon viss alkoholgräns för den här ifrågavarande maltdrycken. Jag talade om och avsåg maltextraktgränsen. Bryggerierna hava rättighet att tillverka svagdricka med 6 % extrakthalt, men de ha naturligtvis, såsom vi sett, lockats att sätta ned denna så mycket som möjligt, varvid svagdrickat har försämrats, därför att de haft lov att gå under den nu föreslagna gränsen.

Vad sackarinfrågan beträffar, förhåller det sig så, att det kanske inte finns sackarin, men det finns icke socker att erhålla, och man vet icke heller när det möjligen kommer att bliva tillgång på socker; kanske får man förr sackarin. Vi böra då sätta bryggeriindustrien i tillfälle att använda det medel, som först finnes tillgång på, socker *eller* sackarin. Svagdricksbryggarna hava ju redan nu rätt att använda socker, och det är möjligt, att det kommer att finnas socker, men jag tror, att det förr kommer att bli tillgång på sackarin än på socker i detta land.

Herr Gullberg: Herr talman! Då jag är mycket intresserad för att de stora arbetareskarorna i vårt land och särskilt de, som arbeta vid järnverken, ha att tillgå en god maltdryck, och som jag för min personliga del har erfarenhet av värdet och betydelsen därav, vill jag giva mitt understöd åt motionen och utskottets hemställan. Det är icke likgiltigt, huruvida de som behöva och bruka svagdricka hava ett gott sådant eller ett dåligt. Jag vet, att vid järnverken, där arbetarna, som stå framför de glödande ugnarna och fullgöra ett tungt och hårt arbete, kunna de under de oerhört varma sommarskiften förtära ända till 6 à 8 liter svagdricka per man om dygnet, och då behöva de verkligen en god och välsmakande dryck. Därför kan jag icke finna annat än att det är befogat att så mycket som möjligt underlätta svagdricksindustrien. Jag ber därför att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr Alkman: Ehuru jag icke har något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan, ber jag att i detta sammanhang få säga ett par ord.

Det avses i motionen, och kontrollstyrelsen har vitsordat att det verkligen behöves, att erhålla bättre kvalitet av svagare maltdrycker. Jag tror, att litet var har erfarenhet av, att detta här i landet skulle vara av verkligt värde. Jag tror emellertid icke, att den åtgärd, som i motionen påyrkas och av utskottet tillstyrkes, skall visa sig vara effektiv för detta ändamål. Jag tror icke ens, att den nu föreslagna höjningen av minimigränsen skulle för detta ändamål vara effektiv, även om den för normala tider gjordes ännu ett stycke högre. Att det icke går för sig att under nuvarande förhållanden höja den vidare, därom är jag med utskottet fullkomligt ense.

Jag tror emellertid, att verkliga anledningen till att kvalitativt så pass dåligt svagdricka här i landet är det vanliga, är den principiellt oriktiga maltdrycksbeskattningen. Det kan aldrig vara riktigt att beskatta maltdryckerna med hänsyn till deras närings-

Om vissa ändringar i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. (Forts.)

värde; jag tror det vore bättre och riktigare, om man beskattade dem ur synpunkten av deras alkoholhalt, en fråga som ju även tidigare diskuterats. Ett bevis bland många, att nuvarande skattesystem i avseende å maltdrycker icke är det riktiga, är att vi nu äro tvungna icke blott att fastställa övergränser för alkoholhalten, utan även på samma gång fastställa en undergräns för maltextrakthalten. Skattesystemet verkar på det sättet, att näringsidkarne drivas till att söka åstadkomma den högsta tillåtna, tekniskt möjliga alkoholhalt, samtidigt med att man söker hålla den lägsta möjliga extrakthalt, medan det naturligtvis borde vara alldeles tvärt om. En alldeles särskild anledning att taga upp frågan till ny omprövning ligger i den försäljningsreform, som nyligen blivit av riksdagen godkänd. Denna försäljningsreform kommer alldeles givet — därom tror jag de flesta äro med mig ense — att göra de mellanstarka maltdryckerna mycket konkurrenskraftiga, och detta icke blott gentemot de starka ölsorterna; den kommer även att giva dem en mycket stark ställning i förhållande till svagdrickorna. Riksdagen har givit sitt erkännande åt att det ligger något i denna farhåga, då riksdagen samtidigt med tillkännagivandet av sitt beslut i försäljningsreformen skrev till Kungl. Maj:t och begärde en utredning angående en särskild ställning för dessa mellanstarka maltdrycker i försäljningsavseende. Men jag tror ändå icke, att denna åtgärd, om den kan åstadkommas, skulle vara tillfylles för det avsedda ändamålet. Skola vi få vad vi behöva, nämligen en alkoholsvag, välsmakande måltidsdryck, så tror jag, att vi få gå till botten med frågan och försöka att komma till rätta med den genom ett skattesystem, som driver bryggerinäringen åt rätt håll i detta avseende. Jämför man förhållandena i Danmark och Norge med våra egna, är det icke fråga om, att icke de alkoholsvaga maltdrycker, som där finnas, kvalitativt äro oerhört överlägsna de svenska. Såväl det danska kronölet som det norska landsölet är ur alla synpunkter bättre än motsvarande drycker hos oss. Dessa norska och danska drycker hava också framgått ur ett beskattningssystem, som enligt min mening är långt lämpligare än vårt nuvarande.

Då frågan nu är före, huru man skall få fram ett kvalitativt bättre svagdricka, något som både för landet och bryggerinäringen skulle vara i hög grad önskligt, har jag icke kunnat underlåta att göra dessa uttalanden, och jag slutar med det yrkande, jag i början av mitt anförande gjorde, nämligen om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande betänkande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å vad utskottet hemställt godkänna den av herr Lyckholm m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilson, Karl August,* begärde votering, i anledning varav

Om vissa ändringar i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. (Forts.)

uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 50 och godkänner den av herr Lyckholm m. fl. vid betänkandet avgivna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles vad utskottet hemställt.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 50.

Ang. partiell omorganisation av riksgäldskontoret m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till omorganisation av räkenskaps- och kassakontoret därstädes jämte lönereglering för befattningshavare i riksgäldskontoret m. m.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande avfattat sin hemställan under tolv med A—M betecknade punkter, av vilka punkten L innehöll fem olika moment, varjämte utskottet i slutet av utlåtandet gjort en anmälan.

På framställning av herr talmannen beslöts, att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis med iakttagande därvid, dels, i fråga om punkterna A—K, att dessa handlades i ett sammanhang, dels ock, beträffande punkten L, att av denna skulle behandlas först momentet 1) och därefter övriga delar.

Punkterna A—K.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten L 1).

Häri hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte besluta, att arvode till fullmäktig i riksgäldskontoret skulle utgå med 3,000 kronor om året samt att därutöver ordföranden skulle åtnjuta 1,000 kronor, förste deputeraden 9,000 kronor och andre deputeraden 2,000 kronor, allt för år räknat.

Vid punkten L 1) hade reservation avgivits av, utom annan, herr *Hallin*, vilken likväl ej antytt sin mening.

Ang. partiell omorganisation av riksgäldskontoret m. m. (Forts.)

Herr Hallin: Herr greve och talman! Den avvikande mening, jag i reservation mot det nu föredragna momentet i detta utlåtande givit tillkänna, gäller den av utskottet föreslagna arvodesförhöjningen till fullmäktige i riksgäldskontoret från nuvarande belopp 1,600 kronor till 3,000 kronor. Jag finner detta utskottets förslag mindre väl motiverat. Visserligen leva vi i löneregleringarnas tid, och det är väl knappt något sammanträde här, då icke på vår föredragningslista finnes upptagen någon fråga om lönereglering. Men dessa löneregleringar äro betingade av statstjänarnas obestridliga krav på att för sitt arbete erhålla så mycket lön, att det räcker till livets nödtorft för dem själva och för dem, de äro försörjningspliktiga för. Så är icke förhållandet här. Fullmäktigeskapet är ju ett riksdagens förtroendeuppdrag, och såsom sådant anser jag, att det bör honoreras jämt så mycket som tiden kan anses värd, som vederbörande använda för detta uppdrag. Och om man lägger den måttstocken på saken, så finner jag det nuvarande arvodet 1,600 kronor icke vara för litet, och det vill jag säga utan att på något sätt underskatta betydelsen av detta uppdrag. Nu påstår utskottet, att det till riksgäldsfullmäktige för närvarande utgående arvodet icke står i förhållande till andra liknande arvoden. Men jag anser, att detta påstående icke är riktigt, ty det enda arvode man i detta avseende kan jämföra detta arvode med är det, som utgår till fullmäktige i riksbanken. Detta senare arvode utgår såsom bekant med 4,000 kronor om året. Men för detta arvode fordras av riksbanksfullmäktige, att de skola vara närvarande i riksbanken så gott som dagligen, varemot av fullmäktige i riksgäldskontoret i regel icke fordras några timmars tjänstgöring mer än en gång i veckan. Om man nu jämför den arvodesförhöjning, som här föreslagits till 3,000 kronor, med arvodet till riksbanksfullmäktige, så finner jag för min del, att detta arvode, som utgår till fullmäktige i riksbanken, kommer att stå i bra dålig proportion till det förra arvodet, och tvivelsutan kommer nu krav att resas på att man skall höja arvodet till riksbanksfullmäktige. Jag menar, att då kommer man i en cirkelgång i den här arvodesfrågan. Och vad värre är, jag är rädd, att man glider hän mot att inrätta ämbeten — och väl betalta ämbeten — som riksdagen sedan har att utdela. Jag kan, herr greve och talman, icke undertrycka en viss oro för en utveckling i sådan riktning. Ehuru jag har den uppfattningen, skall jag dock icke göra något yrkande på denna punkt, då jag väl inser, att mot ett i övrigt enhälligt bankoutskott, det nog icke skulle vara något att vinna med det. Jag har blott velat till kammarens protokoll få antecknade dessa mina betänkligheter mot det förslag, som utskottet här framkommit med.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande del av punkten L hemställt.

Ang. partiell omorganisation av riksgäldskontoret m. m. (Forts.)

Punkterna L 2)—5) och *M.*

Utskottet hade här hemställt, att riksdagen måtte besluta,

2:o) att utom Stockholm bosatt fullmäktig skulle äga uppbära reseersättning för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företoge från sin hemort till sammanträdesorten och åter, enligt de grunder, som vore eller bleve bestämda för ledamot av riksdagen;

3:o) att suppleant, som inkallades till tjänstgöring, skulle äga uppbära dagarvode och reseersättning enligt de grunder, som vore eller bleve bestämda för ledamot av riksdagen;

4:o) att de under 1:o)—3:o) omförmälda bestämmelserna skulle tillämpas från och med den 1 januari 1918; och

5:o) att nu gällande föreskrifter rörande ersättning till förste deputeraden skulle äga tillämpning intill utgången av innevarande år; samt

M. godkänna den i utlåtandet tidigare förordade förändrade grupperingen av anslagen under riksstatens elvte huvudtitel att för framtiden iakttagas vid uppgörandet av riksstaten.

Herr Cavalli: Det är, såsom kammarens ledamöter finna, en nyhet, som här införes och om vilken jag skulle vilja yttra mig. Här bestämmes, att fullmäktig i riksgäldskontoret äger »uppbära reseersättning för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företager från sin hemort till sammanträdesorten och åter». Förut kunde sådan reseersättning tillkomma fullmäktig endast en gång om året. Det är klart, att med denna utveckling av reseersättningen torde med säkerhet följa, att åtskilliga av fullmäktige komma att bliva spridda i olika delar av riket. Det kan då för göromålens gång, när viktiga ärenden föreligga, vara förenat med svårighet att få fullmäktige hastigt samlade, och jag tror, att denna nya bestämmelse icke är lycklig. Jag vill naturligtvis, med hänsyn till min förra ställning till riksgäldskontoret, icke lägga något hinder i vägen för genomförandet av en för övrigt önskvärd och lämplig omläggning av arbetet i riksgäldskontoret och därför skall jag icke framställa något yrkande.

Men jag skall tillåta mig, då jag fått ordet, att säga ett par ord rörande riksgäldskontorets omorganisation. Det är med verklig tillfredsställelse jag funnit, hurusom bankoutskottet och såsom jag hoppas också riksdagen, genom att lämna sitt bifall till utskottets förslag, vidtagit en, enligt min uppfattning, nödvändig och sedan flera år tillbaka synnerligen erforderlig förändring av riksgäldskontoret beträffande såväl fullmäktige som dess tjänstemän. Den förändring, som nu är föreslagen, har länge varit behövlig, och det är med synnerlig tillfredsställelse, jag konstaterar, att den nu genomföres. Jag har därvid även med tillfredsställelse erfarit, hurusom utskottet i det hela och jämväl den reservant, som vid betänkandet fogat en princippreservation, fullt och helt tagit avstånd från de försök, som av personer utom riksdagen gjorts för att förändra riksgäldskontorets

konstitutionella ställning. Därutinnan har således allt blivit oförändrat, och därvid bör det enligt min uppfattning också förbliva.

Ang. partiell omorganisation av riksgäldskontoret m. m. (Forts.)

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i nu ifrågavarande punkter hemställt.

Utskottets i slutet av utlåtandet gjorda anmälan.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av flottans befäl och underbefäl med vederlikar;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst; ävensom

nr 52, angående vissa ändringar i bankoreglementet och i avlöningsstaten för riksbanken.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronolägenheterna Klädesholmen nr 1 samt Koholmen nr 1, Stora och Lilla, m. m. i Göteborgs och Bohus län.

Om försäljning av vissa kronolägenheter i Göteborgs och Bohus län.

I en till riksdagen den 4 maj 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 355, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att de i Stenkyrka socken av Göteborgs och Bohus län belägna kronolägenheterna Klädesholmen nr 1 samt Koholmen nr 1, Stora och Lilla, med därtill hörande, å en av kommissionslantmätaren A. A. Rönnbäck år 1888 upprättad karta över Koholmen med nr 237, 238, 239, 240, 241 och 242 betecknade holmar, dock med undantag av ej mindre de vid holmarna belägna hamnar, som vore att anse som allmänna, än även tomten nr 179 å Koholmen med en längd av omkring 60 meter och en bredd av omkring 30 meter, finge, under förutsättning att det den 26 juli 1888 emellan lotsverket och Klädesholmens kapellförsamling upprättade kontrakt angående upplåtelse av viss del av Koholmen upphörde att gälla, försäljas till Klädesholmens municipalsamhälle för en köpeskilling av 10,000 kronor att vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet samt under villkor i övrigt:

att municipalsamhället bestrede alla med lagfart å fånget förenade kostnader;

Om försäljning av vissa kronolägenheter i Göteborgs och Bohus län. (Forts.)

att innehavare av tomt å det försålda området finge allt efter sin önskan antingen mot pris, som ej överstege därå belöpande andel av municipalsamhällets inköpspris för lägenheterna samt av de kostnader i övrigt samhället fått vidkännas för inköpet, förvärva tomten med äganderätt eller ock fortfarande besitta densamma under enahanda förhållanden som hittills, allt i den mån tomterna icke måste för samhällets räkning tagas i anspråk till oavvisligt behov; samt

att municipalsamhället till mästerlotsen Alfred Strömberg, så länge han kvarstode i tjänsten, utgåve ett belopp av 112 kronor 50 öre för år räknat;

dels ock besluta, att nämnda köpeskilling skulle tillgodoföras statens domäners fond.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Herr Lyckholm: Den här frågan är ju icke för riksdagen av så stor betydelse, att man kanske har rättighet att därmed upptaga kammarens tid, men då den är grundläggande i fråga om försäljning av kronolägenheter å fisklägena på västkusten, ber jag om ursäkt, att jag tager kammarens tid i anspråk några få ögonblick.

Klädesholmens municipalsamhälle har förklarat sig villigt att för dessa 32 tunnland som dessa berg och klippor i areal innehålla, betala 2,000 kronor. Konungens befallningshavande har föreslagit en summa av cirka 3,000 kronor, men kammarkollegium har ansett, att en köpeskilling av 10,000 kronor skulle vara rimlig och skälig. Om nu detta av riksdagen bifalles och köpeskillingen således bestämmes till 10,000 kronor — jag kommer att yrka på 5,000 kronor — och municipalsamhället till följd därav icke anser sig kunna inlösa dessa kronolägenheter, ber jag att till Kungl. Maj:t få rikta en vördsam anhållan att, om frågan återkommer, Kungl. Maj:t måtte behjärta den vid framläggande för en kommande riksdag. Den är ju, såsom jag förut sagt, av grundläggande betydelse för alla fisklägen, som äro i sådan situation, att de önska inlösa områden, så att de få mark med äganderätt.

På grund av vad jag anfört ber jag att få yrka, att inlösningssumman 10,000 kronor måtte ändras till 5,000 kronor.

Herr Ericsson, Aaby: Jag skall endast med ett par ord be att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Det resultat, vartill utskottet kommit, grundar sig såsom synes på verkställd uppskattning av lägenheten i fråga och på den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna summan. Det är så mycket viktigare att fasthålla vid denna summa, som frågan, enligt vad den sista ärade talaren yttrade, har en viss principiell innebörd och kan bliva avgörande för sådana här frågor i framtiden. Och då mig veterligt aldrig hänt, att kronojord, som legat nära intill större samhällen, blivit för dyrt betald med det pris som åsatts av uppskattningsmän och andra, så tror jag icke heller att detta är fallet nu. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att rörande det under behandling varande utlåtandet yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lyckholm*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att ifrågavarande köpeskilling bestämdes till 5,000 kronor.

Om försäljning av vissa kronolägenheter i Göteborgs och Bohus län. (Forts.)

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till herr Lyckholms yrkande, och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Om försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

I anslutning till vad Kungl. Maj:t uti ifrågavarande proposition, nr 349, föreslagit, hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte medgiva,

1) att hemskiftet till förra militiebostället $^3/_4$ mantal Bro nr 7 i Tierps socken av Uppsala län finge med undantag av ett i statsrådsprotokollet omförmält område litt. a och dit ledande väg försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor, med förbehåll om rätt för kronan att uppbära vad av nybyggnadssumman för löpande arrendeperiod då kunde återstå oredovisat;

2) *dels* — med ändring av sitt år 1914 fattade beslut — att tre i statsrådsprotokollet angivna, med Ak, Al och Am betecknade, å det till Älvkarleby kungsgård om $^3/_4$ mantal i Älvkarleby socken av Uppsala län hörande skiftet Svedden belägna lägenheter finge var för sig med å distriktslantmätaren J. H. Schönströms karta av år 1915 med tillhörande beskrivning angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

dels ock att de i vattenfallsstyrelsens i statsrådsprotokollet omförmälda skrivelser angivna områden finge överflyttas från domänstyrelsens till vattenfallsstyrelsens förvaltning mot den ersättning, Kungl. Maj:t kunde bestämma, eller efter motsvarande nedskrivning i statens domäners fond;

3) *dels* att de till förra militiebostället Arnö med Rölunda och Mansängen i Uppsala län hörande lägenheterna Lingonbacka, Bastängen och Skyttängen i Övergrans socken, Nybylöt i Kulla socken, Grantorp eller Hjälstatorp i Hjälsta socken, Viksjöäng eller Måttan, Chicago och Siönäs i Häggeby socken, det med litt. a betecknade området av skiftet Mansängen i Kalmar socken ävensom återstående delen av sistnämnda skifte finge var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från egendomen upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendo-

Om försäljning av vissa kronoegendomar m. m. (Forts.)

mar, med rätt för kronojägaren C. G. Holmqvist att erhålla hembud å området litt. a av Mansängen;

dels ock att det till samma egendom hörande skiftet Häggebyäng i Häggeby socken finge försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor;

4) *dels* att två med litt. a och b betecknade lägenheter finge var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från förra länsmansbostället 1 mantal Torlunda nr 1 i Borgs socken av Östergötlands län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

dels ock att egendomen i övrigt finge på offentlig auktion försäljas till den högstbjudande enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor;

5) att det till förra militiebostället $^3/_4$ mantal Holma nr 1 i Malmbäcks socken av Jönköpings län hörande torpet Kådebo finge med av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkt område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, med förbehåll att kronan icke tillhöriga byggnader och spislar å torpet ej inginge i köpet samt med rätt såväl för torpets innehavare till fri väg över stamhemmanets ägor som för stamhemmanets innehavare till fri väg över torpets ägor; samt

6) att lägenheten Maderna finge med i statsrådsprotokollet angivet område från förra länsmansbostället 1 mantal Resteröd Östra nr 2 i Resteröds socken av Göteborgs och Bohus län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar.

Herr Lindblad, Ernst: Jag ber, att utskottets hemställan i det under punkt 3 i detta utlåtande upptagna fallet måtte återremitteras till utskottet, ty efter det utskottets utlåtande inkommit på kammarens bord, har det remitterats till utskottet en motion i andra kammaren, som rör lägenheten Sjönäs under detta militieboställe. Och som det gäller inköp av en lägenhet, där den nuvarande innehavaren, en änka och hennes familj i 110 år innehaft torpet och därstädes har egna hus, tycker jag för min del, att det vore hårt, om av formella skäl hennes framställning icke bleve undersökt vid behandlingen inom utskottet.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna utlåtande annat yrkande ej förekommit än, av herr *Lindblad, Ernst*, att kammaren skulle visa punkten 3 åter till utskottet men bifalla vad utskottet i övriga punkter hemställt.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till herr Lindblads yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av kronoegendomen Hunnebo nr 1 i Göteborgs och Bohus län ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fåravelns befrämjande;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för lantförsvarets stärkande ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av vissa enskilda tillhöriga vattenfall i Motala ström m. m.;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 91, i anledning av väckt motion om anslag till utdelande av pris åt uppfinnare av lantbruksmaskiner;

nr 92, i anledning av väckt motion om anslag till belöning för förslag beträffande maskinell upptagning av torv m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande vid Alnarps egendom av en institutionsbyggnad för professor N. H. Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning m. m.

I en till riksdagen den 10 april 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 182, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva

dels att av uppkommande vinst å rörelsen vid Alnarps egendom finge användas ett belopp av högst 73,000 kronor till uppförande å egendomen tillhörig mark av en institutionsbyggnad med nödig utrustning för professor Nils Herman Nilsson-Ehles ärftlighetsforskning, med rätt för Kungl. Maj:t att, i den mån så funnes erforderligt, härtill förskottsvis av tillgängliga statsmedel anvisa nödigt belopp mot ersättande av framdeles inflytande vinstmedel från nämnda egendom;

dels ock att årligen från institutionens trädande i verksamhet finge för bestridande av utgifter vid densamma av Alnarps egendoms medel utgå ett belopp av högst 3,500 kronor.

I punkten 36 under tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa anslag för inrättande med ingången av år 1918 av en

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

personlig professur i ärftlighetslära vid universitetet i Lund för professorn Nils Herman Nilsson-Ehle med de åligganden för Nilsson-Ehle såsom innehavare av omförmälda professur, som av Kungl. Maj:t efter förslag av vederbörande bestämdes. Detta Kungl. Maj:ts förslag hade numera bifallits av riksdagens bägge kammare.

Utskottet hade i nu ifrågavarande utlåtande på åberopade skäl hemställt, att förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade anförts

a) av herr *Linders*, som ansett, att utskottets motivering bort hava viss angiven lydelse och att utskottets hemställan bort avfattas i anslutning till Kungl. Maj:ts föreliggande framställning;

b) av greve *Hamilton*, vilken likväl ej antytt sin mening.

Herr statsrådet D a h l b e r g: Den stora betydelsen för vårt lands spanmålsproduktion av professor Nilsson-Ehles verksamhet och hans på samma gång vetenskapliga och i hög grad praktiska verksamhet torde för kammarens samtliga ledamöter vara väl känd och beaktad icke minst under denna tid, då det är särskild anledning att fästa mycken uppmärksamhet vid hans för landet så gagneliga verksamhet. Detta har också innevarande års riksdag visat sig uppskatta genom att bifalla Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en personlig professur i ärftlighetsforskning åt professor Nilsson-Ehle vid universitetet i Lund från och med år 1918. I denna proposition omtalas, att Lunds universitets naturvetenskapliga sektion, som tagit första initiativet till denna professurs inrättande, hade vidtagit förberedande åtgärder för att åt professor Nilsson-Ehle skulle kunna beredas tillgång till den institution, som för hans verksamhet är oundgängligen nödvändig genom att på Alnarps lantbruksinstituts markområde skulle upplåtas plats för uppförande av institutionens byggnader; och även omtalas, att styrelsen för Alnarps lantbruksinstitut ställt sig omedelbart tillmötesgående och tillstyrkande till detta sektionens förslag. Nu föreligger till kammarens bedömande en andra proposition i ärendet, nämligen proposition om upplåtande till detta institut av nödig mark jämte byggnader och nödigt arbetsbiträde på Alnarps egendom. Propositionen befinnes emellertid vara av jordbruksutskottet avstyrkt, ehuru icke enhälligt, ity att utskottets ordförande och en av dess ledamöter reserverat sig till förmån för propositionen. Jag får för min del säga, att jag blev i viss mån överraskad av denna utskottets ställning till frågan, ty jag hade trott, att denna proposition skulle av riksdagen betraktas såsom en ganska självklar konsekvens av beviljandet av lönen åt denna personliga professur. Och jag hade ju också fästat avseende vid den omständigheten, att samtliga de sakkunniga myndigheterna, som yttrat sig i ärendet, utan undantag tillstyrkt förslaget om institutets förläggande till Alnarp. Dessa sakkunniga myndigheter voro lantbruksstyrelsen, den naturvetenskapliga sektionen av Lunds universitets filosofiska fakultet, vidare styrelsen

för Alnarps lantbruksinstitut och jämväl styrelsen för utsädesföreningen i Svalöv. Alla dessa myndigheter hava som sagt tillstyrkt förslaget om institutets förläggande till Alnarp. Nu befinnes det, att utskottet har avstyrkt förslaget, och det har utskottet gjort på grund av två skäl, av vilka det ena är av principiell innebörd, men det andra av mera tillfällig innebörd. Det principiella skälet innefattas i utskottets uttalande, då utskottet säger: »Utan att ingå på ett bedömande av de fördelar, som den ifrågasatta anordningen skulle kunna medföra, vill utskottet påpeka, att verksamheten ifråga hittills på ett synnerligen framgångsrikt sätt bedrivits vid Salövsanstalten, och håller utskottet före, att en överenskommelse med nämnda anstalt rörande professor Nilsson-Ehles praktiska verksamhets utövande vid samma anstalt även i fortsättningen torde vara önskvärd. Ur dessa synpunkter synes det utskottet ägnat att väcka betänksamhet att såsom Kungl. Maj:t nu föreslagit så nära den med statsmedel uppehållna Svalövsanstalten inrätta en helt ny statsinstitution avsedd att fylla i stort sett enahanda behov som den förra.» Och det andra skälet av mera tillfällig beskaffenhet innefattas i utskottets uttalande, »att de för närvarande höga priserna å byggnadsmateriel påkalla, att staten icke nu utan trängande skäl igångsätter byggnadsföretag av den omfattning, varom här är fråga».

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Vad nu beträffar det principiella skälet är det att märka, att utskottet icke till bemötande upptagit de av de sakkunniga myndigheterna anförda synnerligen vägande motiven för anstaltens förläggande till Alnarp. Då det här emellertid är fråga om en anstalt av särskilt personlig beskaffenhet, avsedd att tjäna såsom grundval för ett arbete, vilket bedrives av en vetenskapsman, vars personliga insats ansetts vara för fosterlandet sällsynt gagnelig, förefaller det mig, som det vore synnerligen önskvärt, att man hade väl reda på och gjorde det väl klart för sig, hur denna person själv ställer sig till det av utskottet antydda projektet att avvika från det överallt tillstyrkta förslaget om Alnarp för att i stället överväga anstaltens förläggande till Svalöv. Jag har med anledning därav vänt mig till professor Nilsson-Ehle och bett honom uttala sig i frågan, och jag har från honom fått en utredande framställning, vilken synes mig vara dels så objektiv och dels så belysande, att det är väl värt, att jag här föredrager kontentan av vad professor Nilsson-Ehle säger. Han uttalar sig oförbehållsamt till förmån för Alnarp — vilket jag hade anledning förmoda — och sammanfattar sina skäl på följande sätt. Först erinrar han om att avståndet från Lund till Åkarps järnvägsstation är 10—15 min. resa, under det att från Lund till Svalöv åtgår 1 timme.

»För min egen del», säger han, »kunde ju visserligen denna skillnad ej anses betyda så mycket, men då institutionens *huvuduppgift* är att stå i *universitetsundervisningens* tjänst och möjligheter böra finnas för studerande till egna försök, icke blott för studier utan även för självständiga vetenskapliga undersökningar på ärftlighetslärans område, så måste det anses mycket oändamålsenligt att ej ha institutionen nära Lund. De studerande böra ju bo

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

i Lund eventuellt Malmö, och till Åkarp är ju knappast mera än en förstadsresa, men att för dem resa så långt som till Svalöv blir så stor tidsspillan och dessutom kostnader, att det hela svårligen låter sig göra. — Däremot får det anses som mycket ändamålsenligt, att institutionen förlägges till Alnarp i stället för vid Lund, enär det hela blir för staten billigare och samtidigt ändamålsenligare; för det första är Alnarp statens egendom; för det andra bättre möjligheter för försökens praktiska utförande med hänsyn till arbetsfolk; för det tredje kontakt med det praktiska lantbruket, vilket i hög grad måste befordra institutionens uppgift, såsom också framhålles i universitetets hemställan.»

Vidare säger han: »Genom institutionens förläggande till Alnarp kan den även direkt användas i lantbruksundervisningens tjänst, på sätt Alnarpsstyrelsen framhåller. Det blir då tillfälle till ständiga iakttagelser för studerande vid Alnarps institut i samband med lätt anordnade demonstrationer på lämpliga tider. Alnarps elever göra varje år en studieresa, då även Svalöv besökes. Studieresor i all ära, men vad blir behållningen av ett par timmars besök, där en massa saker på en gång skola ses? När materialet finnes på platsen, är tillfälle till iakttagelser i lugn och ro — de intresserade söka sig dit vid lediga stunder, och de kunna då också få tillfälle till *grundliga* studier.»

Vidare säger han: »Den personliga professurens och institutionens uppgift är icke blott att gagna den teoretiska ärftlighetsvetenskapen utan lika mycket *dess praktiska tillämpning* — icke blott på jordbrukets utan även trädgårdsskötselns — som år för år blir viktigare i vårt land — område. Dessutom är det även för djuraveln av vikt att noga följa ärftlighetsvetenskapens utveckling; dess praktiska tillämpning således: växtförädlingen *i sin helhet* samt djurförädlingen. För att framgångsrikt kunna verka på alla dessa praktiska områden såsom verkställare av någon gren av förädlingen är det av stor betydelse att ha såväl vetenskaplig akademisk utbildning som utbildning i t. ex. praktiskt lantbruk. — Mera än en gång ha vi på Svalöv diskuterat önskvärdheten av att blivande ledare av förädlingsgrenar utom vetenskaplig bildning även hade genomgått lantbruksinstitut. Genom kontakt med blivande agronomer på Alnarp — som numera redan ej sällan bedriva akademiska studier — blir det givetvis lättare än blott genom tillgång till akademici att uppspåra de rätta männen med begåvning, duglighet och levande intresse, som i en framtid skola vidare utveckla vår växtodling och djuravel genom förädling — liksom å andra sidan studerande från universitetet genom kontakten med Alnarp, där väl att märka både lantbruk och trädgårdsodling äro representerade, å sin sida sporras till praktisk tillämpning av vetenskapen och detta på ett mera allsidigt sätt än i förbindelse med Svalöv.

Ärftlighetsinstitutionen blir genom förläggande till Alnarp statens egendom. På Svalöv äger staten varken jord eller byggnader, då däremot Alnarp är statens egendom.»

Vidare påpekar Ehle, att, »om anstalten förlägges till Svalöv,

måste höjning av statens anslag till Sveriges utsädesförening förutsättas, enär försöksverksamheten i samband därmed komme att ytterligare utvidgas. Så stor besparing i de årliga utgifterna kan därför ej gärna vara tal om genom förläggning till Svalöv. Byggnad torde däremot då kunna undvikas, och detta blir således egentligen enda behållningen, som icke synes kunna uppväga de fördelar av förläggning till Alnarp, som anförts.»

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Slutligen erinrar Ehle, att Alnarpsverksamheten kunde bli en komplettering av arbetena på Svalöv. För vissa grenar av förädlingen, t. ex. vårvete, vore Alnarp avgjort lämpligare än Svalöv. Någon upprepning av samma arbeten som på Svalöv behövde således ingalunda komma ifråga, utan arbetena på Alnarp finge i stället anses som en ändamålsenlig utvidgning av dem på Svalöv. Detta i all synnerhet, om Ehle bleve i tillfälle att använda sina nyaste, på Svalöv uppdragna förädlingar vid de fortsatta arbetena på Alnarp, vilket kunde ske, därest Alnarp, d. v. s. staten, snarast möjligt träffade överenskommelse rörande utlämning av och ersättning för de på Alnarp åstadkomna nya sorterna. I så fall torde Allmänna svenska utsädesaktiebolaget mot ersättning till Alnarp böra få övertaga och sprida nyheterna, på samma sätt som det övertoge Sveriges utsädesförenings stammar.

Efter min mening är det synnerligen vägande skäl, som här äro av professor Nilsson-Ehle anförda till förmån för förläggningen till Alnarp, och jag ber få rekommendera dem samtliga till kammarens beaktande.

Vad så angår det andra motivet till utskottets avstyrkande, nämligen den omständigheten, att det för närvarande är så dyra byggnadsomkostnader, så att man av den anledningen borde uppskjuta med uppförandet av denna institutionsbyggnad, vill jag först påpeka, att byggnadskostnaderna icke äro beräknade till mera än 73,000 kronor, d. v. s. det är icke fråga om någon stor institution, och beloppet kan ju i och för sig ej heller anses vara så synnerligen betydligt, även om det blivit åtskilligt billigare under normala förhållanden. Jag vill även säga, att det givetvis skall noga iakttagas den största omsikt och sparsamhet vid uppförande av institutionen, för den händelse riksdagen beviljar anslag till densamma.

Då det gäller att ekonomiskt värdesätta professor Ehles verksamhet och därvid taga i betraktande även den kostnad, han ådrar statsverket genom tvånget för staten att för hans skull uppföra denna byggnad för 73,000 kronor, synes det vara skäl att även tänka på statens, landets ekonomiska intressen över huvud i Ehles arbete. Jag vill då citera ett uttalande, som förefinnes här i statsverkspropositionen och är gjort av Lunds universitets naturvetenskapliga sektion, där sektionen yttrar, att sektionen ansåge sig böra framhålla »att Nilsson-Ehle genom sina förbättrade sorter enligt föreliggande kalkyler höjt vetets kärnavkastning för Skåne med omkring 20 % och för det övriga Sverige med omkring 10 % samt för hela vårt land ökat avkastningen av havre med genomsnittligen 5 %. Under normala år syntes denna skördeökning böra upp-

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

skattas till en merinkomst för det svenska lantbruket av bortåt 10 miljoner kronor.»

Jag förmenar, att då dessa siffror angivas, så förefaller det ringa tusental kronor, som man skulle kunna inbespara på institutionsbyggnaden genom att uppskjuta den ett eller annat år, ännu mindre betydande än eljest, och jag vill gentemot den frågan, huruvida vi böra anse oss ha råd att under denna dyra tid lägga ner 73,000 kronor på denna institutionsbyggnad, då vi måhända skulle kunna om vi dröjde 5 à 6 år få den några tusen kronor billigare, gentemot den frågan skulle jag vilja ställa den motfrågan: Kan landet verkligen anse sig hava råd att underlåta att omedelbart uppföra denna institution? För min personliga del vill jag besvara den frågan bestämt nekande.

Mina herrar, jag ber under åberopande av de skäl, som jag här anfört, vördsamt få hemställa till kammaren, att kammaren ville bifalla den kungl. propositionen i detta ärende.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Då detta utskottsutlåtande föll i min hand, kände jag mig, får jag säga, liksom herr statsrådet nyss yttrade, ytterst överraskad. Det var ju så, som herr statsrådet utförligt framhållit, att myndigheterna vid Lunds universitet, Alnarps lantbruksinstituts styrelse, lantbruksstyrelsen, samtliga hade uttryckligen och bestämt förklarat, att en sådan institutionsbyggnad, som i den kungliga propositionen ifrågasättes, vore av förhållandena bestämt påkallad. Man hade här skaffat sig en europeiskt ryktbar man, som fått en personlig professur, och det låg då alldeles naturligt efter min uppfattning till hands, att till förfogande ställdes de medel, som erfordrades för att han skulle kunna på ett lämpligt sätt fullgöra vad han hade iklätt sig som vetenskapsman. Då jag därför kom till utskottet och dess motivering, så frapperade det mig först och främst, att utskottet börjat med att säga, att utskottet icke ingår »på ett bedömande av de fördelar, som den ifrågasatta anordningen skulle kunna medföra». Det var ju fullständigt omöjligt att kunna förstå, då frågan ligger som den ligger, att utskottet skulle svara genom att säga, att på ett bedömande av fördelarna ingår *icke* utskottet. Såvitt jag kan förstå, är det en fullständig inkompetensförklaring från utskottets sida, då det icke fullgör vad som åligger varje utskott, nämligen att ingå på en prövning av den föreliggande frågan. I stället gör utskottet en mycket egendomlig deviation.

Utskottet konstaterar, att den här framstående mannen har hittills på ett synnerligen framgångsrikt sätt bedrivit sin verksamhet vid Svalöv. Ja, men det varken löser eller binder, skulle jag tro, då det är fråga om att ge honom hans egen institution. Men för övrigt är det icke heller fullständigt sant, därför att i fråga om *den* verksamheten har en viss uppgörelse redan träffats med den nuvarande innehavaren av den personliga professuren vid Lunds universitet, Nilsson-Ehle. Redan 1915 på sommaren hade Svalövs styrelse ett sammanträde, där det då var två meningar, som bröto sig

emot varandra. Enligt den ena meningen skulle saken ordnas på ett annat sätt än genom herr Nilsson-Ehle som föreståndare, såsom han dittills varit, för en avsevärd gren av forskningen. Enligt den andra meningen skulle man skriva till universitetet i Lund och anhålla, att professor Nilsson-Ehle även som professor skulle få en ställning som föreståndare för en vetenskaplig avdelning av arbetet vid Svalöv; men vid voteringen befanns det, att den senare uppfattningen kom i minoritet, och därmed blev det aldrig någon skrivelse av. Nilsson-Ehle blev aldrig anmodad att i sin gamla egenskap stanna kvar i Svalöv; han fick visserligen gå där och giva råd och upplysningar och draga upp sin efterträdare, så att denne skulle fortast möjligt kunna inträda i tjänsten, men ingenting mera. Sedan vet jag icke, att något som helst avtal eller försök till avtal blivit träffat mellan professor Nilsson-Ehle och Svalöv. Men kan man då verkligen ifrågasätta, att, även om det skulle vara möjligt, en vetenskaplig celebritet av Nilsson-Ehles rang nu skulle under någon form tvingas att göra sina teoretiska egenskaper och praktiska möjligheter fruktbärande inom Svalövs område? Jag kan icke tänka mig, att det skulle vara rimligt.

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. Forts.)

Men det är detta utskottet anser vara det riktiga och lämpliga. Jag hade, då jag med ledning av de här till utskottets förfogande ställda handlingarna sökte bilda mig en uppfattning i saken, icke alls reda på professor Nilsson-Ehles personliga ställning, men jag tar för alldeles givet och klart, att, sedan nu genom herr statsrådets bemedling hans allmänna uppfattning kommit till första kammarens kännedom, varje möjlighet är avskuren att gå den av utskottet här ifrågasatta vägen.

Utskottet har vidare påpekat, att det nu är höga pris på byggnadsmateriel. Det är ju ett sådant där skäl, som man ofta tar, när de ideella skälen icke räcka till. Men jag frågar verkligen: efter den utredning, som herr statsrådet lämnat kammaren, kan det vara rimligt att hålla på det skälet? Skulle icke utskottet nu, efter vad som blivit här av herr statsrådet sagt, finna, att vi hava icke råd att låta bli att bygga ett *enda* år här, utan måste omedelbart låta denna byggnad komma till utförande. Om man varje år förlorar endast 10 miljoner av den svenska skörden, så skall det väl tämligen snart uppväga en utgift på en gång av 73,000 kronor.

Ja, herr greve och talman, jag kan icke finna annat än att så starka skäl äro åberopade i den kungliga propositionen och av herr statsrådet här nyss, att jag för min del tillåter mig hemställa, att kammaren behagade med avslag på utskottets hemställan bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet avgivna proposition.

Herr Ericsson, Aaby: Herr greve och talman! Först och främst skall jag försöka att vara kort, och sedan skall jag söka återföra frågan till dess rätta dimensioner, från relationen 10 miljoner till 73,000 kronor, varom de båda sista talarna så ytterligt mycket ordade. Förhållandet har varit, att professor Nilsson-Ehle är en kapacitet av första rang. Han har vunnit sin ryktbarhet vid

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Svalöv genom att där utföra arbeten. På grund av dessa arbeten har han blivit professor i Lund med personlig professur. Nu är Sveriges utsädesförening i Svalöv en svensk statsinstitution. Det kan man säga därför, att den helt och hållet underhålles med statsmedel, revideras av utav staten utsedda revisorer, och att dess styrelse är till största delen utsedd av staten. Nu har styrelsen för denna förening haft under överläggning, huruvida herr Nilsson-Ehle skulle fortfarande vara kvar vid Svalöv och där fortsätta sitt framgångsrika arbete på denna plats och vid denna färdiga statsinstitution, som jag vågar kalla den, med dess anläggningar. Då har denna styrelse stannat vid två olika meningar. Det blev på ena hållet en majoritet och på den andra sidan tre reservanter. Dessa tre reservanter ville, att herr Nilsson-Ehle fortfarande skulle vara kvar där, och att man skulle utverka tillstånd därtill, såsom den föregående talaren nämnde, hos akademien i Lund trots hans professorsutnämning. Men det finnes icke en bokstav av vad som förelegat hos utskottet, som antyder, att professor Nilsson-Ehle icke skulle vara med om en sådan anordning. Nu har herr statsrådet läst upp en längre skrivelse från professor Nilsson-Ehle, av vars innehåll jag dock icke kunde finna ett enda ord, som sade, att om han kunde få fortsätta sitt arbete på Svalöv, så vore han icke med om det. Så blev förhållandet det, att Kungl. Maj:t gjort denna hemställan, på grund av att Alnarp nu ville ha en sådan institution. Men Alnarp är icke opartiskt i denna sak. I så fall finge nämligen Alnarp litet med av vinsten på utsädesstammarnas förädling, vilket det icke får, om institutionen bleve kvar i Svalöv, på grund av en del anordningar där, varpå jag icke nu närmare ingår. Således, Alnarp är icke absolut opartiskt. Nu har saken tett sig på det viset för utskottet: allting finnes färdigt vid Svalöv för att fortsätta den där så synnerligen framgångsrikt började verksamheten. Då vill man för en professor i Lund inrätta en institution, där han kan bedriva sin verksamhet, men märk: det begäres icke anslag på åttonde huvudtiteln, vilket hade varit det rätta, om det skulle sammanhänga med hans professur, utan det begäres under annan huvudtitel, att institutionen skall förläggas till Alnarps lantbruksinstitut knappt 1/2 timmes resa kortare än till Svalöv. Då vore det väl icke så förskräckligt farligt, om herr Nilsson-Ehle fortfarande utövade sin verksamhet på den plats, där det förefaller utskottet som han gärna skulle vilja fortfarande verka, om han där kunde beredas tillfälle att ditföra sina elever och utföra sitt arbete. Det har också ansetts, att det i flera avseenden för Alnarp icke vore så fördelaktigt, att få denna högvetenskapliga institution där förlagd, och att professor Ehle, såsom han sade i sin skrivelse, skulle bland adepterna uppsöka de mest lämpliga på detta område, därför att det praktiska jordbrukets män tyckt sig finna, att vid våra lantbruksinstitut, Ultuna och Alnarp, botaniken bedrives i så oerhört teoretisk riktning, så att det ofta sker på praktikens bekostnad. Därför ställde vi oss tveksamma, om denna institution skulle förläggas hit.

Ang. en institutionsbyggnad vid Alnarp för ärftlighetsforskning m. m. (Forts.)

Och så kostnadsfrågan! Det är förstås fullkomligt tidsenligt, mina herrar, att 73,000 kronor icke är något att tala om! Herr statsrådet nämnde, att under sådana utomordentliga tider, som vi nu leva i, spela 73,000 kronor så liten roll. Men när herr statsrådet får tillfälle att litet mera följa Sveriges jordbruksnäring och se, huru man där får kämpa med ekonomiska svårigheter, så tror jag icke, att 73,000 kronor spela så liten roll, icke ens i jordbrukets statsbudget. Men skall man jämföra dem med 10 miljoner kronor? Jag hemställer till er mina herrar: Här har en stor man utfört ett stort arbete. Vore det fråga om att giva honom en nationalbelöning eller en hedersgåva, så mycket gärna. Men varför skola vi i Herrans namn uppföra en ny institution bredvid en annan, då han icke direkt uttalat, att han önskade en sådan institution? Utav dessa skäl, som jag nog kunde komplettera med en hel del andra, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Koch: Jag skall icke gå in på den föreliggande frågans historia och bemöta den siste ärade talaren i detta avseende. Jag vill blott säga, att de skäl, som herr statsrådet här anförde för att förlägga denna institution till Alnarp, hava synts mig utomordentligt övertygande, särskilt efter den klarläggande framställning, som professor Ehle själv givit i frågan.

Varför jag begärde ordet och nu vill yttra mig under några minuter är därför, att jag tror, att denna institution, om den förenades med lantbruksinstitutet vid Alnarp, komme att ha en mycket välgörande inverkan på själva lantbruksinstitutet och den undervisning, som där bedrives. Jag ber att få vädja till de av herrara, som i likhet med mig ha genomgått detta lantbruksinstitut och där fått sin jordbrukstekniska utbildning, om icke just under de år, då man vistas vid ett sådant institut, sinnet är mycket vaket just för sådana frågor, som vid detta institut nu skulle förekomma. Jag vet av egen erfarenhet, att bland mina kamrater förefanns det ett mycket stort intresse att studera den verksamhet, som försiggick vid Svalöf, men på grund av avståndet restes hinder för oss att få ta del av detta betydelsefulla arbete. Nu må den föregående ärade talaren säga, att detta är ett uteslutande teoretiskt studium, men jag får säga, att i så fall är det ett teoretiskt studium, som är utomordentligt praktiskt fruktbärande. För min del skulle jag anse, att det vore i hög grad nyttigt för eleverna vid detta institut att komma i beröring med denna välsignelsebringande verksamhet. Deras intresse för jordbruksstudier skulle vidgas och ökas. Det är närmast ur synpunkten, ehuru jag erkänner, att även många andra skäl tala för denna anordning, som jag skall be att få varmt tillstyrka bifall till den kungl. propositionen.

Herr talmannen hemställde, att som tiden nu vore långt framskriden och många talare funnes anmälda, den vidare handläggningen av förevarande utlåtande ävensom behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få anstå till ett annat sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse nr 185, till Konungen angående åvägabringande av utredning i fråga om statsunderstöd till upprättande och underhåll av kommunala rättshjälpskontor.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter smeden Per Viktor Sjögren från Ledbergs socken m. fl.;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 100 av åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående uppförande å ordinarie stat av lärarbefattning i entomologi vid Lunds universitet m. m.; samt

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa förändringar beträffande tvångsarbetsanstalterna;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 81 under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till pensionsförsäkringens genomförande;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjunde och åttonde huvudtitlarna gjorda framställningar angående anslag till vedebörande departements avdelningar av Kungl. Maj:ts kansli;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, fjärde, femte, sjätte, sjunde och åttonde huvudtitlarna gjorda framställningar angående löneförbättring åt vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare; samt

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning;

bevillningsutskottets memorial, nr 59, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 45, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade grunder för pensionering av marinens stammanskap m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 58, med förslag angående arvodestillägg till den vid innevarande riksdag tillfälligt anställda personal; samt

nr 59, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om bibehållande av riksgäldskontorets änke- och pupillkassas rätt till statsbidrag;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts två särskilda propositioner angående driftkostnader under år 1918 för statens domäner ävensom två i ämnet väckta motioner;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för tillsyn å vissa enskilda skogar;

nr 111, angående vissa i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar; samt

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet m. m.; ävensom

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 13, i fråga om krigstidshjälp åt f. d. befattningshavare hos riksdagen och i dess verk;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av och lönereglering för överintendentsämbetet samt angående länsarkitekter m. m. ävensom i dessa ämnen väckta motioner; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare jämte i ärendet väckta motioner.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hammarskjöld* för tiden från och med den 1 till och med den 15 nästkommande juni.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5,29 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande maj.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare *Oskar Nylander* på grund av sjukdom (matsmältningsrubbningar) är förhindrad att under innevarande vecka deltaga i riksdagsarbetet, betygar

Svenljunga den 29 maj 1917.

Axel Planck,
legitim. läkare.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm;

nr 20, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående grundlagsändringar, åsyftande ytterligare betryggande av riksdagsmans rätt att obehindrat utöva riksdagsmannakallet;

nr 21, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 26 mom. c) riksdagsordningen;

nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision av grundlagens föreskrifter om riksdagsmans okränkbarhet och rätt att utöva sitt riksdagsmannaskap;

nr 23, i anledning av väckt motion angående utsträckning av andra kammarens funktionstid; och

nr 24, i anledning av väckt motion angående sammanförande av kommunala val till färre valkampanjer; ävensom

jordbruksutskottets memorial och utlåtande:

nr 113, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter ävensom angående anslag till kvinnliga ladugårdsskötare i Norrland och Dalarna;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 115, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckt motion om anslag till utdelning av pris åt uppfinnare av lantbruksmaskiner.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 180—184.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 59, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 45, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 54, 58 och 59 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 109 och 110.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 111, angående vissa i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtande nr 112 samt första särskilda utskottets utlåtanden nr 13, 15 och 17.

Herr vicetalmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden må uppföras först jordbruksutskottets utlåtande nr 93 och därefter statsutskottets utlåtanden nr 178 och 179 samt sist konstitutionsutskottets och lagutskottets utlåtanden i nummerordning.

Denna hemställan bifölls.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,45 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.